

SELETUSKIRI
maaeluministri määruse “Põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamise investeringutoetus” eelnõu juurde

1. Sissejuhatus

Maaeluministri määrus kehtestatakse Euroopa Liidu ühise põllumajanduspoliitika rakendamise seaduse (edaspidi *ELÜPS*) § 67 lõike 2 ja § 82 lõike 3 alusel. 2014. aasta 1. jaanuaril algas uus Euroopa Liidu (edaspidi *EL*) programmiperiood 2014–2020, mille kaudu on Eestil EL-i liikmesriigina võimalik osaleda ühenduse maaelupoliitikas ja saada osa EL-i maaelu arengu toetuste eelarvest.

Maaelu arengu toetusi antakse “Eesti maaelu arengukava 2014–2020” (edaspidi *arengukava*) alusel, mis on kiidetud heaks Euroopa Komisjoni otsusega.

Määrus kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548) (edaspidi *Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013*) artikli 17 lõike 1 punkti a alusel.

Eelnõu alusel antava investeringutoetuse üldeesmärk on põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamine ja keskkonnanahoidliku põllumajandustootmise arendamine. Investeringutoetuse spetsiifilised eesmärgid on järgmised:

- põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamine tootmise nüüdisajastamise ja ühise majandustegevuse edendamise kaudu;
- keskkonnanahoidlike põllumajandus- ja loomakasvatusehitiste rajamine ja uuendamine;
- põllumajandusettevõtetele keskkonnasõbraliku energia tarnekindluse suurendamine.

Arengukava SWOT-analüüs toob põllumajandustootmisega seotud nõrkustena välja Eesti põllumajandustootjate väikese konkurentsivõime võrreldes EL-i keskmisega, väikeste põllumajandustootjate halva kohanemisvõime ning põllumajandustootjate ebapiisavad majanduslikud võimalused lisainvesteeringuteks, muu hulgas keskkonnakaitseinvesteeringuteks. Eesti põllumajandusettevõtjate madalamad tootlikkusnäitajad võrreldes EL-i keskmistega on tingitud mitmetest asjaoludest, millest olulisemad on keskmisest madalam põllumajandustoetuste tase, geograafiline paiknemine Euroopa põhjapoolsemas osas (s.o suuremad kulud talveperioodil, kallimad tootmishooned, taimikasvatuses lühem vegetatsiooniperiood ja väiksem saagikus) ja väike siseturg (s.o kõrgemad tootmissisendite hinnad ja madalamad väljundite hinnad). Põllumajandusettevõtete arengut pidurdab amortiseerunud tootmisbaas.

Eelnõu kehtestatakse põllumajandusministri 9. veebruari 2015. a määruse nr 15 “Põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamise investeringutoetuse andmise ja kasutamise tingimused ning kord” (edaspidi *määrus nr 15*) asemel. See tähendab, et eelnõu puhul ei ole tegemist uue toetusega, vaid olemasoleva toetusskeemi jätkamisega. Määruse nr 15 asemel kehtestatakse määrus uues sõnastuses kavandatavate muudatuste rohkuse tõttu. Toetuse eesmärk eelnõuga ei muutu. Uue määruse kehtetuks tunnistamine ei too kaasa ka olulisi muudatusi seni kehtinud määruse alusel toetust taotlenud isikute suhtes. Toetuse saajate ja toetatava tegevuse elluviimise suhtes kohaldatakse uues määruses sätestatud, arvestades toetuse taotlemise ajal kehtinud nõudeid. Haldusmenetlus viiakse nende isikute

suhtes haldusmenetluse seaduse § 5 lõike 5 alusel menetluse alguses kehtinud normide kohaselt.

Võrreldes määrusega nr 15 on eelnõus tehtavad peamised muudatused järgmised:

- paragrahvides „Nõuded taotlejale“ ja „Toetuse saaja kohustused“ jaotatakse parema selguse huvides nõuded ja kohustused komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas, artiklis 35 sätestatud sanktsioneerimiste aluste alusel;
- täpsustatakse nõudeid niisutussüsteemide ehitamiseks ja niisutuseks vajalike seadmete ostmiseks toetuse taotlemise korral Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklis 46 sätestatud abikõlblikkuse nõuete alusel;
- suurendatakse toetuse määra taotlejate korral, kelle põllumajanduslike toodete müügitulust moodustab üle 50% puuvilja- või marjakasvatuse toodete või nende töötlemisel saadud toodete müügitulu ja kes taotlevad toetust niisutussüsteemi ehitamiseks või niisutuseks vajalike statsionaarsete seadmete ostmiseks;
- käibemaksukohustuslike füüsilisest isikust ettevõtjate (edaspidi *FIE*) müügitulu kontrollimisel asendatakse tuludeklaratsioonide e-vormi vaatlemine käibedeklaratsioonide vaatlemisega eesmärgiga tagada erinevate ettevõtlusvormide ja raamatupidamisviiside kasutajate puhul võimalikult samased tingimused. Muudatus puudutab peamiselt raamatupidamise seaduse kohaselt kassapõhist raamatupidamise arvestust pidavaid FIE-sid, kes on käibemaksuseaduse § 3 lõike 1 või 2 tähenduses käibemaksukohustuslased;
- FIE-dele antakse sarnaselt äriühingutega võimalus kasutada ülevõetud ettevõtja majandusaasta andmeid.

Ülejäänud muudatused on oma olemuselt täpsustavad ja selgitavad. Täpsustavate muudatuste tegemisel on arvesse võetud määruse nr 15 esimeste taotlusvoorude käigus saadud kogemusi.

Määruse eelnõu ja seletuskirja koostas Maaeluministeeriumi maaelu arengu osakonna maaettevõtluse büroo peaspetsialist Harry Pässe (625 6527, harry.passa@agri.ee). Juriidilise ekspertiisi määruse eelnõule tegi Maaeluministeeriumi õigusosakonna nõunik Marion Saarna (625 6539, marion.saarna@agri.ee). Keeleliselt toimetas eelnõu Maaeluministeeriumi õigusosakonna peaspetsialist Laura Ojava (625 6523, laura.ojava@agri.ee).

2. Eelnõu sisu ja võrdlev analüüs

Määruse eelnõu koosneb seitsmest peatükist ja 34 paragrahvist.

Eelnõu §-s 1 kehtestatakse määruse reguleerimisala.

Eelnõu eesmärk on kehtestada arengukava alameetme 4 “Investeeringud materiaalsesse varasse” tegevuse liigi 4.1 “Investeeringud põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamiseks” raames antava põllumajandusettevõtja tulemuslikkuse parandamise investeeringutoetuse (edaspidi *toetus*) andmise ja kasutamise tingimused ning kord, toetuse saamise täpsemad nõuded taotlejale ja toetatavale tegevusele, abikõlblikud ja mitteabikõlblikud kulud, toetuse määr ja suurus, taotlusele esitatavad nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord, taotluse hindamise kriteeriumid ja taotluse hindamise kord, taotluste rahuldamise ja rahuldamata jätmise kord, toetuse saaja kohustused ning toetuse väljamaksmise, sealhulgas enne kulutuste tegemist toetuse väljamaksmise kord.

Eelnõu § 2 lõike 1 kohaselt saab toetust taotleda äriseadustiku § 1 tähenduses ettevõtja, kelle müügitulust moodustas omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu taotlemisele vahetult eelnenud majandusaastal enam kui 50% ning ületas taotlemisele vahetult eelnenud majandusaastal 14 000 eurot ja oli taotlemisele vahetult eelnenud teisel majandusaastal vähemalt 1200 eurot. Äriseadustiku tähenduses on ettevõtja äriühing (täisühing, usaldusühing, osaühing, aktsiaselts ja tulundusühistu) ja FIE.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 17 kohaselt antakse toetust põllumajandustootjatele või põllumajandustootjate rühmadele, mistõttu on oluline, et toetust saavad põllumajandustootmisega tegelevad isikud, kelle müügitulust suurem osa tuleb omatoodetud põllumajandustoodete või nende töötlemisel saadud toodete müügist. Müügitulu alampiiri kehtestamine tagab toetuste parema mõju toetuse andmise eesmärkide täitmisel.

Võrreldes määrusega nr 15 täpsustakse toetuse taotleja nõuetekohasuse tuvastamisel määruuses läbivalt tema eelnevate majandusaastate arvestamise põhimõtteid toetuse taotlemisel. Elektroonsele taotlemisele ülemineku käigus on selgunud asjaolu, et määruuses nr 15 kehtiv väljend „taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta“ ei võimalda hinnata taotleja majanduslikku jätkusuutlikkust ja nõuetele vastavust kõige uuemate majandusaasta andmete alusel olukorras, kus majandusaasta ei ühti kalendriaastaga (majandusaasta lõppeb kalendriaasta keskel). Määruse nr 15 sõnastuse ebatäpsust kirjeldab järgnev näide. Oletame, et taotleja majandusaasta ei ühti kalendriaastaga, vaid algab näiteks 1. juunil ja lõppeb järgmise aasta 31. mail. Taotlusvoor toimub näiteks detsembris. Ettevõtja on esitanud viimati lõppenud majandusaasta aruande äriregistrile. Kuna näites esitatud taotleja puhul viimane kõige uuemate andmetega majandusaasta lõppeb taotluse esitamise aastal, siis kehtiva sõnastuse kohaselt tuleks võtta majandusnäitajate vaatlemisel aluseks aasta varasem majandusaasta aruanne. Taotleja tegeliku majandusliku jätkusuutlikkuse ja nõuetele vastavuse hindamisel on aga oluline, et aluseks võetakse võimalikult värsked ja kõige uuemad majandusaasta andmed, kuna need iseloomustavad taotleja hetkelist majanduslikku olukorda kõige täpsemini. Tulenevalt eespool kirjeldatud asjaoludest jäetakse kogu määruuses nr 15 kasutatud väljendist „taotluse esitamise aastale vahetult eelnenud majandusaasta“ välja sõna „aastale“, mille tulemusena sõnastatakse väljend järgmiselt: „taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta“. Muudatuse kohaselt hakkavad majandusaasta kohta kehtima järgmised põhimõtted:

- taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta on majandusaasta, mis lõppes vahetult enne taotluse esitamist;
- äriühingust taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta aruanded peavad olema taotluse esitamise ajaks äriregistrist kättesaadavad, kui äriseadustiku alusel on vastav kohustus saabunud;
- kui äriühingust taotleja on tegutsenud enne taotluse esitamist vähemalt kolm majandusaastat, taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta lõppes taotluse esitamise aastal (taotleja majandusaasta ei ühti kalendriaastaga) ja selle kohta ei ole majandusaasta aruannet äriregistrile esitatud ning nimetatud aruande äriregistrile esitamise tähtaeg ei ole taotluse esitamise ajaks saabunud, peavad taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta aruanded, mille äriregistrile esitamise tähtaeg on möödunud, olema taotluse esitamise ajaks äriregistrist kättesaadavad. Äriregistrile esitamise tähtaja all peetakse silmas äriseadustiku §-s 97¹ sätestatud, et kinnitatud majandusaasta aruanne tuleb äriregistrile esitada kuue kuu jooksul arvates majandusaasta lõppemisest. Nimetatud erandi puhul on oluline, et taotleja oleks tegutsenud vähemalt kolm majandusaastat, kuna vastasel juhul ei oleks taotleja majandusliku jätkusuutlikkuse hindamisel aluseks piisavat arvu majandusaastaid. Vähem kui kolm majandusaastat tegutsenud taotleja puhul ei saa nimetatud erandit

kohaldada, kuna tema puhul ongi vahetult enne taotluse esitamist tulenevalt lühikesest tegutsemise ajast lõppenud ainult kaks majandusaastat;

- kui äriühingust taotleja on tegutsenud enne taotluse esitamist vähem kui kolm majandusaastat, peavad tema taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta aruanded olema taotluse esitamise ajaks äriregistrist kättesaadavad. See nõue kehtib taotleja puhul ka siis, kui taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta aruande äriregistrile esitamise tähtaeg ei ole taotluse esitamise ajaks veel saabunud. Sellisel juhul peab ettevõtja, kes soovib toetust taotleda, esitama oma taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta aruande äriregistrile (ÄR) ettenähtud ajast varem, kuna vastasel korral ei ole Põllumajanduse Registrate ja Informatsiooni Ametil (edaspidi *PRIA*) võimalik kontrollida taotleja nõuetele vastavust taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta alusel.

Muudatus tagab nendele ettevõtjatele, kelle majandusaasta ei ühti kalendriaastaga, toetuse taotlemiseks paindlikumad tingimused. Seniste taotlusvoorude toetuse taotlejate alusel moodustavad nimetatud ettevõtjad alla 10% kogu meetme võimalikust sihtgrupist.

Määruses täpsustatakse läbivalt osakaalude arvutamisel saadud tulemuste kajastamise tingimusi. Põllumajandusliku müügitulu osakaalu arvutamisel kogu müügitulust ning võlakordaja ja maksevõimenäitaja leidmisel kajastatakse asjakohaste näitajate tulemused kaks kohta pärast koma. Arvutatud tulemusi ei ümardata, näiteks kui võlakordaja arvutamisel saadakse tulemuseks 0,70963, siis kajastatakse see muudatuse kohaselt 0,70. Muudatus on tingitud asjaolust, et asjakohaste näitajate tulemuste kajastamisel on meetme 4.1 esimeste taotlusvoorude raames esitatud taotluste menetlemisel tekkinud mitmeti mõistetavusi. Sätestades näitajate arvutamisel selged põhimõtted, tagatakse ühene arusaam kõigile osapooltele. Mõned näited näitajate tulemuste kajastamisest on esitatud tabelis 1.

Tabel 1. Näitajate tulemuste kajastamine

Näitaja nimetus	Arvutatud tulemus	Tulemuse kajastamine muudatuse kohaselt
Põllumajandusliku müügitulu osakaal kogu müügitulust	49,99691	49,99
	50,0091	50,00
Võlakordaja	0,69991	0,69
	0,7068	0,70
Maksevõimenäitaja	0,9971	0,99
	1,0085	1,00

Eelnõu § 2 lõikes 2 on sätestatud erisus nendele ettevõtjatele, kes tegelevad hobusekasvatusega või osutavad hobusekasvatusega seonduvaid teenuseid. Hobusekasvatavate müügitulu kohta on kehtestatud erisus, sest hobusekasvatus on põllumajandusvaldkond, milles üldjuhul ei tegeleta pidevalt põllumajandustoodete müügiga.

Kui ülejäänud põllumajandustootjate puhul loetakse ettevõtja põllumajandustootjaks, kui tema kogu müügitulust moodustab üle 50% omatoodetud põllumajanduslike toodete müük, siis hobusekasvatavate puhul peab nimetatud müügitulu moodustama vähemalt 30% kogu müügitulust. See tähendab, et ka hobusekasvataja peab olema tegelenud ja müünud omatoodetud põllumajanduslike tooteid. Kui hobusekasvataja omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu jääb alla 50% kogu müügitulust (aga on suurem kui 30%), siis peab toetuse taotlemiseks tema omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu koos hobusekasvatusega seonduvate teenuste müügituluga moodustama üle 50% kogu

ettevõtte müügitulust. Toetust ei saa taotleda ettevõtja, kes tegeleb vaid hobusekasvatusega seonduva teenuse osutamisega.

Hobusekasvatuse ettevõtjatele on selline erisus kehtestatud, kuna nimetatud tegevusala ettevõtjate korral toimub üldjuhul põllumajanduslike toodete (näiteks hobuste) müük võrreldes teiste tegevusaladega harvem ning ettevõtjate müügitulust on eelnevast tulenevalt suhteliselt suur osatähtsus erinevate teenuste osutamisel.

Eelnõu § 2 lõigetes 3 ja 4 kehtestatakse erisus, et toetust saab taotleda ka äriühing või FIE, kes ei ole tegutsenud vahetult enne taotluse esitamist vähemalt kahte majandusaastat, juhul kui ta on täielikult üle võtnud oma FIE-st osanikule või aktsionärile või füüsilisest isikust osaniku või aktsionäri FIE-st vanemale või vanavanemale kuulunud põllumajandusettevõtte või oma FIE-st vanemale või vanavanemale kuulunud põllumajandusettevõtte.

Selle erisusega soodustatakse põlvkondade vahetust ja antakse toetuse taotlemiseks võimalus ka neile ettevõtjatele, kes on lihtsalt muutnud oma ettevõtlusvormi. Sellisel juhul vaadeldakse taotleja majandusnäitajate vastavust eelnõus sätestatud tingimustele järgmiselt:

- kui taotlejal ei ole olnud kohustust esitada majandusaasta aruannet äriregistrile, siis vaadeldakse eelnõus sätestatud toetuse saajale seatud nõuete täitmist selle FIE andmete alusel, kelle põllumajandusettevõtte üle võeti;
- kui taotlejal on äriregistrile esitatud üks majandusaasta aruanne ja teise majandusaasta aruande esitamise tähtaeg ei ole möödunud, siis vaadeldakse taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta nõuete täitmist taotleja majandusaasta aruande alusel ja vahetult eelnenud teise majandusaasta nõuete täitmist selle FIE andmete alusel, kelle põllumajandusettevõtte üle võeti. Erinevate ühel kalendriaastal lõppevate majandusaastate näitajaid omavahel ei summeerita.

FIE puhul kehtivad majandusaastate arvestamisel samad põhimõtted nagu äriühingute puhul. Majandusaasta kohta käesolevas määruses kehtestatud tingimusi on selgitatud eelnõu § 2 lõike 8 ning § 3 lõigete 3 ja 4 selgitustes.

Taotluse esitamise ajaks peab põllumajandusettevõtte üle andnud FIE olema kogu oma põllumajandusliku tegevuse lõpetanud. Põllumajandusettevõtte üleandmist võimaldavate sätete eesmärk on võimaldada ettevõtjal oma ettevõtlusvormi muuta (FIE-st äriühinguks) või ettevõtjal oma vanemale või vanavanemale kuulunud FIE-t üle võtta ilma toetusõiguslikkust kaotamata. Põllumajandusettevõtte tuleb täielikult üle anda, kuna toetusega ei soovita soodustada põllumajandusettevõtte jaotamist toetuse saamise eesmärgil. FIE põllumajandusettevõtte kohustused ja vara peavad olema täielikult üle läinud toetust taotlevale äriühingule või FIE-le. Põllumajandusettevõtte üle andnud FIE võib jätkata tegutsemist muul tegevusalal kui põllumajandus või alustada uuesti ka põllumajanduse tegevusalal tegutsemist, kuid sel juhul ei ole tal võimalik selle määruse alusel kahe aasta jooksul toetust taotleda, kuna nimetatud ettevõtja majandusnäitajaid on sel juhul korra juba toetuse saamiseks kasutatud (vt täpsemalt eelnõu § 2 lõige 9 selgitusest).

Võlaõigusseaduse § 180 lõike 2 kohaselt kuuluvad ettevõttesse ettevõtte majandamisega seotud ja selle majandamist teenivad asjad, õigused ja kohustused. Sama seaduse § 182 lõige 1 sätestab järgmist: “Ettevõttesse kuuluvad asjad antakse omandajale üle vastavate asjade üleandmise sätete järgi ja õigused vastavate õiguste üleandmise sätete järgi, lepingud aga lepingute ülevõtmise sätete järgi. Ettevõtte üleandja on kohustatud andma omandajale üle asjade valduse, registreerimisele kuuluva vara puhul tagama ka vastavate kannete tegemise registrites” ning sama paragrahvi lõige 2 sätestab, et “Ettevõttesse kuuluvate asjade ja õiguste üleminekuga lähevad omandajale üle kõik üleandja ettevõttega seotud kohustused, muu

hulgas töölepingutest tulenevad kohustused ettevõtte töötajate suhtes, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti. Võlausaldaja või teise lepingupoole nõusolekut ei ole kohustuse või lepingu üleminekuks vaja, kui seaduses ei ole sätestatud teisiti.”. Eeltoodust nähtub, et ettevõtte ei ole vaid materiaalne üksus/vara, vaid ka kõik õigused ja kohustused, mis ettevõtte üleandmise korral peavad olema taotlejale üle läinud.

Eelnõu § 2 lõike 5 kohaselt saab toetust taotleda ettevõtjaid ühendav tulundusühistu, kes on ELÜPS-i § 88 alusel tunnustatud tootjarühm (edaspidi *tunnustatud tootjarühm*), või tootjarühm (edaspidi *tunnustamata tootjarühm*), kes vastab järgmistele nõuetele:

- 1) tunnustamata tootjarühmal on vähemalt viis liiget, kellel ei ole üksteise suhtes valitsevat mõju konkurentsiseaduse tähenduses (edaspidi *sõltumatu liige*), ning iga sõltumatu liikme omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal oli 2400 eurot ning moodustas üle 50,00% kogu müügitulust;
- 2) tunnustamata tootjarühma vähemalt viie sõltumatu liikme omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu kokku ületas taotlemisele vahetult eelnenud majandusaastal 14 000 eurot;
- 3) tunnustamata tootjarühma sõltumatu liige ei tohi olla teise tunnustamata tootjarühma sõltumatuks liikmeks;
- 4) tunnustamata tootjarühma põhikirjas sätestatud eesmärk ja tegutsemisvaldkond on seotud tema liikmete põllumajandusliku tegevusega.

Tootjarühma enda tegevusajale ja majandusnäitajatele nõudeid seatud ei ole. Tootjarühma põhikirjas sätestatud eesmärgiks ja tegevusvaldkonnaks võivad olla näiteks põllumajanduslikud ja saagikoristusjärgsed tegevused, biomassi töötlemine ning bioenergia tootmine. Näiteks on toetatavad ka investeeringud, kus ühe valdkonna põllumajandustootjad hakkavad tegelema teise põllumajandusliku valdkonnaga. Kuna arengukava SWOT-analüüs toob põllumajandusliku tootmistega seotud nõrkustena välja väikeste põllumajandustootjate halva kohanemisvõime ning põllumajandustootjate ebapiisavad majanduslikud võimalused lisainvesteeringuteks, siis ühistegevus ja ühiselt investeeringute tegemine aitab parandada väiksemate põllumajandustootjate läbirääkimispositsiooni turul ja sektori üldist konkurentsivõimet. PRIA kontrollib tootjarühma tegevusvaldkonda tulundusühistuseaduse § 6 lõike 1 punkti 2 ja § 7 lõike 1 punkti 4¹ alusel.

Toetust ei saa taotleda mittetulundusühingud, kuna mittetulundusühingute seaduse § 1 kohaselt on mittetulundusühing isikute vabatahtlik ühendus, mille eesmärgiks või põhitegevuseks ei või olla majandustegevuse kaudu tulu saamine. Toetust antakse põllumajandusettevõtjate tulemuslikkuse parandamiseks ehk otseselt põllumajandusettevõtjate majandustegevuse edendamiseks.

Ühistegevuse kaudu väiksemate tootjate konkurentsivõime tagamiseks on kehtestatud ettevõtjaid ühendava ühistu liikmetele põllumajanduslike toodete või nende töötlemisel saadud toodete müügitulu alampiiriks liikme kohta vähemalt 2400 eurot. Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituudi 2011. aastal koostatud uuringu “Maaelu arengu aruanne” kokkuvõttes on jõutud järeldusele, et olukorras, kus põllumajandustootjad on enamikul juhtudel hinnavõtjad ja kogu muu toiduketi osad hinnakujundajad, tuleb enam tähelepanu pöörata toiduhinna kujunemisele ning lisandväärtuse jagunemisele ahelas. Lisaks on Eesti Maaülikooli majandus- ja sotsiaalinstituut 2011. aastal tehtud uuringus “Tootjarühmade toetamine maaelu arengukava raames ja selle mõju põllumajandussektori konkurentsivõime kasvule” jõudnud järeldusele, et ühistegevuse mõju põllumajandustootjate konkurentsivõimelisusele avaldus turundustegevuse paranemises ja selles, et tootjaorganisatsioonide liikmeks olevad põllumajandustootjad on julgemad planeerima müügitulu kasvu.

PRIA kontrollib määruse § 2 lõigetes 1–5 kehtestatud kogu müügitulu ning omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulu näitajaid ettevõtjate majandusaastaruannete näitajate, füüsilise isiku ettevõtlusest saadud tulu deklareerimise vormi E andmete või käibedeklaratsiooni andmete alusel.

Eelnõu § 2 lõike 5 punkti 3 eesmärk on vältida olukorda, kus ühed ja samad tunnustamata tootjarühma liikmed saaksid omavahel moodustada erinevaid tunnustamata tootjarühmi ja seeläbi taotleda toetust mitu korda. Sätte eesmärk on vältida toetuse koondumist üksikute toetuse saajate kätte. Teise toetust taotleva tunnustamata tootjarühma liikmeks olemine ei ole välistatud, kuid igal tunnustamata tootjarühmal peavad olema erinevad viis sõltumatut liiget, kes ei ole märgitud teise tunnustamata tootjarühma sõltumatuteks liikmeteks.

Eelnõu § 2 lõikes 6 määratletakse, millised tooted on määruse tähenduses põllumajanduslikud tooted ja millised mitte. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 17 kohaselt antakse toetust põllumajandustootjatele või põllumajandustootjate rühmadele. Eelnevalt tulenevalt peab olema tagatud, et toetust saavad vaid põllumajandusliku tootmisega tegelevad ettevõtjad, kelle müügitulust suurema osa moodustab omatoodetud Euroopa Liidu toimimise lepingu (edaspidi *ELTL*) I lisas nimetatud toodete või nende töötlemisel saadud toodete (s.o põllumajanduslike toodete) müügist saadav tulu. Kalandus- ja vesiviljelustoodete müügist saadavat tulu ei loeta taotleja omatoodetud põllumajanduslike toodete müügituluks. Peamiselt kalandus- ja vesiviljelustooteid tootvatel ettevõtjatel on võimalik toetust saada Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi (EMKF) vahenditest.

Omatoodetud ELTL-i I lisas nimetatud toodete töötlemisel saadud tooted loetakse põllumajanduslikeks toodeteks ka siis, kui need ei ole ELTL-i I lisas nimetatud tooted. Töötlemisel saadud põllumajanduslikud tooted võivad olla ka näiteks valmistoidukaubad, looma nahk, karvad, vill, linnu suled, kähikud, kasukad, sulepadjad jms tooted, kuid nende tooraineks peab valdavas osas olema ELTL-i I lisas nimetatud omatoodetud toode, välja arvatud kalandus- ja vesiviljelustooted. Töötlemisel saadud põllumajanduslikul tootel peab olema ilmne seos taotleja põllumajandusliku tootmistegevusega. Põllumajanduslike toodete hulka ei saa aga lugeda töötlemisel saadud tooteid, mis sisaldavad toorainena vaid vähesel määral omatoodetud ELTL-i I lisas nimetatud tooteid. Nii näiteks ei loeta siia gruppi kuuluvaks tekstiilmaterjalist esemeid, millele on lisatud kaunistuseks omatoodetud villast narmaid, või puitmööblit, millele on lisatud omakasvatatud lamba nahast elemente ja muid selliseid tooteid.

Eelnõu § 2 lõikes 7 on sätestatud tegevused, mida selle määruse tähenduses loetakse hobusekasvatusega seotud teenuse osutamiseks. Hobusekasvatusega seotud teenusteks loetakse justiitsministri 28. detsembri 2005. a määruse nr 59 “Kohtule dokumentide esitamise kord” lisas 16 “Eesti majanduse tegevusalade klassifikaator (EMTAK)” (edaspidi *EMTAK 2008*) loetletud järgmised tegevused:

- 1) EMTAK 2008 jao R alajao 93199 “Mujal liigitamata sporditegevus” tähenduses võistlus- ja ratsahobuste tallide tegevus, mille alla loetakse näiteks ratsateenused, ratsutamistunnid, hobuste rent võistlusteks, teenused hoburakenditega, hobuse esmane väljaõpe, hobuse treening, sõitja/ratsaniku treening, hobustega seonduvate oskuste koolitus ja atesteerimine, ratsutamissooitus;
- 2) EMTAK 2008 jao N alajao 77399 “Muu mujal liigitamata masinate, seadmete jm materiaalse vara rentimine ja kasutusrent” tähenduses hobuste rentimine;
- 3) EMTAK 2008 jao A alajao 01621 “Loomakasvatuse abitegevused” tähenduses hobustega seotud teenused, näiteks hobuserautajate tegevus, sugutäkkude kasutamise teenus.

Hobusekasvatusega seotud teenuste nimekirja koostamisel on arvestatud Eesti hobusekasvatajaid ühendavate esindusorganisatsioonide (Eesti Hobusekasvatajate Selts, Eesti Traavliit, Eesti Sporthobuste Selts) ettepanekuid.

Eelnõu 2 lõikes 8 tähendab “kas koos või eraldi § 2 lõikes 1 või 2 nõuetele vastamine” seda, et ülevõtja ja ülevõetav koos vastavad määruses sätestatud tingimustele ehk kui näiteks taotleja üksi ei täida kõiki nõudeid, vaadatakse ka selle isiku andmeid, kelle põllumajandusettevõtte üle võeti.

Selleks, et oleks võimalik nn ülevõetu ja ülevõtja majandusandmeid koos vaadata, peab:

- ülevõtja olema esitanud äriregistrile taotlemisele vahetult eelnenud majandusaasta aruande või Maksu- ja Tolliametile vastava tuludeklaratsiooni vormi E ning;
- ülevõetu peab olema tegutsenud taotluse esitamisele vahetult eelnenud teisel majandusaastal ja peab olema esitanud äriregistrile taotluse esitamisele vahetult eelnenud teise majandusaasta aruande või Maksu- ja Tolliametile asjakohase tuludeklaratsiooni vormi E.

“Eraldi“ vaadatakse andmeid siis, kui ülevõtjal ei ole taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta aruannet või ta ei ole esitanud Maksu- ja Tolliametile tuludeklaratsiooni vormi E, sellisel juhul tuleb mõlema majandusaasta nõuetekohasust kontrollida ülevõetud ettevõtja näitajate alusel.

Kui ülevõtjal on äriregistris vähemalt kahe majandusaasta aruanded, siis ta ei kvalifitseeru ülevõtjaks eelnõu § 2 lõike 3 või 4 tähenduses.

Kui ülevõetu ja ülevõtja majandusaastad jäävad samasse kalendriaastasse, siis neid tuleks käsitleda kui kahte erinevat majandusaastat (tulenevalt raamatupidamisest esitatakse majandusaasta aruanne iga ettevõtlusvormi kohta eraldi). Erinevates majandusaasta aruannetes toodud majandusnäitajaid omavahel ei liideta.

Eelnõu § 2 lõige 9 sätestab toetuse taotlemisel piirangu ettevõtjatele, kes on andnud oma põllumajandusettevõtte üle teisele ettevõtjale. Nimetatud piirangu eesmärk on tagada, et kaks erinevat ettevõtjat ei omaks ühtede ja samade majandusnäitajate alusel võimalust toetust saada. Ettevõtja, kes on oma põllumajandusliku tegevuse täielikult üle andnud, kuid soovib jätkata põllumajandusliku tegevusega edaspidi, saab toetust taotleda, kui üleandmisest on möödunud vähemalt kaks majandusaastat.

Eelnõu §-s 3 on sätestatud nõuded taotlejale.

Toetuse taotlejale ja toetuse saajale kehtestatud nõuete jaotamise põhjus tuleneb komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artiklist 35 “Toetuskõlblikkuse kriteeriumide (v.a pindala suurus või loomade arv) ning sellekohaste või muude kohustuste täitmata jätmise”, mis kehtestab reegliid toetuskõlblikkuse kriteeriumite rikkumisel. Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõike 1 kohaselt taotletud toetust ei maksta või see tühistatakse täielikult, kui toetuskõlblikkuse kriteeriume ei täideta. Nimetatud artikli lõike 2 kohaselt taotletud toetuse maksmisest keeldutakse või see tühistatakse täielikult või osaliselt, kui ei ole täidetud a) maaelu arengu programmis kehtestatud kohustused või b) vajaduse korral muud kohustused, mis on kehtestatud liidu või liikmesriigi õigusega või maaelu arengu programmiga, eelkõige seoses riigihangete, riigiabi ning muude kohustuslike standardite ja nõuetega. Seetõttu on eelnõus kriteeriumid jagatud toetuskõlblikkuse kriteeriumiteks, kohustusteks või muudeks kohustusteks. Eelnõu § 3 lõikes 1 on sätestatud need toetuskõlblikkuse kriteeriumid, mis kohalduvad nii toetuse taotlejale kui ka toetuse saajale.

Eelnõu § 3 lõikes 2 on sätestatud toetuskõlblikkuse kriteeriumid, mis kohalduvad vaid toetuse taotlejale (kriteeriumite täitmata jätmise korral taotluse rahuldamise otsust ei tehta).

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 punkti 3 kohaselt teeb liikmesriik nõuete rikkumise või kohustuste täitmata jätmise tõttu otsuse toetuse maksmisest keeldumise, selle tagasinõudmise või osalise tagasinõude kohta, arvestades toetuse tingimustega seotud nõuete rikkumise raskusastet, ulatust, kestust ja kordumist.

Eelnõu § 3 lõike 1 punkt 1 sätestab, et taotlejal ei tohi olla riikliku maksu võlga või riikliku maksu võla tasumine on ajatatud. Maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud ettenähtud summas. Sätte eesmärk on tagada, et toetust saavad vaid ettevõtjad, kes on oma kohustused riigi ees täitnud. Toetust antakse ettevõtjatele, kes on jätkusuutlikud.

Eelnõu § 3 lõike 1 punktiga 2 kehtestatakse, et toetuse taotlejal, sealhulgas tootjarühma liikmel, ei või olla taotluse esitamise tähtpäevale järgnevast päevast kuni toetuse määramise otsuse tegemiseni karistusregistrisse kantud karistusandmeid loomatauditõrje seaduse §-s 58³, 58⁸ või 58⁹, söödaseaduse §-s 33, 34 või 35, taimekaitseseaduse §-s 97 või 100², veeseaduse §-s 38⁵, jäätmeseaduse §-s 120 või 126⁶, loomakaitseaduse §-s 66¹, 66⁶ või 66¹⁰, looduskaitseaduse §-s 74, keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse §-s 53 või karistusseadustiku §-s 52², 192, 193, 354, 359, 364, 367 või 372 sätestatud süüteo toimepanemise eest. Nimetatud õigusaktid reguleerivad otseselt põllumajanduslike toodete tootmise ja nende esmatöötlemise valdkonna toimimist ja seoses sellega, et toetusega jagatakse riigieelarvelisi vahendeid, mida on piiratud ulatuses, on oluline, et nimetatud vahendeid saaksid kasutada sellised ettevõtjad, kes on täitnud põllumajanduslike toodete tootmist ja nende esmatöötlemist reguleerivate õigusaktide nõudeid ning suutnud oma tegevust korraldada nimetatud õigusaktide kohaselt. Isikud, keda või kelle liikmeid (tootjarühmade puhul) on karistatud eelnimetatud süütegude toimepanemise eest ja kelle kohta on karistusregistris kehtivad karistusandmed, ei saa sel perioodil Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (edaspidi *EAFRD*) toetusi taotleda.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 17 lõike 6 kohaselt võib juhul, kui liidu õigusega nähakse põllumajandustootjatele ette uusi nõudeid, anda toetust nendele nõuetele vastamiseks vajalike investeeringute tegemiseks kuni 12 kuu jooksul alates kuupäevast, kui need muutusid põllumajandusliku majapidamise jaoks kohustuslikuks. Kui toetuse saajal on nõuete täitmata jätmisega seotud kehtiv karistus ja sellega on kaasnenud ka ettekirjutus, siis puudub investeeringutoetusel ergutav mõju, kuna asjakohaste riigi õigusaktide kohaselt peab toetuse taotleja tegema ettekirjutusega ettenähtud investeeringu niikuinii. Kuna eelnõu alusel antava investeeringutoetuse eesmärk on põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamine, mitte olemasolevate rikkumiste likvideerimine, siis ei täidaks loomade heaolu ning keskkonnanõudeid rikkunud ettevõtjate toetamine meetme eesmärki.

Eelnõu § 3 lõike 1 punkt 3 kehtestab piirangud toetuse taotlemisele, kui sama investeeringuobjekti kohta on juba saadud toetust riigieelarvelistest, EL-i või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi või vähese tähtsusega abi. Piirangu eesmärk on vältida ühe ja sama investeeringuobjekti topeltrahastamist erinevate arengukavade alusel antavate toetuste või struktuurifondide vahenditest saadud abi või toetuste või muude toetuste kaudu. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607) artikli 30 kohaselt ei tohi EAFRD-st rahastatavaid kulusid katta liidu eelarvest ühegi teise rahastamisvahendiga.

Eelnõu § 3 lõike 1 punkti 4 kohaselt ei saa toetust taotleda ettevõtja, kelle suhtes on algatatud likvideerimismenetlus või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrot või kellele on määratud pankrotiseaduse kohaselt ajutine pankrotihaldur. Pankrotiseaduse § 1 lõike 3 alusel on juriidilisest isikust võlgnik maksejõuetu siis, kui võlgniku vara ei kata tema kohustusi ja selline seisund ei ole võlgniku majanduslikust olukorrast tulenevalt ajutine. Nimetatud asjaolude tuvastamisel arvestab PRIA muu hulgas ka taotleja võlakordaja ja maksevõime näitajatega. Samuti kontrollib PRIA taotleja või toetuse saaja suhtes võimaliku algatatud likvideerimismenetluse või väljakuulutatud pankroti teate olemasolu Eesti Vabariigi ametlikust võrguväljaandest Ametlikud Teadaanded.

Eelnõu § 3 lõike 2 punktides 1 ja 2 sätestatud piirangutega tagatakse, et toetust saavad taotleda vaid ettevõtjad, kes on jätkusuutlikud ning kelle majandusnäitajate alusel võib eeldada, et lisainvesteeringud aitavad kaasa ettevõtja arengule ega muutu ettevõtjale koormavaks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 17 kohaselt peab meetme kohane toetus parandama põllumajandusliku majapidamise üldist tulemuslikkust ja jätkusuutlikkust, mitte seda halvendama.

Sätestatud lühiajaliste ja pikaajaliste kohustuste ning käibevara, põhivara ja omakapitali mõisteid on selgitatud Raamatupidamise Toimkonna juhendi 2 “Nõuded informatsiooni esitusviisile raamatupidamise aastaaruandes (muudetud 2011)”¹ (edaspidi *RTJ*) punktides 17–19 ja selle lisas 1 esitatud bilansikirjete selgituses. Lühiajalised kohustused on kohustused, mis eeldatavasti arveldatakse ettevõtte tavapärase äri tsükli jooksul, või varad, mida tõenäoliselt suudetakse realiseerida 12 kuu jooksul. Kõik kohustused, mis ei ole lühiajalised kohustused, on pikaajalised kohustused. Varade kogusumma on taotleja käibevara ja põhivara kokku. RTJ-i punktide 14 ja 16 alusel on käibevarad varad, mis eeldatavasti realiseeritakse ettevõtte tavapärase äri tsükli jooksul. Kõik varad, mis ei ole käibevarad, on põhivarad.

Taotleja võlakordaja ehk võõrkapitali osakaalu näitaja ei tohi taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal olla suurem kui 0,70. Taotleja maksevõime näitaja peab taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaastal olema suurem kui 1,00.

Võlakordaja näitab võõrkapitali osatähtsust kogukapitalis ehk seda, kui suurel määral on ettevõtte vara finantseeritud laenukapitaliga ja kui palju oli bilansipäeval kohustusi kokku varade iga euro kohta. Võlakordaja ehk võõrkapitali osakaalu näitaja arvutatakse järgmise valemi alusel: võlakordaja = kohustused (s.o lühiajalised kohustused + pikaajalised kohustused) / koguvara (s.o käibevara + põhivara). Suure võlakoormuse korral võib müügitulu või debitoorse võla laekumissageduse järsk langus osutada saatuslikuks ja ettevõtte ei saa oma kohustusi tasutada ning sellega seoses kasvab võlausaldajate risk.

Maksevõime suuruse piirangu eesmärk on vältida põllumajandusettevõtja käibevahendite puudujääki ning sellest tulenevaid võimalikke majandusraskusi, mida kavandatav investeering võib kaasa tuua. Maksevõime näitaja ehk lühiajaliste kohustuste kattekordaja arvutatakse järgmise valemi alusel: maksevõime näitaja = käibevara / lühiajalised kohustused.

Eelnimetatud nõuded on samad perioodil 2007–2013 rakendatud nõuetega.

Eelnõu § 3 lõike 2 punktis 3 on sätestatud majandusaasta minimaalne pikkus, mis on vajalik toetuse taotlemisel taotlejatele võrdsete tingimuste tagamiseks. Eestis on majandusaasta üldjuhul 12 kuu pikkune, kuid erandjuhtudel võib see olla pikem või lühem. Erineva pikkusega saab majandusaasta olla näiteks olukorras, kus ettevõtja alles alustab tegevust või

¹ Vt <http://www.rmp.ee/raamatupidamine/rtj/>.

muudab oma majandusaasta alguse ja lõpu aega. Toetuse taotlemisel võib taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta olla pikem kui 12 kuud, kuid mitte lühem. Erandiks on toetuse taotleja, kes võttis üle FIE põllumajandusettevõtte, ja tootjarühm, kellel ei pea taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta olema vähemalt 12 kuu pikkune. Raamatupidamise seaduse § 13 lõike 2 kohaselt võib raamatupidamiskohustuslase asutamisel, lõpetamisel, majandusaasta alguskuupäeva muutmisel või muul seadusega ettenähtud juhul majandusaasta olla lühem või pikem kui 12 kuud, kuid ei tohi ületada 18 kuud. Samas tuleb jälgida, et ka siis, kui ülevõtja või ülevõetava majandusaasta on lühem kui 12 kuud, peab ettevõtja täitma toetuse saamiseks kehtestatud miinimumnõudeid (näiteks minimaalse põllumajandusliku müügitulu suurus ja põllumajandusliku müügitulu osakaal ettevõtte kogumüügitulus).

Eelnõu § 3 lõike 2 punkt 4 sätestab taotlejale kohustuse, mille alusel peab äriühingust taotleja olema esitanud taotlemisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta aruanded äriseadustikus sätestatud juhul äriregistrisse. Kohustuse eesmärgiks on tagada taotluste menetlemisel kasutatavate majandusnäitajate ja äriregistris olevate ettevõtte majandusnäitajate samasus ja kontrollitavus. Toetust ei saa taotleda ettevõtte, kes ei ole majandusaasta aruande esitamise kohustust täitnud.

Eelnõu § 3 lõike 2 punkt 5 sätestab, et kui taotleja on varem saanud toetust riigieelarvelistest, Euroopa Liidu või välisvahenditest või on saanud muud tagastamatut riigiabi, mis on kuulunud tagasimaksmisele, või tagastatavat riigiabi, peab tagasimaksmisele kuulunud summa olema tagasi makstud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral olema tagasimaksed tasutud ettenähtud summas. Selle nõude eesmärgiks on maandada riigile lisanduvate rahaliste kohustuste (rikkumiste tagasimaksed) tekkimise riski ning tagada vahendite kasutamise sihtotstarbelisus ja jätkusuutlikkuse suurendamine.

Eelnõu § 3 lõige 3 kehtestab, millised majandusaasta aruanded võetakse aluseks toetuse taotlemisel.

Taotlusvoorude toimumisaja kavandamisel jälgitakse, et ettevõtjatele jääks mõistlik aeg oma majandusaasta aruande koostamiseks ja esitamiseks. Muudatus tagab nendele ettevõtjatele, kelle majandusaasta ei ühti kalendriaastaga, toetuse taotlemiseks paindlikumad tingimused.

Eelnõu § 3 lõigete 4 ja 5 kohaselt võib olla eelnõu § 2 lõikes 3 või 4 nimetatud ülevõtja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta lühem kui 12 kuud ning asjaomase aasta aruanne ei pea olema esitatud äriregistrile. Eelnõu § 2 lõikes 5 nimetatud tootjarühmale ei kohaldata samu nõudeid, mis ülevõtjale, sealhulgas maksevõimenäitaja ja võlakordaja vaatlemise nõuet. Ülevõtjatele ja tootjarühmadele on sätestatud erisus, kuna nimetatud sihtgruppidel ei pea olema eelnõu kohaselt enne toetuse taotlemist majandustegevust. Nimetatud ettevõtjate sobivust toetuse taotlejaks vaadeldakse üldjuhul ülevõtja korral ülevõetud ettevõtja ja tootjarühma korral tema liikmete majandusnäitajate alusel.

Eelnõu § 3 lõike 6 kohaselt ei või taotleja kavandatava investeeringu tegemist alustada varem ja investeeringu tegemist tõendavad dokumendid ei või olla väljastatud varem kui taotluse esitamise päevale järgneval päeval, välja arvatud ettevalmistav töö, mille puhul ei või töö tegemist tõendavad dokumendid olla väljastatud varem kui 2014. aasta 1. jaanuaril. Nimetatud nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklist 60.

Eelnõu § 4 sätestab toetatavad tegevused.

Eelnõu § 4 lõikes 1 on sätestatud põhitegevused, mille kohta saab toetust taotleda. Toetust võib taotleda töötlemata põllumajandustoodete (s.o ELTL-i I lisas nimetatud töötlemata toodete, v.a kalandus- ja vesiviljelustooded) tootmiseks. Toetust ei anta põllumajandustoodete töötlemiseks. Samuti saab toetust taotleda omatarbeks elektri, soojuste, biokütuse või -gaasi (edaspidi koos *bioenergia*) tootmiseks. Toetatavad on ka põllumajandustoote esmamüügiks ettevalmistamistega seotud tegevused, kuna nimetatud tegevused ei muuda toote olemust. Põllumajandustoodete esmamüügiks ettevalmistamine on näiteks omatoodetud või liikmete toodetud toote puhastamine (sh pesemine), sorteerimine, säilitamine ja pakkimine. Kui omatoodetud põllumajandustoote olemust muudetakse (näiteks kooritakse, tükeldatakse või töödeldakse muul moel), siis kvalifitseerub see tegevus töötlemiseks ning ei ole seetõttu abikõlblik selle meetme raames. Näiteks õunte säilitamine külmkambris ei ole töötlemine, kuna toote olemus ei muutu, kuid õuntest moosi valmistamine on töötlemine. Abikõlblikud on otseselt põllumajandustoodete tootmiseks tehtud tegevused, sh sõnnikuhoidla kui loomapidamiseks vajaliku ehitise ehitamine. Eelnevalt tulenevalt ei ole abikõlblik sellise hoone ja rajatise ehitamine, mis ei ole otseselt seotud põllumajandustoodete tootmisega, nagu näiteks väetisehooldla, masinate hoidmiseks ettenähtud hoone, kütusemahuti ja põllumajandusmasinate parandamiseks ettenähtud töökoja ehitamine – olenemata sellest, kas neid kasutatakse põllumajanduse valdkonnas või mujal.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkt 1 reguleerib, millised põllumajanduslikud tootmishooned või rajatised ehitusseaduse § 3 lõike 2 tähenduses on määruse kohaselt abikõlblikud. Abikõlblik on põllumajandusliku tootmishoone või rajatise püstitamine, rajamine, paigaldamine, laiendamine või ümberehitamine ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras (edaspidi *ehitamine*). Ehitise lammutamine toetatava tegevusena ei ole toetatav, v.a juhul, kui nimetatud tegevus moodustab osa ehitusprojektis ettenähtud ehitustöödest. Ehitise parendamine ei ole abikõlblik.

Ehitamine hõlmab ehitise ehitamist koos selle oluliste osadega. Ehitise olulised osad on tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 55 lõike 1 järgi asjad, millest ehitise on ehitatud või mis on sellega püsivalt ühendatud ja mida ei saa eraldada ehitist või eraldatavat asja oluliselt kahjustamata. Ehk siis ehitise olulised osad on asjad, milleta hoonet ei saaks tavaarusaama kohaselt käsitada valmisolevana ehk terviklikuna. Ehitise olulisteks osadeks on ka ehitise eesmärgipärast kasutamist võimaldav tehnosüsteem.

Ehitusseadustiku § 4 lõike 5 kohaselt on tehnosüsteem ehitise toimimiseks, kasutamiseks või ohutuse tagamiseks vajalike seadmete, paigaldiste või kommunikatsioonide kogum koos vajalike konstruktsioonelementidega. Tehnosüsteemiks loetakse selline süsteem, mis asub ühe ehitise piires (st hoonesisene tehnosüsteem) ning mis on kogum seadmeid, kommunikatsioone ja nende toimimiseks vajalikke konstruktsioonelemente, kui need on vajalikud konkreetse ehitise toimimiseks. Tehnosüsteemi mõiste alla ei kuulu sellised asjad (pärdalised), mis ei ole süsteemi osad, kuid teenivad süsteemi ja on sellega seotud asjaomase ruumilise seose kaudu.

Seni on kõige rohkem segadust tekitanud teraviljakuivatite liigitamine. Ehitusseadustiku tähenduses on teraviljakuivatite võimalik üldjuhul lugeda rajatiseks. Samas kui osta vaid teravilja kuivatamiseks vajalikke seadmeid, siis on tegemist eelnõu § 4 lõike 1 punkti 2 alusel toetatava põllumajandusliku tootmishoonesse paigaldatava või sinna juurde kuuluva statsionaarse seadmega. Eelnevalt tulenevalt kehtibki põhimõte, kui taotletakse toetust nii ehitustegevuseks kui ka masinate ja seadmete paigaldamiseks, siis on tegemist eelnõu § 4 lõike 1 punkti 1 tähenduses tootmishoone või rajatise ehitamisega, ja kui ehitustegevust ei ole, siis on tegemist eelnõu § 4 lõike 1 punkti 2 tähenduses statsionaarse seadme ostmisega. Kui statsionaarse seadme ostmise korral on selle paigalduseks vajalik ehitusseadustiku alusel

ehitusloa olemasolu, siis nimetatud luba peab ehitusregistris kajastuma hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajal.

Toetatavad on ka konteinerhoidlad, kui need on ehitised ehitusseaduse tähenduses ja seda näiteks ka juhul, kui need on paigaldatud tugevale alusepinnale ega vaja paigaldamiseks eraldi vundamenti. Riigikohtu Halduskolleegium on oma 21.02.2011 otsuses nr 3-3-1-80-10 jõudnud järeldusele, et ehitise määratlemisel ei piisa üksnes selle tuvastamisest, kas asi on rajatud inimtegevuse käigus ning kas ja kuidas see on teisaldatav. Oluline on asja ehitisena määratlemisel arvestada ka selle asja põhilist kasutusotstarvet (eesmärki), kasutamise viisi, kestvust ja muid asja iseloomustavaid tunnuseid, mis kogumis võimaldavad eristada ehitist teistest asjadest.

Investeeringute puhul ehitistesse, kus peetakse loomi, ei tohi loomade kavandatav arv ületada loomade pidamist reguleerivates õigusaktides (näiteks maaeluministri määrustes “Nõuded veise pidamise ja selleks ettenähtud ruumi või ehitise kohta” ja “Mahepõllumajandusliku tootmise nõuded”) kehtestatud loomakoha pindala minimaalseid piirmäärasid.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 2 kohaselt toetatakse põllumajanduslikku tootmishoonesse või rajatisse paigaldatava või sinna juurde kuuluva statsionaarse seadme, loomade pidamiseks mõeldud paigaldise või muu vajaliku sisseseade ostmist või paigaldamist. Statsionaarsed seadmed võivad, kuid ei pea olema kirjeldatud ehitusprojekti. Loomade pidamiseks mõeldud paigaldised ja vajalikud sisseseaded on näiteks puurid, latrid, sulud, kogumisaedikud, desomatid, pesamajad, jooginõud, jooturid jms. Toetatavad on ka muud põllumajandustootmises vajalikud sisseseaded, mis ei ole seotud loomade pidamisega, kuid on seotud põllumajandusliku esmatootmisega. Sisseseade peab olema seostatud põllumajandusliku toomisprotsessiga ja moodustama koos ehitisega terviku. Näiteks on toetatavad laohoonesse spetsiaalselt projekteeritud säilituskastid. Statsionaarne tehnoloogiline sisseseade peab olema paikne ning ehitisse kohtkindlalt kinnitatud.

Eelnõu § 4 lõike 1 punktide 3 ja 4 kohaselt on toetatav bioenergia tootmiseks vajalike hoonete ja rajatiste ehitamine ning nendesse statsionaarsete seadmete ja muu vajaliku sisseseade ostmise ja paigaldamine, kui bioenergia tootmise sisendina kasutatakse ELTL-i I lisas nimetatud tooteid (v.a kalandus- ja vesiviljelustooted) ning toodetavat bioenergiat kasutatakse valdavalt omatarbeks.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/28/EÜ taastuvatest energiaallikatest toodetud energia kasutamise edendamise kohta ning direktiivide 2001/77/EÜ ja 2003/30/EÜ muutmise ja hilisema kehtetuks tunnistamise kohta (ELT L 140, 05.06.2009, lk 16–62) artikli 2 punkti e tähenduses on biomass põllumajandusest, kaasa arvatud taimsed ja loomsed ained, metsatööstusest ja sellega seotud tootmisest, sealhulgas kalandusest ja vesiviljelusest pärit bioloogilise päritoluga toodete, jäätmete ja jääkide bioloogiliselt lagunev fraktsioon ning tööstus- ja olmejäätmete bioloogiliselt lagunev fraktsioon. Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/28/EÜ artikli 2 punktide h ja i kohaselt mõeldakse biokütuse all kas vedelat biokütust, mis on energia, sealhulgas elektri-, soojus- ja jahutusenergia, välja arvatud transpordi jaoks kasutatava energia saamiseks kasutatav vedelkütus, mis on toodetud biomassist, ning biokütust, mis on biomassist toodetud transpordis kasutatav vedel- ja gaaskütus.

Elektrienergia müümine elektrivõrku on lubatud eeldusel, et selle aastas müüdüd kogus ei ületa ettevõtja poolt aastas maksimaalselt tarbitavat elektrienergia kogust. Kuna ettevõtte elektritarbimisvajadus ei pruugi olla pidev ja ühtlane ning ka elektrienergia tootmine võib olla tsükliline, siis on ajutiselt ülejääva elektrienergia müümine lubatud.

Eelnõu § 4 lõike 1 punktide 5 ja 6 kohaselt on toetatav Euroopa Liidu ELTL-i I lisa 8. rühmas nimetatud söödavaid vilju kandvate viljapuu- ja marjaistandike (edaspidi koos *istandik*) rajamiseks ning laiendamiseks vajaliku paljundusmaterjali ostmine või istutamine ning istandiku ja puukooli piirdeaia ning konstruktsiooni ostmine või paigaldamine. Söödavaid vilju kandvad mitmeaastased taimed kuuluvad komisjoni määruse (EÜ) nr 1214/2007 (millega muudetakse tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühist tollitariifistikku käsitleva nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 I lisa) CN-koodi 0602 20 alla. Marjakultuuride istandikud on kultiveeritavad põõsas-, vään- või rohttaimed, millel kasvavad söödavad viljad. Viljapuud on puud, mille vilju kasutatakse kas toorelt või töödeldakse toiduks. Istandiku rajamise korral ei tohi maksimaalne istikute arv ühe hektari kohta ületada eelnõu lisas 1 nimetatud istikute puhul kehtestatud piirmäära.

Istandikes või viljapuid kasvatavates puukoolides kasutatavateks konstruktsioonideks on näiteks tuuletõkkeaed, puude toetuse konstruktsioonid ja konstruktsioonid viljapuude kevadtalviseks päikese eest varjutamiseks. Puukool on maa-ala, kus paljundatakse puud (sh ilu- ja viljapuid) ning marja- ja dekoratiivpõõsaid. Kui toetuse taotlejal ei ole istandike ja puukoolide piirdeaedade ning asjaomaste konstruktsioonide ostmise või paigaldamise ajal viljapuu- või marjaistandikku, siis eelnõu § 29 lõike 3 punkti 4 kohaselt tuleb toetuse saajal hiljemalt ühe aasta jooksul arvates viimase toetuseosa saamisest rajada kogu investeeringuobjekti ulatuses istandik, kus kasvatatakse ELTL-i I lisa 8. rühmas nimetatud söödavaid vilju kandvaid puud ja põõsaid. Abikõlblik ei ole kattekile ostmine ja paigaldamine. Puukoolide puhul, kus kasvatatakse mitted söödavaid vilju kandvaid puud, ilupuid ja dekoratiivpõõsaid, on toetatav vaid piirdeaia rajamine. Taimekaitseasutuse § 3 lõike 6 alusel on istutamine taime kasvukohale paigutamine taime kasvamiseks, paljunemiseks või paljundamiseks. Seega on abikõlblikud tegevused otseselt taime istutamisega seotud tegevused nagu istutamiseks augu tegemine, taime istutusauku panek, vajaduse korral väetise lisamine ja kastmine ning istutusaugu sulgemine. Istutuspinna ettevalmistamine ja mulla ostmine ei ole abikõlblik. Kui istiku ümber olev kilest ümbris sisaldab taime ostuhinnas, siis on tegemist abikõlbliku kuluga, üksnes kilest ümbrise ostmine ei ole abikõlblik.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 7 kohaselt saab toetust mesindus- või seenekasvatuse inventari ning -seadmete ostmiseks ning vajaduse korral paigaldamiseks. Toetust saab taotleja selliste mesindus- või seenekasvatusega seotud seadmete ja inventari ostmiseks ja paigaldamiseks, nagu näiteks mesilastaru ja mesindusinventar, seenekasvatuse seadmed, substraadisegisti, autoklaav, kliimaseade ja auruboiler, kütteseaded ja -süsteem, valgustusseade, kompostisegisti, pastöriseerimiskamber, meevõtmisel mesilaste kärgedele eemaldamisel kasutatav (lehe)puhur jms.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 8 kohaselt on toetatavad põllumajandussaaduste tootmiseks (sh niisutuseks), säilitamiseks ja toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistamiseks vajalike uute mobiilsete masinate ja seadmete ostmine, kui need on ELÜPS-i § 99 lõigete 6 ja 7 kohaselt kantud põllumajandustoetuste ja põllumassiivide registrisse (edaspidi *võrdlushindade hinnakataloog*). Võrdlushindade hinnakataloog sisaldab sinna kantud asjade või teenuste kohta andmeid, mis võimaldavad neid tuvastada ja määravad nende komplekteerituse ulatuse (näiteks põllumajandustehnika puhul mudeli hinna sisse arvestatud lisavarustuse hulk jms), ning asja või teenuse seaduse alusel sätestatud korras kinnitatud piirhinda ja selle kehtivuse tähtaega.

Kuna toetusmäär on traktorite ja muude mobiilsete masinate puhul erinev, siis on oluline neid üksteisest eristada. Põllumajandustraktor on masin, mis on loodud käitama, kandma, vedama

või lükkama erinevaid töömasinaid. Selleks on traktor varustatud standardikohaste rippüsteemide, jõusiirdevõllide ja hüdraulika ning elektriühendustega.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 9 kohaselt on toetatav põllumajandusmasina ümberehitamine biogaasi või biokütuse tarbimiseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 5 punkt 5 seab üheks maaelu arengut käsitlevaks liidu valdkondlikuks prioriteediks ressursitõhususe edendamise ning vähese CO₂-heitega ja kliimamuutuste suhtes vastupidavale majandusele ülemineku toetamise põllumajanduses ning toiduainete- ja metsandussektoris.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 10 kohaselt on toetatav niisutussüsteemi ehitamine. Arvestades, et niisutussüsteemi ehitatakse ehituseadustikku või maaparandusseadust järgides, siis peab taotlejal olema taotluse esitamise ajal ehitusprojekt. Niisutussüsteemi ehitamine hõlmab niisutussüsteemi ehitamist koos selle juurde kuuluvate vajalike osadega, mis on tarvilikud niisutussüsteemi toimimiseks. Niisutussüsteemide osaks võivad olla ka statsionaarsed seadmed ehk niisutussüsteemi olulised osad, ilma milleta ei saaks kasutada niisutussüsteemi valmisolevana ehk terviklikuna niisutuseks vajalike tegevuste elluviimiseks. Toetatav on ka niisutussüsteemi eesvoolude ehitamine (niisutusvõrgu veehaardesse vee juurdevooluks rajatud veejuhe või loodusliku veekogu reguleeritud lõik), kui eesvoolu veeseisust või toruveejuhtme vee läbilaskevõimest sõltub niisutussüsteemi toimimine. Niisutussüsteemide puhul ammutatakse vesi veekogust või põhjaveekihist ja jaotatakse niisutatavale maale.

Eelnõu § 4 lõike 1 punkti 11 kohaselt on toetatavad niisutamiseks vajalike statsionaarsete seadmete ostmine või paigaldamine, mille puhul ei ole tulenevalt ehitusseadustikust või maaparandusseadusest nõutav ehitusprojekti olemasolu. Niisutamiseks vajalike seadmete puhul on oluline, et nende tehnilised parameetrid sisaldaksid teavet, mille alusel saaks seadme veekasutust määrata, v.a juhul, kui investering tehakse üksnes olemasoleva niisutussüsteemi või selle elemendi energiatõhususe suurendamiseks ja see ei mõjutada veekasutust.

Eelnõu § 4 lõikes 2 on sätestatud tegevused, mis võivad eelnõu § 4 lõikes 1 nimetatud toetatavate põhitegevustega kaasneda. Toetust ei saa taotleda ainult lõikes 2 nimetatud tegevuse elluviimiseks. Samuti tuleb arvestada, et nimetatud tegevuste abikõlblik maksumus kokku võib olla kuni 30% eelnõu § 4 lõikes 1 nimetatud tegevuste abikõlblikust maksumusest. Nimetatud piirangud tagavad, et toetatavate põhitegevustega kaasnevad tegevused jäävad koguinvesteeringus lisategevuseks.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkt 1 sätestab, et toetatava tegevuse osaks võib olla ka investeeringuobjektiga seotud ettevalmistav töö, sealhulgas projekteerimistöö tegemine ning projekteerimiseks vajalik ehitusgeoloogilise ja -geodeetilise uurimistöö tellimine, keskkonnamõju eelhindamine, keskkonnamõju hindamine ning energiaauditi tellimine (edaspidi *ettevalmistav töö*). Ettevalmistava töö puhul ei või töö tegemist tõendavad dokumendid olla väljastatud varem kui 2014. aasta 1. jaanuaril. Ettevalmistav töö, millega koos ei taotleta toetust hoone või rajatise või niisutussüsteemi ehitamiseks, ei ole abikõlblik.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 2 kohaselt saab toetust taotleda toetatava hoone, rajatise või istandiku juurde kuuluva eratee või platsi ehitamiseks.

Põllumajandusliku ettevõtte tootmisalal võib olla palju erinevaid teid või platse (näiteks kahe tootmishoone vahelised teed või platsid toodangu või sööda ladustamiseks või laadimiseks), mille ümberehitamine või rajamine võib olla vajalik. Silmas tuleb pidada, et tee ehitamine on toetatav põhitegevuse (põhitegevused on loetletud eelnõu § 4 lõikes 1) osana, mis tähendab, et kui toetust ei taotleta põhitegevuse elluviimiseks, siis toetust tee või platsi rajamiseks või

ümberehitamiseks ei anta. Toetuse taotleja, kes taotleb toetust eratee või platsi ehitamiseks väljaspool talle kuuluvat maad, peab esitama ära kirja dokumendist, mis tõendab, et taotleja kasuks on seatud realservituut.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 3 kohaselt on omanikujärelevalve teostamine toetatav vaid selle hoone või rajatise puhul, mille ehitamiseks toetust taotletakse. Omanikujärelevalve teostamine on abikõlblik, kui see tehakse ehitusseadustikus kehtestatud korras.

Ehitis peab olema projekteeritud ja ehitatud hea ehitustava ning ehitamist ja ehitusprojekti käsitlevate õigusaktide kohaselt ega või tekitada ohtu inimese elule, tervisele või varale või keskkonnale. Ehitis ümberehitamise ja laiendamise korral tuleb tagada ümberehitatava või laiendatava osa vastavus ehitusseaduses sätestatud nõuetele.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 4 kohaselt võib toetatava tegevuse osaks olla infotehnoloogia- ja valveseadmete ning toodangu kvaliteeti määravate seadmete ostmine ja paigaldamine.

Infotehnoloogia- ja valvesüsteemide ostmine ja paigaldamine annab võimaluse jälgida ja kontrollida põllumajandushoones ja istandikus toimuvat ning tõhustada seeläbi tootmisprotsessi (näiteks avastada õigeaegselt põllumajanduslooma indlust).

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 5 kohaselt on toetatav infotehnoloogilise lahenduse ja tarkvara ostmine. Infotehnoloogilise lahenduse eesmärk on selliste infotehnoloogiliste lahenduste toetamine, mis aitavad kaasa tootmisprotsesside tõhusamaks ja keskkonnahoidlikumaks muutmisele ja seeläbi meetme eesmärkide saavutamisele. Kui GPS on eelnõu § 4 lõikes 1 nimetatud masina või seadme varustuse osa, siis seda kulu ei loeta kaasnevaks tegevuseks.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 6 kohaselt on toetatav lairibale juurdepääsuühenduse (liin ja liinirajatis) rajamine.

Elektroonilise side seaduse § 2 punkti 8 kohaselt on elektroonilise side võrk ülekandesüsteem koos selle tööks vajalike lülitusseadmete ning muude tugisüsteemidega, mis võimaldab signaalide edastamist ja suunamist kaabli kaudu, samuti raadio, optiliste või muude elektromagnetiliste vahenditega. Muu hulgas on elektroonilise side võrkudeks, olenemata nende kaudu edastatava informatsiooni iseloomust, satelliitvõrk, telefonivõrk, andmesidevõrk, mobiiltelefonivõrk, ringhäälinguvõrk, kaabelvõrk ja elektrikaablisüsteem, kui seda kasutatakse signaalide edastamiseks või suunamiseks.

Lairibale juurdepääsuühenduse investeringuobjekt peab võimaldama oma tehnilise lahenduse poolest kiire lairibateenuse osutamist, s.o teenust allalaadimiskiirusega vähemalt 100 Mbit/s. Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi välja töötatud „Eesti infoühiskonna arengukava 2020” üheks eesmärgiks on, et ettevõtetel ja asutustel oleks võimalus liituda uue põlvkonna lairibavõrguga ning kasutada internetiühendust kiirusega vähemalt 100 Mbit/s.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 7 kohaselt on toetatav veevarustus-, kanalisatsiooni- ja reoveepuhastussüsteemide ehitamine ning nende juurde kuuluvate seadmete ostmine ja paigaldamine ning veevarustus- ja kanalisatsioonivõrguga liitumine, kui see on ehitusprojekti ette nähtud ja tehtud ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 8 kohaselt on toetatav elektrisüsteemi ja elektripaigaldise ehitamine, nende juurde kuuluvate seadmete ostmine ja paigaldamine, elektrivõrguga liitumine ning elektri võrguühenduse võimsuse suurendamine, kui need tegevused on ehitusprojekti ette nähtud ja tehtud ehitusseadustikus sätestatud tingimustel ja korras.

Võrreldes määrusega nr 15 on ära jäetud piirang, et elektrisüsteemi ja elektripaigaldise ehitamine peab olema seotud hoone või rajatise ehitamisega. Nimetatud piirang ei olnud mõistlik selliste masinate ja seadmete ostmise korral, mille paigaldamine eeldas elektrivõimsuse juurdeostmist. Edaspidi on elektrisüsteemi ja elektripaigaldise ehitamine abikõlblik kaasneva tegevusena kõigi eelnõu § 4 lõikes 1 nimetatud tegevuste korral.

Eelnõu § 5 lõike 2 punkti 9 kohaselt toetatakse põllumajanduslikus tootmises ja bioenergia tootmises kasutatava patendi, litsentsi või kasuliku mudeli ostmist.

Ühe ja sama investeeringuobjekti võimaliku topeltrahastamise vältimiseks tuleb patent, kasulik mudel või litsents osta, järgides kasuliku mudeli seaduse §-des 42 ja 43 või patendiseaduse §-des 45 ja 46 sätestatud. Litsentsisaaja võib litsentsiandja loal litsentsist tulenevad õigused anda all-litsentsiga kolmandale isikule, mis ei ole selle eelnõu kohaselt toetatav. Patenti, kasulikku mudelit või litsentsi ei ole võimalik osta liisimise teel, kuna nende investeeringuobjektide õiguskaitse ei pruugi olla kehtiv liisinguperioodi lõppemisel.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 10 kohaselt on toetav põllumajandusloomade pidamiseks ette nähtud statsionaarsete aedade ostmine ning vajaduse korral ka nende paigaldamine. Looma pidamiseks mõeldud statsionaarne aed peab vastama loomakaitseaduses loomaliigile kehtestatud nõuetele. Põllumajandusloomade pidamiseks ette nähtud statsionaarsete aedade puhul ei rakendata eelnõu § 18 lõikes 2 sätestatud toetuse suuruse arvutamist loomakoha maksumuse alusel.

Eelnõu § 4 lõike 2 punkti 11 kohaselt on abikõlblik toetatava hoone või rajatise juurde kuuluva tuletõrje veevõtuks veehoidla või veevõtukohta ehitamine. Nimetatud veehoidla või veevõtukoht tuleb ehitada tuleohutuse seaduse alusel. Nimetatud objektide ehitamisel tuleb järgida ka ehitusseadustikust tulevaid nõudeid. Tuletõrje veevõtukohtade (ka veehoidlate) rajamine, ümberehitamine ja laiendamine on abikõlblik vaid juhul, kui toetust taotletakse põhitegevusena uue ehitise rajamiseks või olemasoleva ehitise ümberehitamiseks või laiendamiseks. Tuletõrje veehoidlate ja veevõtukohtade ehitamine on toetatav kaasneva tegevusena, kuna tegemist on investeeringuga, mis on kaudselt seotud põllumajandussaaduste tootmisega, on oma olemuselt pikaajaline, seotud üldjuhul taotleja jaoks märkimisväärsete kuludega ning on majanduslikult mittetasuv, ent ohutuse seisukohast ülimalt oluline. Veevõtukohta olemasolu kohustus on sätestatud majandus- ja taristuministri 2. juuni 2015. a määruse nr 54 „Ehitisele esitatavad tuleohutusnõuded“ § 28 lõikes 3. Täpsed nõuded veevõtukohtadele sätestab standard EVS 812-6:2012 “Ehitiste tuleohutus” osa 6: “Tuletõrje veevarustus”.

Eelnõu § 4 lõikes 3 on sätestatud tegevused, mida loetakse eelnõus ehitamiseks. Üldjuhul lähtub selle määruse alusel ehitamise definitsioon ehitusseadustikus või maaparandusseaduses sätestatud definitsioonist. Selles määruses ei loeta ehitamiseks ehitusseadustiku tähenduses lammutamist, kui lammutamine ei moodusta osa ehitusprojektis ettenähtud lammutustöödest. Samuti ei loeta ehitamiseks parendustöid (näiteks vaid hoone värvimine).

Eelnõu §-des 5–12 on sätestatud nõuded toetatavate tegevuste kohta toetatavate tegevuste liikide kaupa.

Eelnõu §-s 5 on esitatud nõuded põllumajandusliku tootmishoone või rajatise või bioenergia tootmiseks vajaliku hoone ehitamisega seotud investeeringu tegemiseks toetuse taotlemise korral.

Eelnõu § 5 lõike 2 kohaselt peab taotlejal ehitamise korral olema ehitusluba või ehitusteatis, kui see on nõutav ehitusseadustiku kohaselt. Ehitusloa või ehitusteatise olemasolu kontrollib PRIA registritest. Ehitusseadustiku tähenduses teavitamis- või loakohustuslikud tegevused on loetletud ehitusseadustiku lisas 1. Ehitusloa või ehitusteatise olemasolu näitab, et taotlejal on õigus seda ehitist vastavasse kohta ehitada.

Eelnõu § 5 lõigetes 3 ja 4 kehtestatakse nõuded investeeringuobjekti ja selle aluse maa omandikuuluvuse ning minimaalsete kasutustingimuste kohta juhul, kui investeeringuobjekti alune maa ei kuulu toetuse taotleja omandisse. Kui taotleja on mikro-, väikese või keskmise suurusega ettevõtja, kes vastab komisjoni soovitusel (EL) nr 361/2003, mis käsitleb mikroettevõtete ning väikese ja keskmise suurusega ettevõtete määratlust (ELT L 124, 20.05.2003, lk 36–41), lisas nimetatud tingimustele (edaspidi *VKE*), siis peab taotleja olema omanik või peab tema kasuks olema seatud kasutusõigus kolmeks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetuseosa väljamaksmisest. Kui taotleja ei ole VKE, siis peab taotleja olema omanik või peab tema kasuks olema seatud kasutusõigus viieks aastaks arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest. VKE kategooriasse kuuluvad ettevõtjad, kellel on vähem kui 250 töötajat ja kelle aastakäive ei ületa 50 miljonit eurot ja/või aastabilansi kogumaht ei ületa 43 miljonit eurot.

Toetuse saajale sätestatud sihipärase kasutamise perioodi pikkus tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469), artiklist 71. Investeeringuobjekti sihipärase kasutamise perioodi pikkuse määramise abil tagatakse meetme eesmärkide täitmine.

Kui ehitist paigaldatakse kaasomandis olevale kinnistule, peab kinnistusraamatus olema asjaõigusseaduse § 79 lõike 2 kohaselt märkus, millest nähtub, et taotlejal on õigus ja võimalus teha kavandatav investeering ning investeeringuobjekti sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt kolm või viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, olenevalt sellest, kas taotleja on VKE või suurettevõtja. PRIA kontrollib nimetatud nõude täitmist kinnistusraamatust. Kinnistusraamatus olev märge kehtib ka siis, kui kinnistu kaasomanik vahetub, millega on tagatud, et investeeringut on võimalik sihtotstarbeliselt kasutada ka kaasomaniku vahetumise korral. PRIA kontrollib nimetatud nõude täitmist kinnistusraamatust ja märke aluseks olevast lepingust. Nõuete eesmärgiks on tagada, et toetuse taotlejal on võimalus kavandatud kohta investeeringuobjekt ehitada ja seda pärast valmimist ka sihipäraselt kasutada.

Eelnõu § 5 lõikes 5 sätestatakse, et olemasolevate loomakasvatusehitiste ümberehitamise või laiendamise puhul peab olemasolev ehitist olema registreeritud loomatauditõrje seaduse § 11 lõike 5 alusel kehtestatud korras. Loomatauditõrje seaduse § 11 lõike 5 kohaselt peab põllumajandusloomade registrisse olema kantud loomapidaja esitatud andmed registreerimisele kuuluvate põllumajandusloomade ning selliste loomakasvatushoonete ja -rajatiste ning loomade pidamiseks piiritletud alade kohta, kus tegeletakse loomatauditõrje seaduse § 19⁶ lõikes 1 nimetatud loomade pidamisega.

Eelnõu §-s 6 on esitatud nõuded statsionaarse seadme ostmiseks toetuse taotlemise korral.

Võrreldes ehitamisega seotud investeeringutega on statsionaarse seadme, sisseseade või loomade pidamiseks mõeldud paigaldise ostmiseks ning vajaduse korral paigaldamiseks

mõeldud investeeringud võimalikud ka juhul, kui hoonele või rajatisele, kuhu investeeringuobjekt paigutatakse, on taotleja kasuks seatud kasutusvaldus või on taotleja sõlminud hoone või rajatise kasutamiseks kirjaliku rendilepingu. Statsionaarset masinat, seadet või sisseadet on võimalik toetuse abil osta ka juhul, kui hoonet, kuhu see paigaldatakse, veel ei ole või see ei ole veel päris valmis. Sellisel juhul peab toetuse saaja nimetatud hoone ehitama või korraldama selle hoone ehitamise sellise aja jooksul, et investeeringuobjekt oleks võimalik võtta sihipäraselt kasutusse kahe aasta jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. PRIA-l on õigus küsida taotlejalt või toetuse saajalt lisateavet, et veenduda investeeringuobjekti sihipärase kasutamise tagamise võimalikkuses.

Eelnõu §-s 7 on esitatud nõuded mobiilse masina või seadme ostmiseks toetuse taotlemise korral. Põllumajandussaaduste tootmiseks, säilitamiseks ja toodangu esmamüügi eelseks ettevalmistuseks vajalike mobiilsete masinate ja seadmete (sh põllutöömasinad, haakeriistad) ostmise korral peavad need olema kantud võrdlushindade hinnakataloogi.

Eesti Maaülikooli 2014. aastal tehtud uuringu "Põllumajandusettevõtjate, sh investeeringutoetuse taotlejate finantsolukord 2015. aastaks" käigus leiti põhivara seost müügitulu suurusega analüüsides, et põhivara suurus oli suures korreleeruvuses müügitulu suurusega ($r = 0,8$) ehk mida suurem oli ettevõtja müügitulu näitaja, seda suurem oli ka ettevõtja põhivara suurus. Eelnevast tulenevalt on vajalik toetada masinate ja seadmete ostu pigem väiksema müügituluga ettevõtjatel, et soodustada nende kasvu ja seeläbi ka tulemuslikkuse parandamist.

Taotluse esitamisele vahetult eelnenud kahe majandusaasta keskmise müügitulu näitaja arvutamisel kasutakse aritmeetilist keskmist.

Aianduse tegevusala ettevõtjatele on kehtestatud erisus eesmärgiga võimaldada aianduse valdkonna esmatootjatel mobiilsete masinate ja seadmetega varustatust parandada, kuna nende tootmisprotsess sõltub kõige rohkem mobiilse põllumajandustehnika olemasolust.

Eelnõu §-d 8 ja 9 reguleerivad taotlejale esitavaid nõudeid niisutussüsteemi ehitamise ja niisutuseks vajalike statsionaarsete seadmete ostmiseks toetuse taotlemise korral. Võrreldes määrusega nr 15 on nimetatud paragrahvides sätestatud nõuded uued. Niisutusustegevus on abikõlblik, kui see ei halvenda veekogumi või seda ümbritseva keskkonna seisundit. Samuti ei või niisutusustegevusega kaasneda muud olulist negatiivset mõju keskkonnale. Kõik niisutusega seotud tegevused peavad vastama Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklis 46 (Investeeringud niisutusse) sätestatud tingimustele.

Eelnõu §-s 8 kehtestatakse tingimused niisutussüsteemi ehitamiseks ja niisutuseks vajaliku statsionaarse seadme ostmiseks toetuse taotlemise korral.

Eelnõu kohaselt on tegemist niisutuseks tehtava investeeringuga, kui pumbatakse vett niisutussüsteemi põhjaveekogumist või pinnaveekogumist. Niisutussüsteemiks loetakse ka kahepoolse reguleerimisega maaparandussüsteemid, mis pumpavad süsteemi vett lisaks põhjaveekogumist või pinnaveekogumist. Kahepoolse reguleerimisega maaparandussüsteemi, kus ei toimu vee pumpamist, ei loeta määruse tähenduses niisutussüsteemiks ja selle kohta saab taotleda toetust arengukava meetme 4.3.2 „Põllu- ja metsamajanduse taristu arendamise ja hoiu investeeringutoetus“ raames. Kui niisutamiseks kavandatakse kasutada vaid sademevett ning põhjaveekogumist või pinnaveekogumist vett juurde ei võeta, siis on tegemist eelnõu § 4 lõike 1 punktis 2 nimetatud tegevusega.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 46 lõike 2 kohaselt peavad investeeringud niisutusse olema kooskõlas liikmesriigis vastuvõetud veemajanduskavadega. Kehtivad veemajanduskavad on leitavad järgmisel aadressil: <http://www.envir.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi/veemajanduskavad/veemajanduskavad-2015-2021>. Veemajanduskavade peatükis 8.3.5 on kehtestatud täpsemad meetmed, mida kohaldatakse niisutuseks veevõtu kavandamise korral. Nimetatud meetmete eesmärk on vältida veekogumi seisundiklassi halvenemist ja ennetada veekogumitele uute koormusallikate tekkimist. Eelnevast tulenevalt on veemajanduskavades sätestatud veekogumitel, millega seotult kavandatakse veevõttu (niisutuseks, jahutuseks, hüdroenergia tootmiseks vm), kohustus rakenda järgnevaid meetmeid:

- keskkonnamõju (eel)hindamise rakendamine tegevustele, mille puhul on kahtlus, et need võivad viia veekogumi seisundi halvemaks kui hea;
- keskkonnalubade andmisel veekogumi seisundi halvenemist (s.h läbi koosmõju ja kumuleeruva mõju) vältivate tingimuste seadmine;
- mitteheas seisundis või ohustatud veekogumite valgaladega seotud planeeringutes lisakoormuse avaldumise vältimine või olemasoleva koormuse vähendamine;
- mitteheas seisundis või ohustatud veekogumite valgaladega seotud planeeringute järelevalve (vajaduse korral täiendavate keskkonnameetmete rakendamise nõue).

Niisutustegevuse kavandamisel on olulise tähtsusega selle põhjavee ja pinnaveekogumi seisund, kust niisutustegevuseks soovitakse hakata vett võtma. Eestis määratakse pinnaveekogumi seisund veekogu ökoloogilise ja keemilise seisundi alusel. Põhjaveekogumi seisund määratakse keemilise ja koguselise seisundi alusel. Veekogumi seisund loetakse heaks, kui nii keemiline kui ka koguseline seisund on vähemalt hea. Pinnaveekogude ja põhjaveekogumite seisundiinfo on leitav järgmistelt aadressidelt: <http://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi/pinnavesi/veekogumite-seisundiinfo>, <http://www.keskkonnaagentuur.ee/et/eesmargid-tegevused/vesi/pohjavesi/pohjavee-seisund>.

Hinnangu, kas kavandav investeering vastab veemajanduskavade nõuetele, halvendab veekogumi või seda ümbritseva keskkonna seisundit või mitte, annab Keskkonnaamet pädeva isiku poolt koostatud keskkonnamõju eelhindangu või keskkonnamõju hindamise (edaspidi *KMH*) aruande ja muu olemasoleva teabe alusel. Keskkonnamõju eelhindangu, mis sisaldab keskkonnamõju hindamise ja keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse § 6 lõikes 3 sätestatud (kooskõlas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi (EL) nr 2011/92 teatavate riiklike ja eraprojektide keskkonnamõju hindamise kohta III lisaga (leitav aadressilt: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/ET/TXT/?qid=1480420689518&uri=CELEX:32011L0092>)) teavet, tellib toetuse taotleja pädevalt isikult Keskkonnaamet kontrollib, kas piisab eelhindangust või on vajalik teha *KMH*. Kui keskkonnamõju eelhindangu alusel leitakse, et *KMH* on vajalik, siis tuleb enne toetuse taotluse esitamist teha ka *KMH* keskkonnajuhtimissüsteemi seaduse (edaspidi *KeHJS*) alusel. Niisutusinvesteeringu tegemiseks toetuse taotluse esitamine ei eelda *KeHJS*-i alusel tegevusloa taotlemist. Kui aga kavandatav tegevus eeldab *KMH* tegemist, siis on tulenevalt *KeHJS*-ist vajalik ka taotleja poolt tegevusloa taotluse esitamine. Juhul, kui keskkonnamõju eelhindang ei ole nõutav (s.o juhul juhul, kui investeering tehakse üksnes olemasoleva toimiva niisutussüsteemi elemendi energiatõhususe suurendamiseks), siis kontrollib Keskkonnaamet kavandatava investeeringu eeldatava mõju keskkonnale olemasoleva niisutussüsteemi seadme tehniliste parameetrite ja selle niisutussüsteemi kavandatava aastase veekasutuse näitaja alusel.

Eelnõu § 8 lõigetes 3-5 kehtestatakse nõuded niisutusega seotud investeeringuobjekti ja selle aluse maa omandikuuluvuse kohta ning minimaalsed kasutustingimused juhul, kui investeeringuobjekti alune maa ei kuulu taotleja omandisse.

Kui niisutusega seotud ehitised või rajatis paigaldatakse kaasomandis olevale kinnistule, siis peab olema kinnistusraamatus asjaõigusseaduse § 79 lõike 2 kohaselt märkus, millest nähtub, et taotlejal on õigus ja võimalus teha kavandatav investeering ning investeeringuobjekti sihtotstarbeliselt kasutada vähemalt kolm või viis aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest, olenevalt sellest, kas taotleja on VKE või suurettevõtja. PRIA kontrollib nimetatud nõude täitmist kinnistusraamatust. Kinnistusraamatus olev märge kehtib ka siis, kui kinnistu kaasomanik vahetub, seega on tagatud, et investeeringut on võimalik sihtotstarbeliselt kasutada ka kaasomaniku vahetumise korral. PRIA kontrollib nimetatud nõude täitmist kinnistusraamatust ja märke aluseks oleva lepingu tingimustest. Võrreldes niisutussüsteemide ehitamisega seotud investeeringutega on niisutuseks vajaliku statsionaarse seadme ostmiseks ning vajaduse korral paigaldamiseks mõeldud investeeringud võimalikud ka juhul, kui hoonele või rajatisele, kuhu statsionaarne seade paigutatakse, on taotleja kasuks seatud kasutusvaldus või on taotleja sõlminud hoone või rajatise kasutamiseks kirjaliku rendilepingu.

Eelnõu §-s 9 sätestatakse nõuded niisutusega seotud investeeringute puhul nõutavale vee kokkuhoiule. Nende investeeringute puhul, kus nõutakse niisutussüsteemi tegelikku vee kokkuhoidu, on oluline, et kogu ettevõttes kasutatav veekogus väheneb vähemalt samas ulatuses, kui investeerimistasandil on vett kokku hoitud. Vee kokkuhoiuks seatud tingimused sõltuvad niisutussüsteemi seisukorrast (taotlemise ajal toimiv või mitte toimiv) ja veekogumi seisundist.

Kuna Eestis on niisutatavaid alasid suhteliselt vähe, siis loetakse olemasolevaks niisutussüsteemiks ka ala, kus niisutust taotluse esitamise ajal ei tehta, kuid kus on olnud pärast 1. jaanuari 2007. aastal töökorras niisutussüsteem. 2007. aastal oli Eestis 1363 hektarit alasid, kus paiknes niisutussüsteem. Nimetatud alad on loetud olemasolevaks niisutatud alaks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 artikli 46 lõike 5 viimase alajaotuse kohaselt. Kui toetuse taotleja soovib nimetatud erisuse alusel toetust taotleda, siis peab ta tõendama, et pärast 1. jaanuari 2007. aastal on sellel alal niisutussüsteem olnud ja toiminud.

Toetuse taotlejal võib olla võimalik tõendada praegu mittetoimiva, kuid pärast 1. jaanuari 2007. aastal toimunud niisutussüsteemi toimimist asjakohase projekti, süsteemi passi, vee erikasutusloa jms alusel. Olemasolevad ja toetuse taotlemise ajal maatulundusmaal toimivad niisutussüsteemid peavad olema kantud Vabariigi Valitsuse 18. juuni 2004. a määruse nr 222 "Maaparandussüsteemide registri asutamine ja registri pidamise põhimääruse" § 15 lõike 8 kohaselt maaparandussüsteemide registrisse (edaspidi MSR). MSR-i andmed on PRIA-le kättesaadavad taotleja avaldatud MSR numbri alusel. Kui avamaal asuv niisutussüsteem ei ole kantud MSR-i, loetakse see mittetoimivaks.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 46 lõike 3 kohaselt peab pärast investeeringu tegemist olema võimalik mõõta niisutuseks kasutatava vee kogust.

Niisutussüsteemi ehitusprojekt peab sisaldama andmeid olemasoleva ja kavandatava arvutusliku maksimaalse veekasutuse, taotleja ja olemasoleva niisutussüsteemi senise veekasutuse (kui veekasutust ei mõõdetud, siis hinnangulise senise veekasutuse) ja arvutusi arvutusliku ja tegeliku veekasutuse kavandatava vähenemise kohta. Nimetatud teave on vajalik, et teha kindlaks niisutussüsteemi ümberehitamisega kaasnev arvestuslik vee

kokkuhoid ja juhul, kui vett võetakse veekogust, mille seisund on vähem kui hea, siis ka kavandatav tegelik vee kokkuhoid. Nimetatud näitajad märgitakse ehitusprojektis, kuna niisutussüsteemi projekteeerija saab uue ja vana süsteemi näitajate võrdlemisel kõige asjakohasemalt hinnata veekasutuse kokkuhoidu ning ka lekete vähenemisega saavutatavat veekasutuse kokkuhoidu. Taotleja ja olemasoleva niisutussüsteemi senise veekasutuse näitajate puhul arvestatakse viimase kahe kuni viie aasta aritmeetilist keskmist veekasutust või kui veekulu ei mõõdetud, siis hinnangulist aastast veekulu. Kuna taotleja peab olema tegutsenud enne taotluse esitamist vähemalt kaks majandusaastat, siis peaksid kättesaadavad olema vähemalt kahe aasta veetarbimise andmed. Samas on aritmeetilise keskmise arvutamisel mõistlik võtta aluseks pikem ajavahemik, kuna ilmastiku muutused aastate kaupa võivad oluliselt mõjutada aastast veetarbimist. Kui niisutussüsteem mõnel aastal aritmeetilise keskmise arvutamisel arvesse võetava perioodi jooksul ei toiminud, siis kasutatakse niisutussüsteemi selle aasta veekasutuse hindamiseks niisutussüsteemi viimase kahe kuni viie aasta, millal süsteem veel toimis, aritmeetilist keskmist veekasutuse näitajat.

Juhul, kui niisutussüsteemi investeering ei nõua ehitusprojekti (olemasolevasse niisutussüsteemi paigaldatakse seadmed ilma olemasolevat niisutussüsteemi ümber ehitamata või laiendamata), siis leitakse olemasolev ja kavandatav arvutuslik maksimaalne veekasutus seadmete tehniliste parameetrite alusel ning andmed olemasoleva ja kavandatava arvutusliku maksimaalse veekasutuse, senise veekasutuse ja kavandatava veekasutuse vähenemise kohta esitatakse avaldusel.

Kui niisutuseks kasutatava veekogumi seisund on vee kogusega seotud põhjustel vähemalt hea ja investeeringu tegemise järel sellega seotud niisutatav pind ei laiene, tuleb taotlejal olemasoleva toimiva niisutussüsteemi ehitamise või olemasolevasse süsteemi niisutusseadmete ostmise korral saavutada vähemalt 5% ja mittetoimiva süsteemi korral vähemalt 10% ulatuses potentsiaalne veekokkuhoid. Vee potentsiaalne kokkuhoid (arvestuslik vähenemine) peab nähtuma niisutussüsteemi ehitusprojektist või olemasoleva seadme ja uue seadme tehniliste parameetrite võrdlusest. Näiteks uuendatakse olemasolevat kastmissüsteemi, kus seni kasutusel olnud sprinklersüsteem asendatakse tilkniisutussüsteemiga ja sellega seotud niiskuse andurite ning uue infotehnoloogilise lahendusega. Uue niisutussüsteemiga on võimalik vähendada vee kulu seniselt maksimaalselt 10 000 m³-lt 8000 m³-ni, seega tagatakse arvestuslik vee sääst 2000 m³, mis on 20% 10 000 m³-st.

Toimiva süsteemi korral on vee kokkuhoiu nõue väiksem, kuna toimivad süsteemid on üldjuhul hiljuti uuendatud ja seetõttu ökonoomsema veekasutusega. Mittetoimiva süsteemi puhul on vee kokkuhoiu nõue suurem, kuna sellised süsteemid on projekteeritud varem ning neid üldjuhul uuendatud ei ole (seega on võimalik saavutada renoveerimisega suurem vee kokkuhoid).

Kui niisutuseks kasutatava veekogumi seisund ei ole vee kogusega seotud põhjustel vähemalt hea ja investeeringu tegemise järel sellega seotud niisutatav pind ei laiene, siis peab lisaks investeering arvestuslikule veekasutuse vähenemisele tehniliselt tagama, et tegelikult on niisutussüsteemi aastast veekasutust võimalik vähendada koguse võrra, mis moodustab vähemalt 50% arvestuslikust niisutussüsteemi aastasest veekasutuse vähenemisest. Eespool toodud näite puhul tuleb vähemalt 1000 m³ vett ka tegelikult kokku hoida.

Veekasutust, arvestuslikku ja tegelikku veekasutuse vähenemist vaadeldakse näitaja – m³/aastas – alusel.

Kui niisutuseks vajalikku vee kogust pärast investeringu tegemist ei mõõdeta, siis ei ole tegevus abikõlblik.

Uue veerežiimi kahepoolse reguleerimissüsteemi või niisutussüsteemi ehitamine, mis suurendab niisutatava ala pindala, peab lisaks eeltoodule vastama järgmistele tingimustele:

- ehitusprojekti alusel võetakse niisutuseks kasutatavat vett pinnaveekogust või põhjaveekogumist, mille seisund on veehulga alusel vähemalt hea;
- tehtud KMH vajalikkuse eelhinnangu või KMH alusel ei ole investeringul olulist negatiivset mõju keskkonnale.

Siiski on niisutussüsteemi, mis suurendab taotleja senist niisutatava ala pindala ja kasutab niisutuseks vett veekogust, mille seisund on vähem kui hea, ehitamine võimalik, kui see on kombineeritud olemasoleva süsteemi ümberehitamisega. Sellisel juhul peab ehitusprojektist nähtuma, et arvutuslik veekasutus väheneb toimiva niisutussüsteemi puhul vähemalt 5% või mittetoimiva niisutussüsteemi puhul vähemalt 10% senisest arvutuslikust veekasutusest ning toetuse saaja peab tegelikult niisutussüsteemi aastast veekasutust vähendama koguse võrra, mis moodustab vähemalt 50% arvestuslikust niisutussüsteemi aastast veekasutuse vähenemisest. Ka on sellise investeringu puhul oluline, et kogu ettevõttes kasutatav veekogus peab vähenema vähemalt samas ulatuses, kui investeerimistasandil on vett kokku hoitud ning vett tuleb kokku hoida vähemalt kolme või viie aasta jooksul alates toetuse viimase väljamakse tegemist, olenevalt sellest, kas taotleja on VKE või suurettevõtja. Kogu ettevõtte poolt kasutatava vee hulka arvatakse ka ettevõtte poolt müüdud vee kogus. Oluline on tagada, et vee kokkuhoitu ja selle positiivset mõju keskkonnale, mida põllumajandustootja on oma investeringuga saavutanud, ei tühistaks ettevõtte tasandil vee kulu suurendamine või vee müük. Kui taotlejal on eelnõu alusel kohustus niisutuseks kasutatavat vett tegelikult kokku hoida, siis investeringuga kokku hoitud vett ei ole lubatud kasutada näiteks muu maa-ala niisutamiseks või müüa seda naabertalule.

Näide olukorra kohta, kus on nõutud veekasutuse arvestuslik ja tegelik vähenemine – kui olemasoleva niisutussüsteemi seadmed vahetatakse efektiivsemate vastu, mille tulemusena võetakse ehitusprojekti alusel edaspidi vett 8000 m³ endise 10 000 m³ asemel, siis arvutuslik veekasutus väheneb 2000 m³ võrra (20%). Järelikult vähemalt 5% veekasutuse arvestuslik vähenemine on tagatud. Toetuse saaja peab tegelikult investeringu tasandil vett säästma sellest vähemalt 50% ulatuses ehk 1000 m³. Kui taotleja tegelik keskmine veekasutus oli enne investeringut 9000 m³, siis investeringu järel ei tohi veekasutus olla suurem kui 8000 m³ (9000 m³ – 1000 m³ = 8000 m³).

Näide veekasutuse arvestusliku ja tegeliku vähenemise arvutamise kohta, kui vähenemist arvestatakse pumba või pumplate tehniliste näitajate alusel (olukorras, kus pumba vahetus ei nõua ehitusprojekti). Näiteks on olemasoleva pumba tootlikkus 20 m³/h. Veekasutus peab vähenema vähemalt 5%. Järelikult uue pumba tootlikkus peab olema vähemalt 20 m³/h × 5% = 1 m³/h väiksem kui senise pumba tootlikkus. Seega uue ostetava pumba tootlikkus võib olla kuni 19 m³/h (20 m³/h – 1 m³/h). Kui toetuse saaja võtab vett veekogust, mille seisund on vähem kui hea, siis on kohustus ka tegelikult veekasutust vähendada (vähemalt 50% arvestuslikust vähenemisest). Tegeliku nõutava veekokkuhoiu arvutamisel lähtutakse ettevõtte senisest veekasutusest, niisutussüsteemi veekasutusest ning olemasoleva ja kavandatava tootmisprotsessi iseärasustest (näiteks pumba töötamise ajalisest tsüklist).

Kui investering tehakse üksnes olemasoleva toimiva niisutussüsteemi elemendi energiatõhususe suurendamiseks või olemasolevas niisutussüsteemis uue veehoidla ehitamiseks, siis ei pea vee kokkuhoiuks seatud tingimusi (eelnõu § 9 lõiked 2, 3 ja 5) täitma. Energiatõhususega seotud investeringute puhul peetakse silmas juhtumeid, kus olemasolevat

toimivat niisutussüsteemi täiustatakse nii, et asendatakse olemasolevad seadmed (näiteks pumbad, hüdrofoorid) tootlikkuselt samaväärsete, kuid vähem energiat (Kw-des) tarbivate seadmetega.

Eelnõu §-s 10 on esitatud nõuded istandiku ja puukooli piirdeaia investeringuteks toetuse taotlemise korral.

Eelnõu § 10 lõike 1 kohaselt peab viljapuuai ja marjaistandiku rajamiseks ning laiendamiseks vajaliku paljundusmaterjali ostmise ning vajaduse korral istutamise puhul olema istandiku alune maa taotleja omandis.

Eelnõu § 10 lõike 2 kohaselt peab istandiku ja puukooli piirdeaia ning konstruktsiooni rajamise korral olema objekti alune maa taotleja omandis või peab taotleja saama seda kasutada hoonestusõiguse alusel.

Eelnõu §-s 11 on esitatud nõuded taotlejale mesindus- või seenekasvatuse investeringuteks toetuse taotlemise korral. Võrreldes ehitamisega seotud investeringutega on mesindus- või seenekasvatuse inventari ning seadmete ostmiseks ja vajaduse korral paigaldamiseks võimalik toetust taotleda juhul, kui hoonete või rajatiste, kuhu nimetatud inventar ja seadmed paigutatakse, on taotleja kasuks seatud kasutusvaldus või on taotleja sõlminud hoone või rajatise kasutamiseks kirjaliku rendilepingu.

Eelnõu §-s 12 on esitatud nõuded taotlejale toetatava tegevusega kaasnevate tegevuste kohta.

Eelnõu §-s 12 lõike 2 kohaselt peab toetatava hoone, rajatise või istandiku juurde kuuluva eratee või platsi ehitamise investeringute puhul eratee või platsi alune maa olema taotleja omandis või peab taotleja kasuks olema seatud hoonestusõigus või realservituut. Sarnaselt eelnõu § 4 lõike 1 punktides 1, 3 ja 10 nimetatud ehituslikele tegevustele on erateede ja platside puhul vajalik ehitusloa või ehitusteate olemasolu, kui see on nõutav tulenevalt ehitusseadustikust. Ehitusloa või ehitusteate olemasolu kontrollib PRIA registritest. Ehitusseadustiku tähenduses teavitamis- või loakohustuslikud tegevused on loetletud ehitusseadustiku lisas 1. Ehitusloa või ehitusteate olemasolu näitab, et taotlejal on õigus seda ehitist vastavasse kohta ehitada.

Eelnõu § 12 lõike 3 kohaselt peab veevarustus- kanalisatsiooni- või reoveepuhastussüsteemi, elektrisüsteemi ja statsionaarse aia ehitamise või rajamise korral olema investeringuobjekti alune maa taotleja omandis või peab olema taotleja kasuks seatud olema seatud hoonestusõigus. Võrreldes määrusega nr 15 ei ole enam nõutav, et elektrisüsteem kuuluks mõne toetatava põllumajandusliku hoone või rajatise juurde. See tähendab, et toetust saab taotleda ka näiteks sellise põllumajandusliku tootmishoone elektrisüsteemi ümberehitamiseks, mida toetuse abil ei ehitata.

Eelnõu §-s 13 sätestatakse toetatava tegevuse abikõlbliku kulu arvestamise alused.

Eelnõu § 13 lõigete 1–4 alusel on abikõlblikeks kuludeks hinnapakumuses toodud tegevuse või investeringuobjekti, võrdlushindade hinnakataloogi kantud mobiilse masina või seadme ja investeringuobjekti ELÜPS-i § 84 kohaseks tähistamiseks tehtavate kulude käibemaksuta maksumus.

ELÜPS-i § 75 lõike 2 kohaselt peavad toetuse taotleja ja toetuse saaja kulude tegemisel järgima toetuse andmise tingimustes sätestatud nõudeid. Investeringuobjekti abikõlbliku

maksumuse alusel arvestatakse taotlejale makstava toetuse suurus, võttes arvesse eelnõu §-des 17 ja 18 sätestatud maksimaalseid toetusmäärasid ja maksimaalset toetuse suurust.

Eelnõu § 4 lõike 1 punktis 8 nimetatud tegevuste puhul antakse toetust tegelike kulude alusel, kuid mitte rohkem kui võrdlushindade hinnakataloogis märgitud maksimaalne maksumus.

Abikõlblik on investeeringuobjektiga seotud ettevalmistava töö maksumus kuni 10% ulatuses selle investeeringuobjekti abikõlblikust maksumusest, millega ettevalmistav töö kaasnes. Nimetatud kulud on abikõlblikud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EÜ) nr 1305/2013 artikli 60 lõike 2 punkti c alusel. Lisaks on abikõlblik ka omanikujärelevalve tegemise maksumus kuni 3% ulatuses selle investeeringuobjekti abikõlblikust maksumusest, mille üle omanikujärelevalvet tehakse. Eelnõu § 4 lõikes 2 nimetatud tegevuste abikõlblik maksumus kokku on kuni 30% eelnõu § 4 lõikes 1 nimetatud tegevuste abikõlblikust maksumusest. Nimetatud piirangu eesmärk on tagada, et investeeringute tegemisel jääb põhirõhk tootvatele tegevustele.

Võrreldes määrusega nr 15 täpsustatakse abikõlblikke kulude arvestamist seoses Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 69 lõike 3 punktiga c ja riigisisese käibemaksuõigusega. Muudatustega on välja jäetud punkt, mille kohaselt loeti toetatavate tegevuste abikõlbliku kulu hulka ka tegevuse käibemaksuga maksumus, kui käibemaks ei olnud käibemaksuseaduse alusel tagasi nõutav. Muudatuse kohaselt ei ole käibemaks enam abikõlblik kulu olenemata sellest, kas ettevõtja on ennast registreerinud käibemaksukohustuslaseks või mitte. Käibemaksu abikõlblikkuse hindamisel tuleb lisaks käibemaksukohustuslasena registreerimisele võtta arvesse veel mitmeid teisi käibemaksuseaduses (edaspidi *KMS*) käibemaksu tagastatavust reguleerivaid sätteid. *KMS*-i § 29 lõike 5 kohaselt on maksukohustuslasel, kes on enne tema maksukohustuslasena registreerimise päeva soetanud kaupu, välja arvatud põhivara, nende võõrandamiseks või võõrandatavate kaupade tootmiseks, õigus maha arvata nende kaupade sisendkäibemaks maksustamisperioodil, kui need kaubad maksustatava käibena võõrandati. Sama paragrahvi lõike 5¹ kohaselt on maksukohustuslasel, kes on enne tema maksukohustuslasena registreerimise päeva saanud teenuseid, õigus maha arvata nende teenuste sisendkäibemaks maksustamisperioodil, kui neid teenuseid maksustatava käibena edasi osutati. Sama paragrahvi lõike 5² kohaselt on enne isiku maksukohustuslasena registreerimist soetatud põhivara sisendkäibemaks õigus maha arvata, võttes arvesse *KMS*-i § 32 lõikes 4 sätestatud:

- *KMS*-i § 32 lõike 4¹ kohaselt on sisendkäibemaksu korrigeerimise periood kinnisasja ja sellega seotud kauba ja teenuse puhul kümme kalendriaastat ning muu põhivara ja sellega seotud kauba ja teenuse puhul viis kalendriaastat;
- *KMS*-i § 32 lõike 4² kohaselt korrigeeritakse sisendkäibemaksu iga kalendriaasta lõpul, lähtudes maksustatava käibe tarbeks põhivara kasutamise tegelikust osatähtsusest sellel kalendriaastal.

Seega juhul, kui isik ei ole toetuse saamise ajal käibemaksukohustuslane ning käibemaks projekti kuludelt loetakse seetõttu abikõlblikuks, kuid projektiperioodil tekib tal *KMS*-i § 19 lõike 1 alusel kohustus (maksustatav käibe ületab kalendriaasta algusest arvates 16 000 eurot) või ta registreerib end *KMS*-i § 20 lõike 2 alusel vabatahtlikult käibemaksukohustuslaseks, võib tal tekkida õigus tagantjärele maha arvata ka osa eelnevalt toetusest hüvitatud käibemaksust.

Seega, kui isikul tekib kohustus või võimalus end projektiperioodil registreerida käibemaksukohustuslaseks, on tegemist mitteabikõlbliku käibemaksuga, sest käibemaksu on võimalik *KMS*-i alusel (osaliselt) tagasi taotleda. Lisaks tuleb arvesse võtta Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL, Euratom) nr 966/2012, mis käsitleb Euroopa Liidu

üldeelarve suhtes kohaldatavaid finantseeskirju ning millega muudetakse nõukogu määrust (EÜ, Euratom) nr 1605/2002 (ELT L 298, 26.10.2012, lk 1–96), artikli 30 lõiget 2, mille kohaselt tuleb vahendite kasutamisel järgida säästlikkuse ja tõhususe põhimõtet. Käibemaksu kontekstis saab säästlikuks ja tõhusaks pidada toetuse saaja vabatahtlikku käibemaksukohustuslaseks registreerimist enne projekti kulude tekkimist, kui on teada, et tal tekib projekti tegevuste tulemusena maksustatav käive. See annab toetuse saajale võimaluse projekti kuludelt sisendkäibemaksu maha arvamise teel vältida käibemaksukulu kandmist. Kui toetuse saaja ei soovi nimetatud võimalust kasutada, jääb käibemaksukulu tema enda kanda.

Toetusest rahastatavate tegevuste või investeeringuobjektide käibemaksu võib abikõlblikuks lugeda järgmistel juhtudel.

1. Isiku tegevus ei ole KMS-i § 2 lõike 2 kohane ettevõtlus või tekib tal ainult KMS-i § 16 kohane maksuvaba käive.

Kui isiku tegevust ei loeta KMS-i tähenduses ettevõtluseks või on tal ainult maksuvaba käive, siis isik end maksukohustuslaseks registreerida ei saa, sest ka vabatahtlikult käibemaksukohustuslaseks registreerimise korral tuleb tõendada, et avaldajal on või tekib maksustatav käive. Kui isiku tegevus ei ole toetuse andmise korral KMS-i § 2 lõike 2 kohane ettevõtlus või on tal ainult maksuvaba käive ja ta ei ole käibemaksukohustuslane, võib käibemaks olla abikõlblik tingimuslikult, sest kui projektiperioodil jooksul tekib isikul projekti tegevuste väliselt maksustatav käive ning toetusest finantseeritud kaubad, tööd või teenused on kasutatavad ka maksustatava käibe tarbeks, tekib tal KMS-i § 29 lõigete 5, 5¹ ja 5² kohaselt võimalus enne maksukohustuslaseks registreerimist tehtud kulutustelt teatud tingimustel sisendkäibemaks arvata maha tagantjärele. Seetõttu tuleks toetuse rahuldamise otsuses sätestada, et toetuse saajal on kohustus viivitamata teavitada rakendusüksust enda käibemaksukohustuslaseks registreerimisest. Ehk kui käibemaks loetakse toetuse andmisel abikõlblikuks tingimuslikult, sest toetuse saaja tegevus ei ole KMS-i tähenduses ettevõtlus või tal on ainult maksuvaba käive, kuid tal tekib projekti elluviimise perioodil võimalus toetusest hüvitatud käibemaks kasvõi osaliselt sisendkäibemaksuna maha arvata või tagastatakse see talle muul moel, tuleb rakendusüksusel see osa toetusest tagasi küsida.

2. Isik on KMS-i § 3 lõike 2 kohaselt piiratud käibemaksukohustuslane. Piiratud maksukohustuslaseks registreerimist reguleerib KMS-i § 21 ning KMS-i § 29 lõike 12 kohaselt on piiratud maksukohustuslase poolt tasumisele kuuluv käibemaksusumma maksustamisperioodil KMS-i § 3 lõikes 5 nimetatud toimingutelt arvestatud käibemaks. Seega piiratud maksukohustuslasel sisendkäibemaksu mahaarvamise õigust ei ole ning seda ei tagastata talle KMS-i alusel ka muul moel.

3. Isik on KMS-i § 3 lõike 1 kohaselt käibemaksukohustuslane, tal on nii maksuvaba kui ka maksustatav käive, tal on õigus kasutada käibemaksu osalisel mahaarvamisel KMS-i § 33 lõike 3 kohast otsearvestuse ja proportsionaalse mahaarvamise segameetodit või lõike 4 kohast meetodit ning toetusest finantseeritud kauba, tööde või teenuste kasutamine ainult maksuvaba käibe tarbeks on selgelt eristatav ning arvestust peetakse vastavalt nimetatud lõigetes sätestatud tingimustele.

4. Kui isik on KMS-i § 3 lõike 1 kohaselt käibemaksukohustuslane ning tegeleb nii ettevõtluse kui ka mitteettevõtlusega KMS-i tähenduses ning:

- toetusest finantseeritud kaupa, töid või teenuseid kasutatakse ainult mitteettevõtluse tarbeks, see on selgelt eristatav ning
- isik kajastab raamatupidamises eraldi käivet ettevõtlusest ja mitteettevõtlusest ning nende tarbeks soetatud kaupu ja saadud teenuseid.

Isiku otsus loobuda võimalusest KMS-i alusel sisendkäibemaksu maha arvata või tagasi küsida ei ole aluseks käibemaksu abikõlblikuks lugemisel, sest Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse 1303/2013 artikli 69 lõike 3 punkti c kohaselt on käibemaks abikõlblik vaid juhul, kui see ei ole riigi käibemaksuõiguse alusel tagasi nõutav. Seega käibemaksu abikõlblikkuse hindamisel tuleb lähtuda KMS-ist, mitte toetuse saaja sise-eeskirjades ega otsustes tehtud valikutest käibemaksu tagasiküsimise kohta.

Eelnõu § 13 lõike 5 kohaselt toetatakse kuni viie aasta vanuste kasutatud masinate ja seadmete (sh põllutöömasinad, haakeriistad) ostmist.

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätted (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), artikli 13 punkti b kohaselt sätestavad liikmesriigid oma maaelu arengu programmides tingimused, mille kohaselt võivad kasutatud tehnika ostmise kulud olla toetuskõlblikud.

Kasutatud masinaid ja seadmeid saab osta taotleja, kes on mahepõllumajanduse valdkonnas tegutsemiseks tunnustatud ettevõtte. Mahepõllumajanduse valdkonnas tegutsev isik on mahepõllumajanduse seaduse § 3 tähenduses nõukogu määruse (EÜ) nr 834/2007 artikli 2 punktis d nimetatud isik. PRIA kontrollib põllumajandustootja mahepõllumajanduse valdkonnas tegutsemise tunnustatust Põllumajandusameti hallatava registri² alusel. Ökoloogiliste Tehnoloogiate Keskuse 2011. aastal tehtud uuringu „Mahetootmisele ülemineku ja mahetoetuse mõju põllumajandusettevõtete tootmis- ja majandusnäitajatele” kohaselt on mahepõllumajanduslik tootmine võrreldes tavatootmisega vähem efektiivne, mistõttu on kasutatud tehnika ostmise toetamine põhjendatud.

Eelnõu § 13 lõike 6 kohaselt peab abikõlblik kulu olema mõistlik, selge ja üksikasjalikult kirjeldatud, majanduslikult otstarbekas ja toetuse eesmärgi saavutamiseks vajalik. Taotleja tagab kasutatava raha otstarbeka ja säästliku kasutamise.

Kulud, mille kohta toetust taotletakse, peavad olema majanduslikult otstarbekad ja vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks. Samuti ei tohi kavandatud ning tehtud kulud olla põhjendamatult kõrged võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse eest tasutava hinnaga.

Abikõlblike kulude kontrollimise kohustus ja võimalikud meetodid tulenevad komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124), artikli 48 lõike 2 punktist e („Kontrolli käigus tehakse eelkõige kindlaks järgmised asjaolud: ... määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 67 lõike 1 punktis a osutatud kulude (välja arvatud sissemaksed ja amortisatsioonikulud) korral kantud kulude mõistlikkuse kontrollimine. Kulusid hinnatakse asjakohase hindamissüsteemi abil, kasutades näiteks võrdluskulusid, eri pakkumiste võrdlemist või hindamiskomiteed.“).

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 60 kohaselt ei tohi anda toetusi isikutele, kelle puhul on tehtud kindlaks, et nad on toetuse saamiseks vajalikud tingimused tekitanud kunstlikult. ELÜPS-i § 75 lõike 2 kohaselt peavad toetuse taotleja ja toetuse saaja järgima kulude tegemisel toetuse andmise tingimustes sätestatud nõudeid.

---

² Vt <http://jis.agri.ee:22001/jisweb/forms/mainframe.htm>.

Eelnõu §-s 14 on sätestatud kulud, mis ei ole abikõlblikud.

Abikõlblikud ei ole kulud, mis on vastuolus EL-i õigusaktidega, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikliga 45 ning komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 808/2014, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 31.07.2014, lk 18–68), artikliga 55 kehtestatud abikõlblikkuse kriteeriumitega.

Käibemaks on Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 36 lõike 3 punkti c kohaselt abikõlblik ainult juhul, kui see ei ole riigi käibemaksuõiguse alusel tagasi nõutav (vt ka eelnõu § 13 lõigete 1–4 kohta toodud käibemaksu puudutavaid selgitusi). Käibemaks ei ole enam abikõlblik pelgalt seetõttu, et ettevõtja ei ole ennast käibemaksukohustuslaseks registreerinud.

Liisingumakse on abikõlblik ainult siis, kui asja omandiõigus läheb hiljemalt viie aasta möödumisel arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuid kõige hiljem 31. detsembril 2023 üle toetuse saajale. Kõige hilisem tähtajaline piirang tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 1303/2013 artikli 65 lõikest 2, mille kohaselt on kulud Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest toetuse saamiseks kõlblikud juhul, kui need on tekkinud toetuse saajal ja need on tasutud ajavahemikus alates programmi komisjonile esitamise kuupäevast või 1. jaanuarist 2014 – olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem – kuni 31. detsembrini 2023. See tähtaeg on põhjendatud asjaoluga, et Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõike 2 kohaselt on abikõlblikud vaid programmiperioodil tehtud kulud.

Abikõlblik ei ole riigilõiv. Kuna riigilõivuseaduse § 2 (riigilõivu mõiste) kohaselt on riigilõiv riigilõivuseaduses sätestatud määras tasutav summa lõivustatud toimingute tegemise eest, siis Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 45 kohaselt ei ole selline kulu toetatav.

Transpordikulud on abikõlblikud, kui need on seotud statsionaarse seadme veo- ja paigaldusega. Eesmärgiks on vältida varasemalt esinenud olukordi, kus ostetava seadme veokulusid n-õ peidetakse seadme hinna sisse.

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014 artikli 13 kohaselt ei ole abikõlblikud taastuenergia tootmiseks tehtud kulud, kui tooraineks ei ole biomass või kui kasutatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/28/EÜ artikli 17 lõigetes 2–6 nimetatud biomassi, mis on kogutud loodusliku mitmekesistamise aladelt. Kuna nimetatud alad on looduskaitsealad, siis nendelt aladelt biomassi kogumine on riiklikult keelatud. Poollooduslikult koosluselt saadava biomassi kasutamine on lubatud hoiualadel kaitsekorralduskava kohaselt ja teistel kaitstavatel loodusobjektidel kaitse-eeskirja kohaselt. Bioenergia tootmisel ei ole lubatud kasutada ELTL-i I lisas nimetatud tooteks olevat biomassi, kui biomass on saadud looduskaitsealalt või see on saadud muult alalt (näiteks poollooduslik kooslus või NATURA ala), rikkudes hoiualale koostatud kaitsekorralduskava või teiste kaitstavate loodusobjektide korral kaitse-eeskirja.

Võrreldes määrusega nr 15 on edaspidi abikõlblik ettevalmistava töö raames ka keskkonnamõju eelhindangu või keskkonnamõju hinnangu tellimine. Muudatus on vajalik, kuna taotlejatel tuleb asjakohased kulud kanda näiteks niisutussüsteemi ehitamiseks toetuse taotlemise korral.

Taotleja võib toetuse abil soetada investeringuobjektiga seotud spetsiaaltarkvara, kuid mitte standardtarkvara, -riistvara ega sidevahendeid, sealhulgas mobiiltelefoni. Kuna riistvara kohta ei kasutata iseloomustavat sõna standardne, siis riistvara puhul on keeruline välja selgitada, mis on standardriistvara ja mis ei ole. Oluline on aga see, kas riistvara on tegevuse elluviimise või investeringuobjektiga või investeringuobjekti tegevusvaldkonnas teenuse osutamiseks otseselt seotud või mitte.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 45 lõike 3 kohaselt ei anta põllumajanduslike investeringute puhul investeringutoetust põllumajandustootmisõiguste, toetusõiguste, loomade ning üheaastaste taimede ostmiseks ega selliste taimede istutamiseks.

Ehitamise tehtud investeringute puhul ei ole abikõlblikud ehituseks vajalike materjalide ostmise kulud juhul, kui toetust ei taotleta ehitustegevuseks. Abikõlblikuks kuluks ei ole ka tasud taotleja enda või tema töötaja tehtud töö eest.

Abikõlblik ei ole niisutusüsteemi ehitamine või niisutamiseks vajalike seadmete ostmine, kui tegevus on suunatud vee avalikuks kasutamiseks või kui keskkonnamõju eelhinnangu või KMH aruande alusel halvendab investering veekogumi või keskkonna seisundit. Samuti ei ole abikõlblik niisutuseks vajaliku vee ostmine.

Abikõlblikud ei ole seemnete ostmise ja seemnete külvamise kulud. Seemnete ostmise ja külvamise kulud on üldjuhul väiksemad võrreldes muu paljundusmaterjali ostmise kuludega. Lisaks arvestades, et seemnete ostmise toetamisel on raskendatud toetusraha sihipärase kasutamise kontroll olukorras, kui seeme ei ole idanenud, siis ei ole otstarbekas ega ressursitõhus seda tegevust toetada.

Eelnõu §-des 15 ja 16 on sätestatud nõuded investeringuobjekti hinnapakumuste kohta.

Komisjoni rakendusmääruse (EL) nr 809/2014 artikli 48 lõike 2 punkti e kohaselt hinnatakse rahastamiskõlblikke kulusid asjakohase hindamissüsteemi abil, kasutades näiteks võrdluskulusid, eri pakkumiste võrdlemist või hindamiskomiteed. Käesoleva määruse alusel kasutatakse võrdluskulude (hinnakataloog) ja eri pakkumiste võrdlemise (kolme hinnapakumise nõue) meetodit.

Eelnõu § 16 lõike 1 kohaselt peab taotleja olema juhul, kui investeringuobjekti käibemaksuta maksumus ületab 5000 eurot, saanud vähemalt kolmelt asjakohast teenust osutavalt isikult võrreldavad hinnapakumused koos tehniliste tingimuste, mis osutavad tehnilisele spetsifikatsioonile, loeteluga. Pakkumismenetlus peab olema tehtud ka ettevalmistava töö või omanikujärelevalve kohta. Väljavalitud investeringuobjekti hinnapakumuse ei tohi olla põhjendamatult kõrge võrreldes tavaliselt sarnase tegevuse ja investeringuobjekti eest tasutava hinnaga. Kui taotleja ei ole valinud odavaimat hinnapakumust, peab ta tehtud valikut põhjendama. Investeringuobjekti hinnapakumusel peab iga tegevuse ja investeringuobjekti hind olema eraldi välja toodud. Hinnapakkuja ega hinnapakkuja osanik, aktsionär, liige või juhtorgani liige ei tohi omada osalust teise hinnapakkuja äriühingus ega kuuluda teise hinnapakkuja juhatusse või nõukokku. Samuti ei tohi taotleja ja hinnapakkujad olla omavahel seotud. Nimetatud piirangutega püütakse vältida taotleja ja hinnapakkuja ning hinnapakkujate omavahelisest seotusest tingitud kokkuleppetehinguid ja sellest tulenevat ebatervet konkurentsikeskkonda.

Hinnapakumisel ei pea olema hinnapakumise kehtivuse aega, sest kui investeringut ei tehta taotlemisel esitatud hinnapakumise alusel, siis peab toetuse saaja esitama kas ühe või

kolm uut hinnapakkumist. Toetust makstakse tegelike kulude alusel, kuid mitte rohkem kui taotluse rahuldamise otsuses antud tegevuseks määratud summa ulatuses.

Kui toetust taotletakse § 4 lõike 1 punktides 1 ja 3 nimetatud investeeringute tarbeks, peab hinnapakkumine sisaldama üksikasjalikumaid andmeid ehitise kulude kohta. Arvestades põllumajandusehitiste suurt rahalist maksumust ja sellega kaasnevate kulutuste suurt mahtu, on PRIA-l võimalik vajaduse korral teha taotlustes esitatud ehitustegevuse kulude üle põhjalikumat kontrolli, kaasates selleks vajaduse korral eksperte.

Niisutussüsteemi ehitamise korral peab saadud hinnapakkumine sisaldama lisaks taotleja nimele, pakkuja nimele, pakkuja kontaktandmetele, hinnapakkumuse väljastamise kuupäevale ja kavandatava investeeringuobjekti või tegevuse käibemaksuta ja käibemaksuga maksumusele ka ehitise nimetust ja selle katastriüksuse katastritunnust, millel ehitis paikneb või millele kavandatakse ehitise ehitada. Lisaks peab taotleja niisutussüsteemi ehitamise korral esitama andmed niisutussüsteemis kasutatava tehnoloogia kohta, et oleks tagatud niisutussüsteemide omavaheline võrreldavus. Näiteks saab võrrelda omavahel niisutuses kasutatavaid tilkkastmissüsteeme, kuid mitte niisutuses kasutatavaid tilkkastmissüsteeme ja spinklerkastmissüsteeme.

Hinnapakkumises ehitustegevusega kaasnevate kulude näitamine on reguleeritud eesmärgiga tagada ehitustegevusega kaasnevate kulude mõistlikkus, selgus ja otstarbekus. See võimaldab nii toetuse saajal kui ka taotluste menetlejal paremini mõista investeeringuga kaasnevate kulude kujunemist. Kui nii taotluse esitaja kui ka menetleja mõistavad investeeringuga kaasnevaid kulusid ühtemoodi, siis aitab see kaasa taotluste kiirema ja kvaliteetsema menetlemise tagamisele.

PRIA koostab ehitustegevuste (v.a niisutussüsteemide ja erateede ja platside ehitamisega seotud ehitustegevused) hinnapakkumiste vormi ja avaldab selle oma veebilehel. Ehitustegevuse hinnapakkumus on taotluse osaks olev dokument, mis esitatakse koos avaldusega. Võrreldes määrusega nr 15 on muudatuseks, et hinnapakkumus peab lisaks kavandatava investeeringuobjekti või tegevuse käibemaksuta maksumusele sisaldama teavet ka käibemaksuga maksumuse kohta.

Selleks, et parandada kulude mõistlikkuse hindamissüsteemi, on otsustatud perioodil 2014–2020 lisaks eri pakkumiste võrdlemise meetodile kasutusele võtta ka võrdluskulude meetod. Võrdluskulude meetod võetakse kasutusele vaid mobiilsete masinate ja seadmete ostmise puhul. See tähendab, et mobiilsete masinate ja seadmete ostmiseks toetuse taotlemise korral ei ole vaja PRIA-le hinnapakkumust esitada. Toetuse saamiseks peavad mobiilsed masinad ja seadmed olema kantud võrdlushindade hinnakataloogi. Võrdlushindade hinnakataloogis fikseeritakse asja või teenuse maksimaalne abikõlblik käibemaksuta maksumus ja selle kehtivuse aeg.

Taotluste menetlemisel loetakse masina või seadme abikõlblikuks maksumuseks taotlusperioodi esimese päeva seisuga võrdlushindade hinnakataloogis oleva masina või seadme abikõlblik maksumus. Võrdlushindade hinnakataloogi ei ole taotlusperioodi ajal võimalik uusi masinaid ja seadmeid sisestada. Kasutatud masinate ja seadmete ostmise puhul on taotlejal vajalik võtta hinnapakkumus uue samaväärse seadme kohta, kui uus samaväärne seade ei ole kantud hinnakataloogi.

Eelnõu §-d 17 ja 18 sätestavad toetuse määra ja suuruse.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 2 lõike 1 punkti d kohaselt on “toetusmäär” tegevusele ettenähtud avaliku sektori rahastamisosaluse määr.

Eelnõu § 17 lõikes 1 on sätestatud, kuidas arvestatakse toetuse määra ja kui suure osa investeeringust võib toetus maksimaalselt moodustada. Üldjuhul antakse toetust kuni 40% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, välja arvatud traktorite puhul, mille ostmise korral on toetus suurus kuni 30% investeeringuobjekti abikõlbliku kulu maksumusest.

Eelnõu § 17 lõike 2 kohaselt on minimaalne võimalik toetuse määr 15% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest. Minimaalse võimaliku toetuse määra eesmärk on tagada, et investeeringute elluviimisel kaasneks toetuse andmisel ettevõtjatele ergutav mõju. Kui toetus moodustab kavandatavast investeeringu abikõlblikust kulust väiksema osa kui 15%, siis puudub toetusel ergutav mõju ja toetuse taotlejal on tõenäoliselt võimalik teha investeering ka ilma toetuseta.

Eelnõu § 17 lõike 3 kohaselt on toetuse maksimaalne suurus ühe taotleja kohta kuni 500 000 eurot arengukava programmiperioodil (edaspidi *programmiperiood*) kokku. Programmiperioodiks on aastad 2014–2020.

Eelnõu § 17 lõikes 4 on sätestatud maksimaalne toetuse suurus kontserni kohta. Maksimaalne võimalik toetuse summa ühte kontserni kuuluvate ettevõtete kohta on 500 000 eurot programmiperioodi jooksul kokku. Ühte kontserni kuuluvad ettevõtjad loetakse üheks taotlejaks. Konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju omavateks ettevõtjateks on tegutsevad ettevõtjad, kellest üks omab teise suhtes konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 tähenduses valitsevat mõju. Konkurentsiseaduse § 2 lõike 4 kohaselt on valitsev mõju võimalus ühe või mitme ettevõtja poolt ühiselt või ühe või mitme füüsilise isiku poolt ühiselt teise ettevõtja aktsiate või osade omamise kaudu, tehingu või põhikirja alusel või muul viisil otseselt või kaudselt mõjutada teist ettevõtjat, mis võib seisneda õiguses:

- 1) oluliselt mõjutada teise ettevõtja juhtorganite koosseisu, hääletamist või otsuseid või
- 2) kasutada või käsutada teise ettevõtja kogu vara või olulist osa sellest.

Kontserni mõiste ei ole piiratud Eesti Vabariigi territooriumiga. Sätestatu eesmärk on ebaterve konkurentsikeskkonna vältimine ning toetuse ühtlasem hajutamine suurema arvu ettevõtjate vahel.

Eelnõu § 18 lõikes 1 on sätestatud, et kui toetust taotletakse eelnõu § 4 lõike 1 punktides 5–9 nimetatud tegevuste kohta, on toetuse maksimaalne suurus programmiperioodil iga punktides 5–9 nimetatud tegevuse kohta 100 000 eurot. Kui toetust taotletakse ka muude eelnõu §-s 4 nimetatud tegevuste kohta, siis on toetuse maksimaalne suurus ühe taotleja kohta 500 000 eurot arengukava programmiperioodil.

Eelnõu § 18 lõike 2 kohaselt arvutatakse toetuse suurus tegevuste puhul, mida tehakse lisas 2 nimetatud veis-, sea, lamba, kitse, hobuse või lindude pidamiseks mõeldud loomakasvatusehitisel või selle ehitamiseks, ehitusprojektis ettenähtud loomakohtade arvu ja lisas 2 nimetatud maksimaalse toetatava loomakoha maksumuse järgi, kuid toetus ei tohi ületada 40% investeeringuobjekti abikõlbliku kulu maksumusest. Paragrahvi 4 lõike 1 punktis 2 (statsionaarsete masinate ja seadmete ostmine) nimetatud tegevuste puhul arvestatakse loomakoha maksumust juhul, kui investeering tehakse koos § 4 lõike 1 punktis 1 nimetatud tegevusega (ehitustegevus).

Eelnõu lisas 2 käsitletakse loomagruppe järgmiselt:

- piimaveiste alla kuuluvad a) piimalehmad ja b) vasikatena piimatõugu veiste lehm- ja pullvasikad vanuses 0–6 kuud;
- noorloomade alla kuuluvad piimakarjakasvatuse eesmärgil kasvatatavad veised vanuses 7–24 kuud või kuni poegimiseni;
- nuumveised on üle 7-kuused nuumamise eesmärgil peetavad mullikad kuni tapmiseni, keda peetakse sisetingimustes;
- lihaveiste alla kuuluvad lihakarjakasvatuse eesmärgil kasvatatavad veised, kes on talvisel ajal valdavalt laudas, kus neil on vaba väljapääs lauda kõrval olevale jalutusalale, ja suveperioodil on karjamaal;
- tõupullide, välja arvatud ristandaretusloomade alla kuuluvad alates nende 12ndast elukuust loomad, keda peetakse põllumajandusloomade aretuse seaduse § 9 lõikes 4 sätestatud aretusprogrammi elluviimiseks vajaliku sperma saamise eesmärgil;
- nuumsigade all mõistetakse sigu pärast võõrdepõrsaste perioodi lõppu, üldjuhul hiljemalt 3.–4. elukuust;
- võõrdepõrsaste all mõistetakse sigu alates võõrutamisest kuni lõppnuumale viimiseni;
- põhikarja sigade all mõistetakse põhikarja taastootmiseks peetavaid sigu (emised ja kuldid);
- lammaste all mõistetakse nii naha, villa, liha kui ka piima tootmise eesmärgil kasvatatavaid lambaid;
- piimakitsede all mõistetakse piimasaamise eesmärgil kasvatatavaid kitsi;
- muude kitsede all mõistetakse kitsi, keda kasvatatakse villa, liha või naha tootmise eesmärgil;
- muude kodulindude alla kuuluvad munakanad ning munade saamise eesmärgil peetavad haned ja pardid;
- lihalindude alla kuuluvad lihakanatõugu kanad, kalkunid, lihatõugu haned, lihatõugu pardid, muskuspardid, sinikaelpardid, faasanid, pärlikanad ja nurmkanad, keda kasvatatakse lihasaamise otstarbel;
- vuttide all mõistetaksemuna või lihakasvatamise eesmärgil peetavaid vutte;
- sugulindude all mõistetakse nii lihalindude kui ka munatootmise eesmärgil kasvatatavaid põhikarja linde, sealhulgas vutte.

Nende loomaliikide puhul, mida lisa 2 ei käsitle (näiteks küülikud), arvutatakse toetuse määr eelnõu § 17 lõikes 1 sätestatud alustel.

Kuna sõnnikuhoidla ei ole ettenähtud loomade pidamiseks, siis arvutatakse selle toetuse suurus eelnõu § 17 lõike 1 alusel, mille kohaselt toetust antakse kuni 40% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, välja arvatud traktorite puhul, mille ostmise korral on toetuse suurus kuni 30% investeringuobjekti abikõlbliku kulu maksumusest.

Eelnõu § 18 lõike 3 kohaselt antakse niisutussüsteemide ja niisutuseks vajalike statsionaarsete seadmete kohta toetust kuni 70% toetatava tegevuse abikõlbliku kulu maksumusest, kui toetuse taotleja tegeleb peamiselt puuvilja- või marjakasvatuse toodete või nende töötlemisel saadud toodete tootmisega. Toetuse taotleja tegeleb peamiselt puuvilja- või marjakasvatuse toodete või nende töötlemisel saadud toodete tootmisega, kui nimetatud toodete müügitulu kas koos või eraldi moodustab üle 50% taotleja omatoodetud põllumajanduslike toodete müügitulust.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 II lisa kohaselt on Eestile kohalduv maksimaalne toetuse määr põllumajandussektori investeeringute puhul 50%. Nimetatud määra on võimalik tõsta 20 protsendi võrra looduslikust ja muust eripärast tingitud piirangutega ala puhul. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 32

lõike 1 punkti b alusel vastab kogu Eesti territoorium ebasoodsa piirkonna määratlusele. Eelnevast tulenevalt on võimalik toetuse määra suurendada kõigi puuvilja- või marjakasvatuse toodete või nende töötlemisel saadud toodete tootmisega tegelevate ettevõtjate puhul, kes taotlevad toetust niisutussüsteemide ehitamiseks või niisutusseadmete ostmiseks ja paigaldamiseks, 70%-ni. Võrreldes määrusega nr 15 on eelnõu § 18 lõige 3 uus ning lisatud seoses niisutussüsteemide toetamisega.

Eelnõu § 18 lõike 4 alusel on toetuse määr kuni 5% võrra suurem, kui toetust taotleb noor ettevõtja või põllumajandustootjaid ühendav tootjarühm. Euroopa Palamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 II lisa kohaselt on võimalik toetuse määra tõsta ka noorte põllumajandustootjate ja ühisinvesteeringute puhul. Arvestades, et põllumajandustootmisega tegelevate töötajate keskmine vanus on suhteliselt kõrge ja ühistegevus põllumajandussektoris vähe arenenud, on kõrgema toetusmäära eesmärk soodustada noorte ettevõtjate ja tootjarühmade investeeringuid põllumajandustootmisse. See tähendab, et noore ettevõtja või tootjarühma toetuse maksimaalne määr on traktori ostu puhul 35%, niisutusinvesteeringut tegevate puuvilja- või marjakasvatuse toodete või nende töötlemisel saadud toodete tootmisega tegelevate ettevõtjate puhul 75% ja muude investeeringute puhul 45% abikõlblikest kuludest.

Loomakasvatusehitise puhul arvestatakse lisaks loomakohtade arvule ka eelnõu § 17 lõikes 1 sätestatud toetuse maksimaalset määra. See tähendab, et ka veise, sea, lamba, kitse, hobuse või lindude pidamiseks ettenähtud loomakasvatusehitisse investeerimise korral on toetuse määr eelnimetatud ettevõtjatel 5 protsenti kõrgem. Küll aga ei muutu määruse lisas 2 kehtestatud toetuse maksimaalne suurus loomakoha kohta ning see on sama kõigil taotlejatel, olenemata nende east või ettevõtlusvormist. Juhul, kui taotletud toetuse suurus ületab loomakoha kohta kehtestatud toetuse maksimaalset suurust, siis seda ületav osa ei ole toetatav.

Eelnõu § 18 lõikes 5 on täpsemalt selgitatud, keda loetakse selle määruse tähenduses nooreks ettevõtjaks. FIE loetakse nooreks ettevõtjaks, kui ta on taotluse esitamise ajal kuni 40-aastane. Äriühingu puhul loetakse taotleja nooreks ettevõtjaks, kui tal ei ole juriidilisest isikust osanikke või aktsionäre ning kõik aktsionärid või osanikud ja juhatuse liikmed on kuni 40-aastased. Noor ettevõtja saab toetust 5% kõrgema toetuse määraga.

Eelnõu § 18 lõikes 6 on sätestatud, et kui tõusigade aretamise ja levitamise tegelev tulundusühistu, kellel on vähemalt 25 liiget, taotleb toetust teadus- ja õppetöö korraldamise eesmärgil kasutatava loomakasvatusehitise ehitamiseks, siis on toetuse maksimaalne suurus programmiperioodil 1 500 000 eurot taotleja ja toetatava tegevuse kohta, arvestamata eelnõu § 18 lõikes 2 kehtestatud maksimaalselt toetatavat loomakoha maksumust.

Arengukava üheks prioriteetseks suunaks on ühistulise tegevuse toetamine. Olulised on ka põllumajandustoodete kvaliteedi parandamine (sh tõuaretuse kaasabil), teadmussiire ja nende sektorite tugevdamine, mida seni on vähem toetatud. Aretusfarmis on võimalik seemendada heade tõuomadustega emiseid tippkultide spermaga ning müüa nende järglased tootmisfarmidesse nuumsigu tootma. Eesti seakasvatusel tervikuna on kasutamata arengupotentsiaali ning tõhusam aretustöö, s.o sigade jõudlusvõime ja geneetilise väärtuse suurenemine, aitab seda realiseerida ning samas suurendada ka seakasvatuse majanduslikku tasuvust.

Eelnõu § 18 lõikes 7 on sätestatud, et § 4 lõike 1 punktis 8 nimetatud investeeringuobjektide (mobiilsed masinad ja seadmed) puhul võib toetuse suurus moodustada kuni kolmekordse taotleja toetuse taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu suuruse.

Nimetatud piirangut ei kohaldata § 2 lõikes 5 nimetatud tingimustele vastavate tootjarühmade puhul.

Selle kitsenduse eesmärk, et toetuse suurus on piiratud müügitulu suurusega, on tagada toetuse efektiivne ja eesmärgipärane kasutamine, samuti vältida taotleja võimaliku üleinvesteeringu ohtu (seda eelkõige suuremahuliste investeeringute puhul). Tulenevalt meetme eesmärgist suunatakse toetus taotlejatele, kes suudavad tagada investeeringule piisava omapoolse kaasfinantseeringu ning seeläbi tagada ka investeeringuprojekti elujõulisuse tulevikus.

Eelnõu § 18 lõike 8 kohaselt antakse eelnõu § 4 lõike 1 punktis 5 nimetatud viljapuuaedade ja marjaistandike rajamiseks vajalike istikute ostmiseks toetust, arvestades lisas 1 sätestatud maksimaalset toetatavat ühikute arvu hektari kohta. Nende viljapuuaedade ja marjaistandike puhul, mida lisas 1 nimetatud ei ole, arvutatakse toetuse määr eelnõu § 17 lõikes 1 sätestatud alustel.

Eelnõu §-s 19 sätestatakse Keskkonnaametiga niisutusinvesteeringu kooskõlastamise kord. Niisutussüsteemi investeeringule kooskõlastuse andmise puhul on tegemist toetatava tegevuse vastavuse kontrollimisega ELÜPS-i § 76 lõike 4 tähenduses, mida teostab Keskkonnaamet arengukavas sätestatud ulatuses.

Lõikes 1 sätestatakse andmed ja dokumendid, mis on vajalikud Keskkonnaametile niisutusega seotud keskkonnamõju kontrollimiseks ja asjakohase kooskõlastuse andmiseks. Esitatud dokumentide põhjal kontrollib Keskkonnaamet, millist mõju kavandatav investeering keskkonnale avaldab, arvestades veemajanduskavade peatükis 8.3.5 sätestatud. Asjaolud, mida Keskkonnaamet arvestab hinnangu ja kooskõlastuse andmisel, on kirjeldatud seletuskirjas eelnõu § 8 selgitustes.

Statsionaarse seadme ostmise puhul, mille eesmärk on üksnes olemasoleva toimiva niisutussüsteemi elemendi energiatõhususe suurendamine, ei ole keskkonnamõju eelhindang või keskkonnamõju hindamise aruanne nõutud. Eelnõuga Keskkonnaameti kooskõlastusele vorminõudeid seatud ei ole.

Eelnõu §-s 20 sätestatakse toetuse taotlusele esitatavad nõuded ja taotluse esitamise tähtaeg.

Taotluse ja neis esitatud andmeid tõendavate dokumentide esitamise tähtaja kuulutab välja PRIA, avaldades selle ametlikus võrguväljaandes Ametlikud Teadaanded. Toetuse taotluste vastuvõtmine toimub PRIA e-teenuse keskkonna kaudu. Toetuse saamiseks esitab taotleja PRIA e-teenuse keskkonna kaudu selleks ettenähtud tähtajal PRIA-le avalduse ning selles esitatud andmeid tõendavad dokumendid.

PRIA koostab toetuse saamiseks esitatava avalduse, maksetaotluse, hinnapakumuste võrdlustabeli, enne kulutuste tegemist rahastatud tegevuse tasumise tõendamise teatise ja ehitustegevuse kulude kajastamise vormi ning avaldab need oma veebilehel. Ehitustegevuse hinnapakumuse on taotluse osaks olev dokument, mis esitatakse koos avaldusega. Taotleja võib ettenähtud tähtajal esitada ühe taotluse, mis võib sisaldada rohkem kui üht tegevust ja investeeringuobjekti.

Tsiviilseadustiku üldosa seaduse § 115 kohaselt peab taotleja esitama omanõuetekohasuse tõendamiseks taotleja seadusjärgse esindusõigusega isiku puhul tema volitusi tõendava volikirja.

Dokumendid esitatakse originaaldokumentidena, kui määruses ei ole ette nähtud dokumendi ära kirja esitamist.

Eelnõu §-des 21 ja 22 on sätestatud nõuded avaldusel esitatavate andmete kohta. Avaldus peab sisaldama teavet, mille alusel saab kindlaks teha eelnõu tingimuste täitmise ja koguda vajalikke statistilisi andmeid, mida saab hiljem kasutada toetusega saavutatavate mõjude kindlakstegemiseks. Asjakohaseid dokumente nõutakse majandusliku jätkusuutlikkuse tõestamiseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 17 kohaselt toetatakse investeeringuid, mis parandavad põllumajandusliku majapidamise üldist tulemuslikkust ja jätkusuutlikkust. Lisaandmete kogumise vajalikkus tuleneb komisjoni rakendusmäärusest (EL) nr 808/2014 ja teistest õigusaktidest ning Euroopa Komisjoni koostatud meetme rakendamise juhendmaterjalist. Avalduses esitatud andmed peavad olema täielikud ja õiged. ELÜPS-i § 79 lõike 4 punkti 3 kohaselt tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus, kui taotluses on esitatud valeandmeid või kui taotleja mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil.

Eraldi on välja toodud, millised dokumendid peab esitama FIE, kes peab raamatupidamise seaduse kohaselt tekkepõhist raamatupidamise arvestust. Äriühingute puhul kontrollib PRIA taotleja majandustegevuse vastavust eelnõu tingimustele äriregistri abil. Kassapõhiste FIE-de vastavust kontrollitakse tuludeklaratsiooni vormi E või käibedeklaratsiooni alusel, mille andmed saab PRIA Maksu- ja Tolliametist.

Kui toetust taotletakse sõnnikuhoidla ehitamiseks, siis määratakse avalduses esitatav loomühikute arv põllumajandusministri 14. juuli 2014. a määruse nr 71 “Eri tüüpi sõnniku toitainete sisalduse arvestuslikud väärtused, sõnnikuhoidlate mahu arvutamise meetodika ja põllumajandusloomade loomühikuteks ümberarvutamise koefitsiendid” lisa 9 alusel.

Kontrollimaks niisutusega seotud tegevuste vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 46 (Investeeringud niisutusse) tingimustele, esitatakse andmed rajatava uue süsteemi näitajate kohta ja ümberehitatava niisutussüsteemi puhul lisaks olemasoleva niisutussüsteemi näitajate kohta. Lisaks esitab toetuse taotleja andmed olemasoleva või uue kavandatava niisutatava maa-ala kohta, investeeringuga seotud veekasutuse ja selle investeeringujärgse vähenemise kohta (juhul, kui renoveeritakse või laiendatakse olemasolevat süsteemi). Kui niisutuseks kasutatava veekogumi seisund on vee kogusega seotud põhjustel hea, siis andmete esitamine taotleja tegeliku veekasutuse kohta ei ole nõutav. Andmed niisutatava maa-ala ja vee kulu kohta võetakse ehitamise korral ehitusprojektist. Kui toetust taotletakse ainult niisutusseadme ostmiseks, siis näidatakse taotleja kavandatava niisutatava maa-ala suurus ning vee kulu iseloomustavad nõutavad näitajad avalduses.

Eelnõu § 23 lõigetes 1–5 on sätestatud dokumendid, mille kaudu taotleja tõendab kavandatava investeeringuobjekti vastavust eelnõu tingimustele.

Ülevõtja, kes võttis täielikult üle FIE põllumajandusettevõtte, esitab varade üleandmise-vastuvõtmise akti ära kirja. Nimetatud akti ära kiri tõendab, et üleandja on oma põllumajandusettevõtte üle andnud, kui sellekohane teave ei ilmne äriregistrist.

Toetuse taotleja ei pea tõendama investeeringuobjekti aluse maa omandikuuluvust. PRIA kontrollib asjakohast õigust kinnistusraamatust. Kui toetuse taotleja kasutab maad hoonestusõiguse, kasutusvalduse või realservituudi alusel, siis tuleb toetuse taotlemisel esitada asjakohast õigust tõendava lepingu ära kiri. Kui ühele kinnistule on seatud hoonestusõigus, mis kuulub mitmele isikule, siis tuleb esitada ka kaashoonestajate nõusolek

investeeringu tegemise kohta. Võrreldes määrusega nr 15 tuleb esitada ka kaasomandis oleva maa puhul leping, mis tõendab, et taotlejal on õigus ja võimalus teha kavandatav investeering ning kasutada seda sihtotstarbeliselt vähemalt kolm või viis aastat, olenevalt sellest, kas taotleja on VKE või suurettevõtja, arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest.

Toetuse taotleja, kellel ei ole taotluse esitamise ajal taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta aruannet äriregistris ja kellel ei ole ka sellekohane kohustus saabunud (näiteks tootjarühm, kes ei ole tegutsenud ühtegi majandusaastat), peab esitama oma jooksva majandusaasta müügitulu, töötajate arvu ja bilansi kogumahu prognoosi. Nimetatud prognoos on vajalik alustavate ettevõtjate puhul, et määratleda ettevõtja suurust (ettevõtja suurusel sõltub järelvalveperioodi pikkus).

Kasutatud masinate ja seadmete puhul kontrollitakse masina ja seadme vanust üldjuhul tootja tehnilise passi andmete, ostu-müügilepingute, tootja välja antud garantiidokumentide, müüja kinnituste jms dokumentide põhjal. Kahtluse korral võib PRIA kasutada masina või seadme vanuse kindlakstegemisel ekspertide kaasabi.

Eelnõu § 23 lõikes 5 sätestatakse dokumendid, mille alusel hinnatakse niisutusega seotud investeeringute vastavust Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 46 (Investeeringud niisutusse) tingimustele. Keskkonnaameti hinnangu vormile nõudeid seatud ei ole. Vee kasutamist ja vee kokkuhoidu tõendatavatest dokumentidest peab nähtuma vee kasutamine ja/või vee kokkuhoid sõltuvalt sellest, millises keskkonnaseisundis on veekogum ja milline on niisutussüsteemi seisund (olemasolev, toimiv või mittetoimiv). Olemasoleva niisutussüsteemi toimimist või toimimist pärast 2006. aastat muul maal kui maatulundusmaal, saab tõendada näiteks vee kasutamist tõendava tõendusmaterjali (vee erikasutusluba) abil. Kui niisutussüsteem paikneb maatulundusmaal, siis peab toetuse taotleja esitama koos taotlusega maaparandusseaduse kohase ehitusprojekti ära kirja. Kui niisutussüsteem ei paikne maatulundusmaal, siis peab taotleja esitama põhiprojekti ära kirja, kui ehitusprojekt on nõutav ehitusseadustiku kohaselt.

Eelnõu §-des 24 ja 25 on selgitatud taotluse vastuvõtmise ja kontrollimise protseduuri. PRIA kontrollib taotluse vastuvõtmisel nõutavate dokumentide olemasolu, taotluse tähtaegset esitamist, taotluse nõuetekohasust ja selles esitatud andmete õigsust ning taotleja, toetatava tegevuse ja investeeringuobjekti vastavust EL-i õigusaktides, ELÜPS-is, arengukavas ja määruses sätestatud nõuetele.

ELÜPS-i § 77 lõike 1 kohaselt hinnatakse nõuetele vastavaid taotlusi toetuse andmise tingimustes sätestatud korras ja hindamiskriteeriumite alusel. ELÜPS-i § 77 lõike 4 kohaselt võib toetuse andmise tingimustes ette näha, et taotlusi hinnatakse enne nõuetele vastavuse kindlakstegemist. Sellisel juhul kontrollitakse pärast taotluste paremusjärjestuse koostamist vähemalt nende taotluste nõuetele vastavust, mis kuuluksid rahuldamisele paremusjärjestuse kohaselt. Taotluste hindamist enne taotluste nõuetele vastavuse kindlakstegemist võimaldab erandjuhuna ka Euroopa Komisjoni juhendmaterjali “Draft Guidelines on Eligibility Conditions and Selection Criteria for the Programming Period 2014–2020” punkt 5.5. Eeltoodust lähtuvalt on eelnõus sätestatud, et kui kõigi taotluste rahastamise summa ületab toetuse jaoks kalendriaastal ettenähtud vahendeid rohkem kui 20%, kontrollib PRIA taotluse nõuetele vastavust ja selles esitatud andmete õigsust ning taotleja, toetatava tegevuse ja investeeringuobjekti vastavust eelnõus sätestatud nõuetele pärast taotluste hindamist. Nõuetele vastavust kontrollitakse siis üksnes nende taotluste puhul, mis kuuluksid rahuldamisele hindamistulemuste alusel koostatud taotluste paremusjärjestuse kohaselt.

Taotleja ja taotlus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele, kui kõik omavahel võrreldavad andmed on samased, ei esine ELÜPS-i § 79 lõikes 4 viidatud või nimetatud asjaolusid ning on täidetud kõik eelnõus sätestatud nõuded.

ELÜPS-i seletuskirjas ELÜPS-i § 79 lõike 4 kohta esitatud seletuse kohaselt tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus ka siis, kui taotleja, taotlus või toetatav tegevus ei vasta vähemalt ühele nõudele, mis on esitatud taotlejale, taotlusele või toetatavale tegevusele (välja arvatud toetusõigusliku looma või maa puhul), kui nõuetele vastav taotlus ei kuulu rahuldamisele hindamiskriteeriumite alusel või kui taotluses esitatud andmed ei ole õiged või kui taotleja mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 60 kohaselt ei tohi anda toetusi isikutele, kelle puhul on tehtud kindlaks, et nad on toetuse saamiseks vajalikud tingimused tekitanud kunstlikult, vastupidiselt toetuste andmise aluseks olevate õigusaktide eesmärkidele. Ülejäänud EL-i õigusest otseselt mittetulevate taotluse rahuldamata jätmise aluste puhul on tegemist tavapäraselt kasutatavate alustega.

PRIA-l on vajaduse korral õigus kontrollida taotluses esitatud andmete õigsust ja dokumente taotleja juures kohapeal ning tema ettevõttes (sh hoones, kinnisasjal). Kui taotluses esinevad puudused ja muud ilmsed ebatäpsused, määrab PRIA haldusmenetluse seaduse kohaselt tähtaja puuduste kõrvaldamiseks. Kui puudus kõrvaldatakse määratud tähtajaks, loetakse taotlus tähtaegselt esitatuks. Kui puudust ei kõrvaldata tähtaegselt, võib PRIA jätta taotluse läbi vaatamata.

Haldusmenetluse seaduse § 15 lõike 1 kohaselt on haldusorgan kohustatud talle esitatud taotluse vastu võtma sõltumata selle puudustest, kui seadusega ei ole sätestatud teisiti. Haldusmenetluse seaduse § 15 lõike 2 kohaselt määrab haldusorgan puuduste kõrvaldamise tähtaja, kui taotluses ei ole esitatud nõutud andmeid või dokumente või kui taotluses on muid puudusi. Taotluse läbivaatamata jätmise alused on sätestatud haldusmenetluse seaduse § 14 lõikes 6.

PRIA kontrollib, kas kõik omavahel võrreldavad andmed on samased, kas kõik võrreldavad andmed, sealhulgas analüüsitavad finantsmajanduslikud andmed ja nende omavahelised seosed, seda samasust kinnitavad ja kas on täidetud kõik eelnõus sätestatud nõuded. Kui taotleja ja taotluse nõuetekohasuse kontrollimise käigus tehakse kindlaks, et taotleja või taotlus ei vasta vähemalt ühele toetuse saamiseks esitatud nõudele, taotluses on esitatud valeandmeid või taotleja mõjutab taotluse menetlemist pettuse või ähvardusega või muul õigusvastasel viisil, taotleja ei võimalda kontrollida taotluse nõuetekohasust või taotleja ei ole puuduste kõrvaldamiseks määratud tähtaja jooksul puudusi kõrvaldanud, teeb PRIA taotluse rahuldamata jätmise otsuse.

Võrreldes määrusega nr 15 on muudatus nende FIEde majandusnäitajate vaatlemises, kes on käibemaksukohustuslased. Nimelt esitab PRIA edaspidi pärast taotluse esitamise tähtaja viimast päeva Maksu- ja Tolliametile toetust taotlenud FIE-de, § 2 lõigetes 3 ja 4 nimetatud üle võetud FIE-de ning § 2 lõikes 5 nimetatud tootjarühma liikmeteks olevate FIE-de nimekirja käibedeklaratsiooni andmete saamiseks nende FIE-de puhul, kes on käibemaksukohustuslased, ning tuludeklaratsiooni vormi E andmete saamiseks nende FIE-de puhul, kes peavad raamatupidamise seaduse kohaselt kassapõhist raamatupidamise arvestust ja kes ei ole käibemaksukohustuslased. FIE-de majandusandmete kontrollimise eesmärk on rakendada käibemaksukohustuslike FIE-de müügitulu kontrollimisel võimalikult ühesuguseid tingimusi olenemata nende raamatupidamise arvestuse meetodist. Muudatus (majandusandmete kontrollimine käibemaksukohustuslike FIE-de puhul) mõjutab peamiselt raamatupidamise seaduse kohaselt kassapõhist raamatupidamise arvestust pidavaid FIE-sid,

kes on KMS-i § 3 lõike 1 või 2 tähenduses käibemaksukohustuslased. Kui seni kontrolliti nimetatud ettevõtjate puhul müügitulule esitatud nõuete täitmist nende tuludeklaratsiooni vormil E olevate andmete alusel, siis edaspidi kontrollitakse nimetatud nõuete täitmist käibedeklaratsioonide (KMS-i § 27 tähenduses) alusel. Raamatupidamise toimkonna juhendi nr 10 „Tulu kajastamine“ punktide 9 ja 10 kohaselt ei tohi ettevõtja aruandeperioodi tulu (müügitulu) sisaldada kolmandate isikute tulu (näiteks käibemaks). Tuludeklaratsiooni vormil E olev ettevõtjast tulu (müügitulu) sisaldab käibemaksukohustuslasest ettevõtjate müügitulu koos käibemaksuga. Seni ei olnud võimalik taotluste menetlemise raames raamatupidamise seaduse kohaselt kassapõhist raamatupidamise arvestust pidavate käibemaksukohustuslastest FIE-de müügitulust käibemaksu maha arvestada, kuna PRIA-l puudus teave taotleja või toetuse saaja poolt tasutud käibemaksu kohta. Edaspidi on aga PRIA-l võimalik sellekohane teave saada Maksu- ja Tolliametist. Raamatupidamise seaduse kohaselt tekkepõhist raamatupidamise arvestust pidavate FIE-de puhul, kes on KMS-i § 3 lõike 1 või 2 tähenduses käibemaksukohustuslased, kasutatakse edaspidi samuti käibedeklaratsioonide andmeid, mis aga peaks ühtima nende poolt varem PRIA-le esitatud kasumiaruande andmetega. Tekkepõhist raamatupidamise arvestust pidavate FIE-de puhul, kes ei ole käibemaksukohustuslased, kasutatakse jätkuvalt PRIA-le esitatud kasumiaruande näitajaid. Kassapõhist raamatupidamise arvestust pidavate FIE-de jaoks, kes ei ole käibemaksukohustuslased, eelnõu müügitulu arvestamisel muudatusi kaasa ei too (lähtutakse jätkuvalt tuludeklaratsiooni vormist E). Lisamärkusena olgu öeldud, et Maksu- ja Tolliamet esitab käibedeklaratsioonid ettevõtja majandusaasta ning tuludeklaratsiooni vormi E andmed kalendriaasta kohta. Ettevõtja majandusaasta alguse ja lõpu kohta saab PRIA teavet äriregistrist. Alljärgnev tabel 2 kajastab erinevate ettevõtjast vormide kaupa dokumente, mille alusel toetuse taotleja müügitulu määratletakse.

Tabel 2. Taotlejate müügitulu määratlemise alused

Ettevõtjast vorm	Seni majandusandmete kontrolli aluseks olnud dokument	Pärast määruse jõustumist toimuvates taotlusvoorudes kontrolli aluseks olev dokument
Kassapõhist raamatupidamist pidav FIE, kes on käibemaksukohustuslane	Tuludeklaratsiooni vorm E	Käibedeklaratsioon
Kassapõhist raamatupidamist pidav FIE, kes ei ole käibemaksukohustuslane	Tuludeklaratsiooni vorm E	Tuludeklaratsiooni vorm E
Tekkepõhist raamatupidamist pidav FIE, kes on käibemaksukohustuslane	Kasumiaruanne	Kasumiaruanne + kontrolliks käibedeklaratsioon
Tekkepõhist raamatupidamist pidav FIE, kes ei ole käibemaksukohustuslane	Kasumiaruanne	Kasumiaruanne
Äriühing	Majandusaasta aruanne	Majandusaasta aruanne

Eelnõu § 26 lõike 1 kohaselt hindab toetuse taotlusi PRIA. PRIA jagab taotlused nende hindamisel taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu alusel tegevusvaldkondadesse.

Valikukriteeriumitega tagatakse taotlejate võrdne kohtlemine, rahaliste vahendite tõhusam kasutamine ja meetmete eesmärgistamine vastavalt maaelu arengut käsitlevatele liidu prioriteetidele.

Tegevusvaldkonna hindepunktide kehtestamisel on arvestatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artiklis 4 nimetatud eesmäärke, mille kohaselt aitavad ühise põllumajanduspoliitika üldraamistikus maaelu arengu toetused, sealhulgas tegevusteks toidusektoris ja muus kui toidusektoris ning metsandussektoris, saavutada järgmisi eesmäärke:

- a) põllumajanduse konkurentsivõime parandamine;
- b) loodusvarade jätkusuutliku majandamise ja kliimategevuse tagamine;
- c) maapiirkondade majanduse ja kogukondade tasakaalustatud territoriaalse arengu saavutamine, sealhulgas tööhõive loomine ja säilitamine.

Tegevusvaldkondadesse jaotamine võimaldab omavahel võrrelda sarnaseid taotlusi ning nende hulgast paremini välja valida neid, mis vastavad kõige rohkem meetme eesmärkidele. Enamik hindamiskriteeriume on tegevusvaldkonniti samased. Tulenevalt tegevusvaldkondade spetsiifikast on tegevusvaldkonniti erinev müügitulu vahemik, vastavalt millele antakse kas rohkem või vähem hindepunkte. Kolmes tegevusvaldkonnas neljast on kasutatud ka valdkonnaspetsiifilisi hindamiskriteeriume.

Kuna valgurikkad taimed on enamasti kaunviljad ja kuuluvad komisjoni rakendusmääruse (EL) 2015/1754, millega muudetakse tariifi- ja statistikanomenklatuuri ning ühist tollitariifistikku käsitleva nõukogu määruse (EMÜ) nr 2658/87 I lisa (ELT L 285, 30.10.2015, lk 1–926), kombineeritud nomenklatuuri alusel gruppi 7 „Köögivilja ning söödavad juured ning mugulad“, siis loetakse kaunviljad tegevusvaldkonna “muude eespool nimetatud põllumajandustoodete tootmine, kaasa arvatud mesindus” osaks.

Eelnõu § 26 lõige 3 kehtestab taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu arvestamise põhimõtted tootjarühmade puhul. Tunnustatud tootjarühmade puhul loetakse tootjarühm sellesse valdkonda kuuluvaks, mis valdkonnas ta on tunnustuse saanud. Kuna tunnustatud tootjarühmad on tunnustamise menetluse käigus tegevusvaldkonnapõhiselt kontrollitud, siis ei ole täiendav halduskontroll müügitulu alusel põhjendatud.

Kui tulundusühistu taotleb toetust eelnõu § 2 lõikes 1 nimetatud ettevõtjana, siis toimub ka hindamiskriteeriumite rakendamine üldistel (s.o mitte nii, nagu tootjarühma jaoks eraldi kehtestatud) alustel.

Eelnõu § 26 lõike 4 kohaselt loetakse taotlejad, kes on suurima osa oma müügitulust saanud omatoodetud põllumajandustoodete töötlemisest, tegevaks eelnõu § 26 lõikes 2 nimetatud tegevusvaldkonnas “muude eespool nimetatud põllumajandussaadustetoodete tootmine, kaasa arvatud mesindus”.

Eelnõu § 26 lõike 5 kohaselt hindab PRIA nõuetele vastavaid taotlusi lisades 3–6 sätestatud hindamiskriteeriumite järgi, andes taotlustele hindepunkte ning koostades taotluste paremusjärjestuse. Kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse taotlus toetusteks ettenähtud vahendite piires toetuse andmise tingimuste kohaselt.

Mobiilsete masinate ja seadmete ostmisel võetakse abikõlbliku kulu määramisel arvesse hinnakataloogis määratud hind. Toetust makstakse hinnakataloogis esitatud hinna või tegelike kulude (olenevalt sellest, kumb summa on väiksem) alusel.

Hindamiskriteeriumite puhul arvestatakse nii sotsiaalmajanduslikke, keskkonna- kui ka majanduslikke tegureid. Määruse lisas kehtestatud hindamiskriteeriumid on koostatud,

pidades silmas eesmärki, et igal tegevusalal ja iga suurusega ettevõtjal oleks võimalus toetust saada.

Sotsiaalmajanduslikud hindamiskriteeriumid on kõigis tegevusvaldkondades samad. Siin eelistatakse enim taotlejaid, kes ei ole varem “Eesti maaelu arengukava 2007–2013” või arengukava alusel toetust saanud ja kes kavandavad investeeringu teha saarel.

Varem toetust mittesaanud ettevõtjate eelistamise eesmärgiks on tagada toetusrahade jagunemine võimalikult paljude ettevõtjate vahel ja luua olukord, kus ühekordselt toetust saanud ettevõtjad saavad edaspidi toetuseta hakkama. Saarel tehtavad investeeringud on eelistatud, kuna saarel olev põllumajandusmaa on keskmisest madalama boniteediga, tootmises kasutatavate sisendite hind on suurem (eeskätt transpordikulud) ja üldjuhul on põllumajandustootjal vähem võimalusi oma toodangu realiseerimiseks.

Keskonnaga seonduvate hindamiskriteeriumite raames on eelistatud taotlejad, kellel kohustus on keskkonnasõbraliku majandamise toetuse (edaspidi *KSM*) või loomade heaolu toetuse (edaspidi *LHT*) raames, ning mahetootjad. Valdkondade üleselt on eelistatud ka investeeringud bioenergia tootmisse, vedelsõnnikulaoturi ostmiseks ja sõnnikuhoidla ehitamiseks. Teravilja valdkonna ettevõtjatel on lisaks eelistus kuivatite ehitamise või ostmise korral ja loomakasvatuse (välja arvatud piimatootmine ja mesindus) valdkonna ettevõtjatel väljaspool loomade pidamiseks mõeldud ehitist asuva söötmis- ja jootmisplatsi rajamise või ümberehitamise korral. Keskkonnaalaste eelistuste eesmärk on soodustada keskkonnasõbralikumate tehnoloogiate või tootmisviiside kasutamist.

Kuna mahetootjatele antav toetus ning *KSM* ja *LHT* on üksteist välistavad, siis taotleja, kellel on mahetootjana tunnustus, ei saa hindepunkte *KSM*-i või *LHT* kohustuse eest ja vastupidi. Keskkonnakohustuste olemasolu kontrollimise ajahetk ei ole määruses reguleeritud, kuna taotlejal, kes on nimetatud toetuste saamiseks taotluse esitanud, on kohustus kogu kalendriaasta jooksul. Seega kohustuse olemasolu võib kontrollida ükskõik millal pärast investeeringutoetuse saamiseks taotluse esitamist ning enne taotluse rahuldamise otsuse tegemist. Piisav on, kui taotleja on *KSM*-i või *LHT* raames taotluse esitamisega asjaomase kohustuse võtnud. *KSM*-i või *LHT* kohustuse olemasolu kontrollitakse maaeluministri 29. aprilli 2015. a määruse nr 49 “Keskkonnasõbraliku majandamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” ja maaeluministri 30. aprilli 2015. a määruse nr 56 “Loomade karjatamise toetuse saamise nõuded, toetuse taotlemise ja taotluse menetlemise täpsem kord” alusel. Kuna tootjarühmadel üldjuhul ei ole *KSM*-i või *LHT* kohustusega hõlmatud maad või loomi, siis erinevate taotlejate puhul võrdsete tingimuste tagamiseks vaadeldakse hindepunktide andmisel tootjarühmade korral *KSM*-i või *LHT* kohustuse olemasolu liikmete kaupa. Hindepunktide saamiseks peab kõigil tootjarühma liikmetel olema vähemalt üks kahest – *KSM*-i või *LHT* kohustus. Mahetootja hindepunktide saamiseks peab tootjarühm olema tunnustatud kui mahetootja.

Eesmärgiga soodustada keskkonnareostuse vähendamist eelistatakse, eriti nitraaditundlikul alal, sõnnikuhoidlate ehitamist. Laguuntüüpi sõnnikuhoidlate ehitamiseks antakse hindepunkte võrreldes teiste sõnnikuhoidlatega vähem, kuna HD-PE-kilest põhjaga sõnnikuhoidlad on hoidla tühjendamisel segamisseadmete poolt kergesti rikutavad ning hoidla põhja lekkeid on raske õigel ajal avastada, mistõttu valitseb suur oht põhjavee reostumiseks. Samuti on laguuntüüpi hoidlate ammoniaagi emissioon võrreldes teiste hoidlatüüpidega suurem. Sõnnikuhoidlaks loetakse ka sügavallapanuga laut, mis mahutab vähemalt taotleja loomade kaheksa kuu sõnniku koguse.

Sõnnikuhoidla ehitamise korral loetakse sõnnikuhoidla maksumuse osaks sõnnikuhoidlaga seotud ehitustegevuse, sõnnikuhoidla osaks olevate statsionaarsete seadmete, paigaldiste, sisseseade ja patendi, litsentsi ning kasuliku mudeli maksumus.

Ostetav vedelsõnnikulaotur peab olema kantud hinnakataloogi kui segamis-, avalõhesisestus-, sulglõhesisestus- või kõrgsurvesisestusseadise laotur. Paakhaagis ja laotusseadis moodustavad ühe terviku ning nende koosostmise korral moodustuvad kokku vedelsõnnikulaoturi ostu kulud, st paak, mis ostetakse koos laoturiga, arvestatakse vedelsõnnikulaoturi maksumuse hulka.

Bioenergia tootmiseks tehtud investeeringute maksumuse hulka loetakse bioenergia tootmiseks tehtud ehitustegevuse ja bioenergia tootmiseks ostetud statsionaarsete seadmete, sisseseade, infotehnoloogiaseadme, valveseadme, toodangu kvaliteeti määrava seadme, infotehnoloogilise lahenduse, tarkvara, patendi, litsentsi ja kasuliku mudeli ning põllumajandusmasina biogaasi või biokütuse tarbimisele ümberehitamise maksumus.

Kuivati ostmise või ehitamise korral loetakse kuivati maksumuse osaks otseselt kuivati ehitamisega seotud kulud ja kuivati tööks vajalike statsionaarsete seadmete, paigaldiste, sisseseade, bioenergial töötava katla, infotehnoloogilise seadme, valveseadme, infotehnoloogilise lahenduse, tarkvara, patendi, litsentsi ja kasuliku mudeli ostmise kulud.

Väljaspool loomade pidamiseks mõeldud ehitist asuva söötmis- ja jootmisplatsi rajamise maksumuse hulka arvestatakse eelnõu § 4 lõike 1 punktide 1 ja 2 ning eelnõu § 4 lõike 2 punktides 4, 5 ja 7–9 nimetatud söötmis- ja jootmisplatsi rajamisega seotud tegevuste maksumus.

Majanduslike hindamiskriteeriumite raames on eelistatud taotlejad, kes vajavad üldjuhul oma tulemuslikkuse parandamiseks enam toetust – pigem väiksemad ettevõtjad; ettevõtjad, kes kavandavad oma senise majandustegevusega võrreldavas suurusjärgus investeeringuid; ettevõtjad, kes kavandavad pikaajalisemaid investeeringuid (hooned); ettevõtjad, kes tegelevad peamiselt põllumajanduse valdkonnas. Loomakasvatuse (välja arvatud piimatootmine ja mesindus) valdkonnas ja muude põllumajandussaaduste tootmise (kaasa arvatud mesindus) valdkonnas on eelistatud ka taotlejad, kes kavandavad investeeringu teha valdkonnas, kus Eesti isevarustatuse tase ei ole täidetud. Nimetatud kriteeriumite eesmärk on eelistada taotlejaid, kes on jätkusuutlikud, kelle jaoks omab toetus suuremat ergutavat mõju ja kes kavandavad pikaajalisemaid investeeringuid.

Nende investeeringute puhul, mida tehakse isevarustatuse taseme parandamiseks, antakse hindepunkte juhul, kui investeering on otseselt seotud tootmisega, nagu näiteks lindude pidamiseks vajalike toomishoonete ehitamine, lindude söödahoidlate ehitamine, lindude söötmiseks või lindude pidamiseks vajalike eriotstarbeliste masinate ja seadmete ostmine ning paigaldamine.

Isevarustatuse taseme parandamise kriteeriumi alt eelistuse saamiseks ei pea toetuse taotleja olema enne taotlemist nimetatud tegevusaladel tegev, kuid peab ostma näiteks masinaid või seadmeid, mis on otseselt ette nähtud nimetatud tegevusalal tegutsemiseks. Toetuse taotlusest peab sel juhul välja tulema, et tegevuse eesmärk on näiteks marjakasvatuse tegevusala arendamine.

Isevarustatuse taseme parandamiseks tehtava tegevuse maksumuse osaks loetakse asjaomase tegevusalaga seotud tootmishoone või rajatise ehitamise, masina, seadme, paigaldise, sisseseade ja inventari maksumus.

Kui investeering on mõeldud pardi, hane, kalkuni, pärlkana, faasani, küüliku või vabapidamisel peetava kana pidamiseks (eelnoõ lisa 4), siis arvestatakse tegevusega seotud investeeringu maksumuse osaks kui asjakohane eelnoõ § 4 lõike 1 punktide 1, 2, 8, 10 ja 11 ning eelnoõ § 4 lõike 2 punktide 4–11 tegevuste maksumus.

Kui investeering on marjade, puu- ja köögivilja kasvatamisse või mesinduse arendamisse (eelnoõ lisa 6), siis arvestatakse tegevusega seotud investeeringu maksumuse osaks kui asjakohane eelnoõ § 4 lõike 1 punktide 1 ja 2, 5–8, 10 ja 11 ning eelnoõ § 4 lõike 2 punktide 4–11 tegevuste maksumus.

Hindamiskriteeriumi “Investeeringuga püstitatakse uus hoone või laiendatakse või ehitatakse ümber olemasolevat” puhul loetakse hoone ehitamisega seotud kuludeks otseselt hoone ehitustegevusega seotud kulud. Ehitustegevusega seotud kuludeks ei loeta näiteks omanikujärelevalve, ettevalmistavate tööde ja hoonesse masina või seadme ostmise kulusid. Samuti ei loeta hoone ehitustegevusega seotud kuludeks niisutusega (eelnoõ § 4 lõike 1 punktid 10 ja 11) seotud tegevuste maksumust.

Võrreldes määrusega nr 15 ei ole võimalik määruse lisa 5 kohaselt (teravilja, õliseemnete või valgurikaste taimede kasvatamise valdkonna hindamiskriteeriumid) hoone ehitamise eest hindepunkte saada, kui taotleja on saanud eelistuse kuivati ostmise või ehitamise eest. Seni kehtinud korra alusel hindepunktide määramine tõi kaasa olukorra, kus kuivati rajajad püüdsid hoone ehitamise kulusid näidata suuremana ning tekkis küsimus, mis ajast alates on seadmed hoone tehnosüsteemi osad ja millal mitte. Edaspidi on sel juhul võimalik saada hindepunkte kas hoone ehitamise eest või kuivati rajamise eest, kuid mitte koos.

Eelnoõ § 26 lõike 8 kohaselt eelistatakse juhul, kui toetuse hindamise aluseks olevad näitajad (hindepunktid ja taotleja taotluse esitamisele vahetult eelnenud majandusaasta müügitulu) on võrdsed, taotlust, milles taotletav toetuse summa on väiksem. Muudatuse eesmärk on seada võimalus eristada võrdsete hindepunktide korral ka näiteks neid tootjarühmi, kellel puudub eelmise majandusaasta müügitulu.

Eelnoõ § 27 lõikes 1 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ei ületa tegevusvaldkonna rahastamise eelarvet ja kõigi taotlejate puhul ületab neile antud hindepunktide summa minimaalset taotluse rahuldamiseks vajalikku hindepunktide summat, rahuldatakse kõik nõuetele vastavad taotlused ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkti 3 alusel.

ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkt 3 sätestab, et kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt kõik taotlused.

Eelnoõ § 27 lõikes 2 sätestatakse, et kui kõigi nõuetele vastavate taotluste rahastamise summa ületab toetatava tegevuse rahastamise eelarve, rahuldatakse taotluste hindamise tulemusel koostatud taotluste paremusjärjestuse alusel parimad taotlused ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkti 2 alusel.

ELÜPS-i § 79 lõike 1 punkt 2 sätestab, et kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad toetuse saamiseks esitatud nõuetele ning taotlus vastab hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele, rahuldatakse toetuse eelarve piires toetuse andmise tingimuste kohaselt hindamistulemuste alusel välja valitud ja vajaduse korral paremusjärjestusse seatud parimad taotlused.

Eelnõu § 27 lõike 3 kohaselt moodustab toetuse taotluse rahuldamiseks minimaalne hindepunktide summa vähemalt 25% maksimaalsest hindepunktide summast. Taotlusi, mis nimetatud künnist ei ületa, ei rahuldata. Alus minimaalsete hindepunktide kehtestamiseks tuleneb ELÜPS-i § 79 lõike 1 sissejuhatavast osast, mis sätestab, et rahastamiseks peab taotlus vastama hindamiskriteeriumite miinimumnõuetele. Taotlus, mille hindepunktide summa jääb alla künnise, jäetakse rahuldamata ELÜPS-i §79 lõike 1 alusel.

Eelnõu § 27 lõike 4 kohaselt on taotlus nõuetele vastav, kui taotleja, taotlus ja toetatav tegevus vastavad asjakohastes õigusaktides sätestatud nõuetele.

Eelnõu § 27 lõigete 5–7 kohaselt teeb PRIA taotluse rahuldamise otsuse, taotluse osalise rahuldamise otsuse või ELÜPS-i § 79 lõike 4 alusel taotluse rahuldamata jätmise otsuse 90 tööpäeva jooksul alates taotluse esitamise tähtaja viimasest päevast. Kui taotluse täies ulatuses rahuldamine ei ole põhjendatud taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude tõttu, võib PRIA teha taotluse osalise rahuldamise otsuse, vähendades toetuse summat ELÜPS-i § 79 lõike 6 alusel mitteabikõlblike kulude võrra. ELÜPS-i § 79 lõike 6 kohaselt võib taotluses sisalduvate mitteabikõlblike kulude (näiteks käibemaks, mittetoetatavad tegevused jne) tõttu vähendada taotluses märgitud toetuse summat üksnes siis, kui see on toetuse andmise määruuses ette nähtud. Toetuse summat võib vähendada ja taotluse võib osaliselt rahuldada tingimusel, et saavutatakse kavandatava tegevuse eesmärgid toetuse summa vähendamisest hoolimata. Kogu taotluse rahuldamata jätmise ei ole otstarbekas ega põhjendatud, kui taotlus sisaldab abikõlblike kulusid mahus, mis võimaldab taotlejal kavandatud tegevuse ellu viia ja tagada seejuures tegevuse eesmärgi säilimise. Teine oluline tingimus taotluse osaliseks rahuldamiseks mitteabikõlblike kulude tõttu on taotleja nõusolek. Kui taotleja ei ole nõus toetuse summa vähendamisega, tehakse taotluse rahuldamata jätmise otsus. Toetuse summa vähendamine ei mõjuta määruste alusel PRIA poolt koostatavat taotluste paremusjärjestust, kuna taotluste hindamiskriteeriumites arvestatakse kogu investeringu maksumust, mitte ainult abikõlbliku investeringu maksumust.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 60 kohaselt ei tohi anda toetusi isikutele, kelle puhul on tehtud kindlaks, et nad on toetuse saamiseks vajalikud tingimused tekitanud kunstlikult, vastupidiselt toetuste andmise aluseks olevate õigusaktide eesmärkidele.

Eelnõu § 28 sätestab toetuse saaja kohustused.

Võrreldes määrusega nr 15 jaotatakse toetuse saaja kohustused komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 alusel kolmeks – toetuskõlblikkuse kriteeriumid, kohustused ja muud kohustused. Nimetatud artikkel sätestab rikkumiste avastamise korral tingimused halduskaristuste kehtestamiseks. Eelnõu § 28 lõikes 1 on sätestatud toetuskõlblikkuse kriteerium. Toetuskõlblikkuse kriteeriumi rikkumise korral toetust ei maksta või taotluse rahuldamise otsus tühistatakse täielikult (seni makstud toetus nõutakse tagasi). Eelnõu § 28 lõigetes 2 ja 3 on sätestatud toetuse saaja kohustused. Toetuse saaja kohustuste rikkumise korral on võimalik lisaks toetuse maksmata jätmisele või selle maksmise täielikule ühistamisele ka osaline tühistamine. Võrreldes määrusega nr 15 on täpsustatud, millised hindamiskriteeriumites olevad kohustused rakenduvad toetuse saajale tulevikus juhul, kui toetuse saaja on saanud nende eest hindepunkte. Muud kohustused on sätestatud eelnõu §-s 29. Rikkumise korral määrab sanktsiooni suuruse vastavalt EL-i õiguses sätestatud tingimustele PRIA.

ELÜPS-i § 75 lõike 1 kohaselt peavad maaelu arengu toetuse abil tehtavad kulud olema mõistlikud, vajalikud toetuse eesmärgi saavutamiseks ning vastama asjakohastes EL-i õigusaktides, arengukavas ning ELÜPS-is ja selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud tingimustele, ning sama paragrahvi lõike 2 kohaselt peavad toetuse taotleja ja toetuse saaja järgima kulude tegemisel toetuse andmise tingimustes sätestatud nõudeid.

Eelnõu § 28 lõike 1 kohaselt ei tohi toetuse saaja suhtes olla algatatud likvideerimismenetlust ega nimetatud pankrotiseaduse kohaselt ajutist pankrotihaldurit või kohtuotsusega välja kuulutatud pankrotti vähemalt kolm aastat PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest arvates, kui taotleja on VKE, ning viis aastat, kui taotleja ei ole VKE. Tegemist on tingimusega, mis on toetuse taotlemise ja saamise korral nn läbiv nõue ehk sellele tingimusele peab vastama nii toetuse taotleja kui ka toetuse saaja. Nimetatud nõude rikkumise korral toetust ei maksta või kui toetuse saajale on toetust makstud, siis see nõutakse täielikult tagasi.

Eelnõu § 28 lõike 2 punktid 1 ja 2 kehtestavad kohustused viia tegevus ellu ja võtta toetuse abil ostetud või ehitatud investeeringuobjekt sihtotstarbeliselt kasutusse kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni olenevalt sellest, kas investeeringuobjekt ostetakse liisingulepingu alusel või mitte.

Toetuse saajal on kohustus võtta toetuse abil soetatud või ehitatud investeeringuobjekt sihtotstarbeliselt kasutusse kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest ning tagada tegevuse kestus Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artiklis 71 sätestatud tingimustel, sealhulgas säilitada investeeringuobjekti ja kasutada seda sihtotstarbeliselt sõltuvalt toetuse taotleja suurusest vähemalt vastavalt kolm või viis aastat PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest arvates. Liisinguga investeeringuobjekti rahastamise viisi kasutades on toetuse saajal kohustus toetuse abil soetatud investeeringuobjekt sihtotstarbeliselt kasutusse võtta kahe aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest, kuigi toetuse saaja saab teha liisingumakseid viie aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 71 punkt 1 sätestab, et sihtotstarbelise kasutuse aeg algab toetuse saajale tehtud lõppmaksest. Toetuse saaja peab investeeringuobjekti sihipäraselt kasutusse võtma kahe aasta jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest. See tähendab, et kui tegemist on masina või seadmega, siis peab olema selleks ajaks investeeringuobjekt ostetud või liisingusse võetud ja kui masin või seade vajas ka paigaldust, siis paigaldatud, ehitustegevuse korral peab ehitised olema kasutusvalmis ja selle kohta peab olema kasutusluba, osakasutusluba või kasutusteatis, istandiku puhul peavad toetusega ostetud taimed olema istutatud ja toetuse abil ostetud aed paigaldatud. See tähendab, et investeeringuobjekt peab olema valmis ja ka sihipäraselt kasutuses. Kui investeeringuobjekt ei ole veel otseselt sihipäraselt kasutuses kahe aasta jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest seetõttu, et see ei ole sihtotstarbeliselt võimalik (nt hooajalisuse tõttu), siis peab toetuse saaja seda esimesel võimalusel tegema (nt kohe, kui muude selliste tegevustega saab alustada). Näiteks sesoonsusest sõltuvates põllumajandusvaldkondades sõltub investeeringuobjekti sihipäraselt kasutusse võtmise võimalikkus saagi valmimise aastaajast.

Toetuse saaja on kohustatud saadud toetusraha mittesihipärase kasutamise korral PRIA nõudmisel tagasi maksma ning võimaldama teostada toetuse sihipärase ja tähtaegse kasutamise üle järelevalvet. ELÜPS-i § 111 lõikes 1 on sätestatud, et kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et toetusraha on eeskirja eiramise või hooletuse tõttu makstud alusetult, sealhulgas kui seda ei ole kasutatud sihipäraselt, nõutakse toetusraha toetuse saajalt, sealhulgas valikumenetluse korras valitud toetuse saajalt, osaliselt või täielikult tagasi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1306/2013 ning teistes Euroopa Liidu asjakohastes määrustes sätestatud alustel ja tähtaegadel.

Kui toetuse saaja oli toetuse rahuldamise otsuse tegemise ajal komisjoni soovitusel tähenduses VKE tingimustele vastav ettevõtte, siis peab ta toetusega seotud dokumente säilitama vähemalt kolm aastat arvates PRIA poolt viimase toetusosa väljamaksmisest. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 71 lõike 1 alusel võivad liikmesriigid lühendada viieaastast järelevalveperioodi kolme aastani, kui toetuse saajaks on VKE.

Toetuse saaja, kes ei ole taotluse rahuldamise otsuse tegemise seisuga VKE tingimustele vastav ettevõtja, peab jätkama Euroopa Liidu territooriumil tootmistegevusega vähemalt kümne aasta jooksul arvates viimase toetusosa väljamaksmisest. Tegemist on ettevõtjatega, kes vastavad suurettevõtja tingimustele. Eestis on selliste ettevõtjate osakaal põllumajandussektori ettevõtjate üldarvus marginaalne. Nimetatud nõue tuleneb Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse nr 1303/2013 artikli 71 lõikest 2, mille kohaselt tegevuse puhul, mis hõlmab investeerimist taristusse või tootlikku investeringut, peab toetuse saaja maksma Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest saadud toetuse tagasi, kui kümne aasta jooksul alates toetuse saajale lõppmakse tegemisest paigutatakse tootmistegevus ümber väljapoole Euroopa Liitu, välja arvatud juhul, kui toetusesaaja on VKE. Toetuse taotleja suurus tehakse kindlaks toetuse määramise ajal.

Eelnõu § 28 lõikes 3 on sätestatud kohustused, mis tulenevad hindamiskriteeriumitest ja rakenduvad juhul, kui toetuse saaja on asjakohase kriteeriumi eest eelistuse saanud. Kohustuse täitmist kontrollitakse pärast investeringu täielikult elluviimist ning kui asjakohane, siis kogu sihipärase kasutamise perioodi jooksul (näiteks saarel investeringu tegemise korral). Nimetatud kohustuste seadmise eesmärk on tagada taotlemisel esitatud andmete tõepärasus (tegelikkusele vastavus).

Eelnõu § 29 kehtestab toetuse saajale muud kohustused. Nimetatud paragrahv sätestab toetuse saajale kohalduvad kohustused, mis kvalifitseeruvad muudeks kohustusteks komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 640/2014 artikli 35 lõike 2 punkti b tähenduses. Toetuse saaja muude kohustuste rikkumise korral on võimalik lisaks toetuse maksmata jätmisele või selle maksmise täielikule tühistamisele ka osalise tühistamise võimalus. Rikkumise korral määrab sanktsiooni suuruse PRIA.

Eelnõu § 29 lõike 1 punktides 1–7 on toodud kohustused, mida toetuse saaja peab täitma toetuse sihipärase kasutamise perioodi lõpuni. Näiteks peab toetuse saaja võimaldama teostada järelevalvet ja muid toetuse saamisega seotud kontrolle ning osutama selleks igakülgset abi. Samuti peab toetuse saaja teavitama taotluses esitatud või toetatava tegevusega seotud andmete muutumisest või tegevuse elluviimist takistavast asjaolust ega või saada sama kulu kohta toetust riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest või muud tagastamatut riigiabi. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 59 kohaselt lükatakse toetuse- või maksetaotlus tagasi, kui toetuse saaja või tema esindaja takistab kohapealse kontrolli tegemist, välja arvatud vääramatu jõu või erandlike asjaolude korral kuni sihipärase kasutamise perioodi lõpuni.

Eelnõu § 29 lõike 2 kohaselt ei tohi toetuse saajal kuni viimase toetusosa väljamaksmiseni olla riikliku maksu võlg või tema riikliku maksu võla ajatamise korral on maksuvõlg tasutud ettenähtud summas ning tal ei või olla karistusregistrisse kantud karistusandmeid toidu- ja söödaohutuse, looma- ja taimetervise, loomade heaolu ning keskkonnanõuete rikkumise eest. Nõude eesmärgiks on tagada, et toetuse saaja ehk isik, kellele tehakse väljamakse, on jätkusuutlik ettevõtja. ELÜPS-i § 79 lõike 4 kohaselt jäetakse taotlus rahuldamata, kui taotleja ei vasta toetuse saamiseks esitatud nõuetele. Seega on PRIA-l õigus kontrollida kogu taotluse menetlemise ajal ja enne toetuse väljamaksmist taotleja ja toetuse saajal riikliku maksu võla

olemasolu ning maksuvõla olemasolu korral selle ajatust ja maksete tähtaegset tasumist. Kehtestatud nõue täidab EL-i finantshuvide kaitse eesmärki. Kui isik ei ole kohustusi riigi või EL-i ees täitnud, ei saa teda pidada usaldusväärseks. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 125 lõike 3 punktis d nimetatud suutlikkus hõlmab haldus-, finants- ja toimimissuutlikust, näiteks peab toetuse saaja olema maksevõimeline, kuna see on üheks näitajaks taotleja majandusliku seisuhindamisel. Kui toetuse saajal on maksuvõlad, ei ole õigustatud ka talle täiendavate avalike vahendite eraldamine. Samuti on maksevõimelisus üheks usaldusväärse näitajaks. Kui toetuse saajal on kehtiv karistus ja sellega on kaasnenud ka ettekirjutus, siis puudub investeeringutoetusel ergutav mõju, kuna asjakohaste riiklike õigusaktide kohaselt peab toetuse taotleja tegema ettekirjutusega ettenähtud investeeringu niikuinii. Kuna eelnõu alusel antava investeeringutoetuse eesmärk on põllumajandusettevõtjate tulemuslikkuse parandamine, mitte olemasolevate rikkumiste likvideerimine, siis ei täidaks loomade heaolu ning keskkonnanõudeid rikkunud ettevõtjate toetamine meetme eesmärki.

Eelnõu § 29 lõike 3 punktid 1–3 reguleerivad toetuse saaja kohutusi investeeringu tegemist tõendavate dokumentide esitamisel.

Kui toetuse saaja ostab investeeringuobjekti, kasutades liisingut, siis viib ta tegevuse ellu ja esitab tegevuse elluviimist tõendavad dokumendid viie aasta jooksul (muude rahastamisviiside korral on see periood kaks aastat). Kuludokumendid esitatakse PRIA-le kalendriaastas kuni neljas osas ühe taotluse kohta (viie aasta jooksul arvates PRIA poolt taotluse rahuldamise otsuse tegemisest).

Eelnõu § 29 lõike 3 punktid 4–8 reguleerivad toetuse saaja kohutusi viimase maksetaotluse esitamise ajani või kuni viie aasta möödumiseni viimase toetusosa saamisest arvates.

Eelnõu § 4 lõike 1 punktis 6 nimetatud istandiku piirdeaia rajamiseks toetuse taotlemise korral ei pea taotleja enne taotlemist istandikku omama. Ka ei ole määratletud, mis ajal peab taotleja nimetatud juhul istandiku rajamisega alustama. Oluline on, et hiljemalt pärast ühe aasta möödumist toetuse viimase väljamakse saamisest on kogu investeeringuobjekti pindala ulatuses rajatud istandik, kus kasvatatakse ELTL-i I lisa 8. rühma kuuluvaid puid, põõsaid ja mitmeaastaseid taimi, mis kannavad söödavaid vilju.

Ehitise ehitamise korral või sellise statsionaarse seadme ostmise korral, mille paigaldamine eeldab ehitise kasutusloa, osakasutusloa või kasutusteatiselise olemasolu, peab toetuse saajal olema hiljemalt viimaste investeeringu tegemist tõendavate dokumentide esitamise ajal ehitusregistris sellekohane luba või teatis. Ehitise kasutusloa, osakasutusloa või kasutusteatisega tõendatakse, et valminud ehitise või selle osa vastab ehitise kohta ettenähtud nõuetele ja seda võib kasutada vastavalt kavandatud kasutamise otstarbele. Kasutusluba, kasutusteatis või vee erikasutusluba võimaldab tagada, et investeeringuobjekti hakatakse sihtotstarbeliselt kasutama. Ehitusseadustiku § 50 lõike 5 kohaselt võib ehitise osale anda osakasutusloa, kui ehitise osa on valmis ning täidetud on õigusaktides esitatud nõuded, eelkõige nõue, et ehitist on võimalik ohutult kasutada.

Toetuse saajal peab olema niisutussüsteemi ehitamiseks või ostmiseks toetuse taotlemise korral vee erikasutusluba veeseaduse kohaselt hiljemalt viimase maksetaotluse esitamise ajaks. Vee erikasutusluba on tõend vee kasutamise lubamise kohta veekogu või põhjaveekihi seisundit mõjutavate ainete, ehitiste või tehnovahenditega veeseaduse § 8 kohaselt. Vee erikasutusloas teatatakse tingimused kasutatava vee hulga ning veekasutusega kaasnevate kohustuste ja piirangute kohta. Toetuse saaja peab mõõtma veekasutust niisutussüsteemis ning

kui niisutuseks kasutatava veekogumi seisund ei olnud taotluse esitamise tähtajal vähemalt hea, siis ka kogu oma veekasutust.

Eelnõu § 29 lõike 4 punktid 1–5 ja lõige 5 käsitlevad toetuse saaja kohustusi eelnõu § 4 lõike 1 punktides 3 ja 4 nimetatud tegevuste (investeeringud bioenergia tootmisesse) kohta toetuse taotlemise korral.

Komisjoni delegeeritud määruse (EL) nr 807/2014 artikli 13 punkti e kohaselt kehtestavad liikmesriigid eri tüüpi seadmetele bioenergia, sealhulgas biokütuse tootmiseks kasutatavate teraviljade ja muude tärkliiserikaste kultuuride, suhkru ja õlikultuuride maksimaalse osakaalu piirmäära. Bioenergia tootmise projektide elluviimiseks antavat toetust kohaldatakse ainult liidu õigusaktides, sealhulgas Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivi 2009/28/EÜ artikli 17 lõigetes 2–6 sätestatud kehtivatele jätkusuutlikkuse kriteeriumitele vastava bioenergia suhtes.

Meetme juhendmaterjal selgitab, et elektri ja soojuse koostootmise puhul on suurem nende koostootmisjaamade efektiivsus, mis kasutavad ära ka tekkiva soojuse, mitte ainult ei tooda elektrit. Toidu ja söödakultuuride kasutamine bioenergia tootmisel seab surve toidu hindadele ja mõjutab maa kasutamist ning põhjustab seeläbi keskkonnale negatiivset mõju.

Euroopa Strateegiapaber biogaasijaamadest pärineva soojuse kasutamise kohta³ seab eesmärgiks elektri ja soojuse koostootmisjaamades bioenergia tootmise efektiivsuse parandamise toomisprotsessis tekkiva soojuse parema ära kasutamise kaudu. Arvestades, et koostootmisjaamade puhul on energia säästuks mõistlik ja vajalik ära kasutada kogu toodetud soojus, loetakse kasulikult tarbitud soojuseks ka väljaspool ettevõtet tarbitud soojus. Näiteks kohustab ka Saksamaa taastuvenergia seadus biogaasikäitiseid kasutama ära vähemalt 60% tekkinud soojusest.

Bioenergia käitis ei tohi toota bioenergiat rohkem kui on taotleja maksimaalne aasta keskmine vastav energiatarve, sest selle meetme raames saab toetada investeeringuid bioenergia tootmisse, kui toetuse saaja kasutab toodetud energia valdavalt omatarbeks.

Eelnõu § 30 sätestab investeeringu tegemist tõendavate dokumentide esitamise korra. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 artikli 60 lõike 4 kohaselt tõendatakse toetuse saajate tehtud makseid arvete ja maksmist tõendavate dokumentidega. Kui seda ei ole võimalik teha, tõendatakse maksete tegemist samaväärse juriidilise jõuga dokumentidega.

Toetuse väljamaksmise aluseks on taotleja esitatav kuludeklaratsioon ning arve, kauba saamist, maksmise tegemist ning töö tegemist või kauba üleandmist ja vastuvõtmist tõendavad dokumendid.

Liisingulepinguga ostetud investeeringuobjekti puhul esitab toetuse saaja maksetaotluse esmakordse esitamise korral liisinguandja ja toetuse saaja vahel sõlmitud liisingulepingu, liisingueseme üleandmise akti, maksegraafiku ära kirja ja selle isiku väljastatud arve-saatelehe või arve ära kirja, kellelt liisinguandja ostis liisingueseme. Maksetaotluse igakordse esitamise korral esitab toetuse saaja liisinguandja poolt toetuse saajale väljastatud arve või arve-saatelehe ära kirja, samuti nimetatud arve või arve-saatelehe ära kirjal märgitud rahalise

---

³ European Strategy Paper on Heat Use from Biogas Plants, Projekt No: IEE/11/025 August 2013, http://ec.europa.eu/energy/intelligent/projects/sites/iee-projects/files/projects/documents/biogasheat_european_strategy_paper_on_heat_use_from_biogas_en.pdf.

kohustuse tasumist tõendava arvelduskonto väljavõtte või maksekorralduse ära kirja või väljatrüki.

Kui üks taotlus sisaldab nii liisinguga ostetavaid investeringuobjekte kui ka muid tegevusi, siis peab taotleja esitama nimetatud muude tegevuste korral kuludokumendid kahe aasta jooksul ja liisinguga ostetavate investeringuobjektide korral viie aasta jooksul arvates taotluse rahuldamise otsuse tegemisest.

Lisaks esitab toetuse saaja § 4 lõike 1 punktides 1 ja 3 nimetatud tehtud investeringu kohta andmed ehitisega seotud kulude üksikasjade kohta.

Ühe taotluse kohta saab kokku esitada kuni 20 maksetaotlust (liisingu ja muude tegevuste kuludokumendid kokku). Näiteks kui toetuse saaja ostab kaks seadet ja kasutab liisingut ainult ühe seadme ostmiseks ning kui mitte liisingulepinguga ostetud seadme kohta on esitatud juba kaheksa maksetaotlust, siis tohib ta esitada veel ainult 12 maksetaotlust, millega tõendada liisingulepingu osamaksete tasumist.

Toetuse väljamaksmiseks esitatakse maksetaotlus PRIA e-teenuse keskkonna kaudu.

Eelnõu § 31 kohaselt teeb PRIA otsuse toetuse maksmise kohta sellise aja jooksul, et toetusraha oleks võimalik toetuse saaja arvelduskontole kanda kolme kuu jooksul arvates nõuetekohaste dokumentide saamise päevast. ELÜPS-i § 81 lõikes 3 sätestatud juhtudel tehakse toetuse maksmisest keeldumise otsus 25 tööpäeva jooksul arvates toetuse maksmisest keeldumise aluseks olevast asjaolust teadasaamisest. ELÜPS-i § 81 lõige 3 sätestab, et PRIA teeb toetuse maksmisest keeldumise otsuse, kui pärast taotluse rahuldamist, kuid enne toetuse maksmist tehakse kindlaks taotluse rahuldamata jätmise alused või kui toetuse saaja ei ole täitnud toetuse saaja kohustusi. Sellisel juhul ei hüvitata toetuse saajale ka ettevalmistavale tööle tehtud kulutusi.

ELÜPS-i § 80 lõike 2 kohaselt tunnistatakse maaelu arengu toetuse taotluse rahuldamise otsus kehtetuks, kui esineb vähemalt üks järgmistest asjaoludest:

- 1) ilmneb asjaolu, mille puhul taotlust ei oleks rahuldatud;
- 2) toetuse saaja ei ole tegevust ettenähtud tähtaja jooksul ellu viinud;
- 3) tegevust ei ole võimalik tegevuse elluviimise tähtaja jooksul ellu viia;
- 4) toetuse saaja ei täida Euroopa Liidu õigusaktides või ELÜPS-is või selle alusel kehtestatud õigusaktides sätestatud kohustusi.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 71 lõike 1 kohaselt peab tegevuse puhul, mis hõlmab investeerimist taristusse või tootlikku investeringut, maksma Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidelt saadud toetuse tagasi, kui viie aasta jooksul arvates toetuse saajale lõppmakse tegemisest või vajaduse korral riigiabi eeskirjades kehtestatud aja jooksul leiab aset mõni alljärgnev sündmus:

- a) tootmistegevuse lõpetamine või üleviimine programmipiirkonnast välja;
- b) selline muutus taristu üksuse omandisuhetes, mis annab ettevõttele või avalik-õiguslikule isikule põhjendamatu eelise või;
- c) oluline muutus toetatud tegevuse abil tehtud investeringu iseloomus, eesmärkides või rakendustingimustes, mille tulemusena kahjustatakse investeringu algseid eesmärke.

Eelnõu § 32 kohaselt võib toetuse ELÜPS-i § 82 lõike 1 punkti 2 kohaselt riigieelarvelistest vahenditest maksta välja pärast taotluse rahuldamise otsuse tegemist enne töö, teenuse või vara soetamise eest tasumist tagatist nõudmata, kui töö või teenus on lõpetatud või vara on üle antud ning toetuse saaja on selle vastu võtnud ja selle eest tasunud vähemalt

omafinantseeringuga võrdse summa ning kui toetuse saaja on piisavalt usaldusväärne. Nimetatud rahastamisviisi ei kohaldata liisingulepinguga soetatava vara puhul.

Eelnõus ettenähtav rahastamisviis tähendab seda, et toetuse saaja toetatava tegevuse elluviimist võib rahastada enne töö, teenuse või kauba eest tasumist, kui toetuse saaja on piisavalt usaldusväärne ning tehtud töö või osutatud teenus on lõpetatud või müüdüd kaup on üle antud ning toetuse saaja on need vastu võtnud ja nende eest tasunud vähemalt omafinantseeringuga võrdse summa. Nimetatud rahastamisviisi ei kohaldata kapitalirendi puhul.

ELÜPS-i § 82 lõike 7 kohaselt loetakse toetuse saaja piisavalt usaldusväärseks, kui:

- 1) tal ei ole riikliku maksu võlga või tema riikliku maksu võla tasumine on ajatatud ning maksuvõla tasumise ajatamise korral on maksud, mille tasumise tähtaeg on möödunud, tasutud;
- 2) tema suhtes ei ole algatatud likvideerimis- ega pankrotimenetlust;
- 3) ta on varem riigieelarvelistest või muudest Euroopa Liidu või välisvahenditest saadud ja tagasimaksmisele kuulunud summa tagasi maksnud või toetuse tagasimaksmise ajatamise korral on tagasimaksed tasunud ettenähtud summas;
- 4) ta on varem ELÜPS-i § 79 (maaelu arengu toetuse taotluse rahuldamine ja rahuldamata jätmine) või ELÜPS-i § 82 lõike 1 kohaselt saadud toetust kasutanud sihipäraselt ja tähtpäevaks.

Omafinantseeringuga võrdne summa on rahasumma, mille toetuse saaja tasub isikule, kes osutas esitatud investinguobjekti hinnapakumuse alusel toetatava tegevuse elluviimiseks toetuse saajale teenust, tegi tööd või müüs kaup. Omafinantseeringuga võrdse rahasumma hulka loetakse selle isiku, kellelt toetuse saaja tellis teenust või tööd või ostis kaup, väljastatud arve-saatelehel või arve ära kirjal kajastatud kõik abikõlblikud kulud, millest on maha arvestatud tegevuse elluviimise rahastamise otsuse alusel toetuse saajale makstav summa (ehk enne toetatava tegevuse elluviimise rahastamise otsuse tegemist peab toetuse saajal olema arve-saatelehel või arve ära kirjal kajastatud abikõlblikest kuludest tasutud ainult see osa, mis jääb alles, kui arve-saatelehel või arve ära kirjal kajastatud abikõlblike kulude kogusummast on arvestatud maha toetusmäära alusel kuludokumentides kajastatud abikõlblike kulude põhjal arvutatud toetuse summa), ning kõik mitteabikõlblikud kulud, mis mingil mõjuval põhjusel on nimetatud arve-saatelehel või arve ära kirjal kajastatud. Näiteks kuulub arve-saatelehel või arve ära kirjal kajastatud mitteabikõlblike kulude (mis peavad toetuse saajal olema tasutud enne toetatava tegevuse elluviimise rahastamise otsuse tegemist) hulka toetatava tegevuse käibemaks, kui toetuse saaja on käibemaksukohustuslane, ning muud mitteabikõlblikud kulud, mis on mingil põhjusel kuludokumentides kajastatud.

Toetatava tegevuse elluviimise rahastamine võib toimuda selliselt, et igal arve-saatelehel või arvel märgitud rahalisest kohustusest on tasutud omafinantseeringuga võrdne rahasumma, või selliselt, et maksetaotluses kõikidel arve-saatelehtedel või arvetel märgitud rahaliste kohustuste summast on tasutud vähemalt omafinantseeringuga võrdne rahasumma.

Eespool kirjeldatud viisil toetatava tegevuse elluviimise rahastamist sooviv toetuse saaja esitab PRIA-le maksetaotluse koos omafinantseeringuga võrdse rahasumma tasumist tõendavate dokumentidega. PRIA teeb toetatava tegevuse elluviimise rahastamise otsuse pärast kulude abikõlblikkuse kontrollimist, arvestades seejuures toetuse saaja usaldusväärset, ning kannab toetatava tegevuse elluviimise rahastamise otsuste alusel määratud raha toetuse saaja arvelduskontole. Toetuse saaja võib tegevuse elluviimise rahastamise otsuse alusel saadud raha kasutada üksnes selle isiku väljastatud arve-saatelehel või arve ära kirjal märgitud toetatava tegevuse abikõlblike kulude eest tasumiseks, kellelt toetuse saaja tellis teenust või

tööd või ostis kaupa. Toetuse saaja tasub pärast tegevuse elluviimise rahastamise otsuse alusel saadud raha laekumist viivitamata kuludokumentide alusel tasumata jäänud kogusumma sellele isikule, kellelt ta tellis teenuse või töö või ostis kaupa. Tasumise tõendamiseks esitab toetuse saaja PRIA-le seitsme tööpäeva jooksul arvates tegevuse elluviimise rahastamise otsuse alusel saadud raha laekumisest asjakohase teabe koos maksmist tõendavate dokumentidega (arve-saatelehel või arvel märgitud rahalise kohustuse tasumist tõendava maksekorralduse ära kiri või väljatrükk või arvelduskonto väljavõte).

ELÜPS-i § 82 lõikes 6 on sätestatud, et kui toetuse saaja tegevuses ilmnevad asjaolud, mis seavad kahtluse alla tema võime kasutada saadud toetust sihipäraselt ja tähtpäevaks, võib toetuse andja otsustada rahastamise väiksemas ulatuses, määrata abikõlblike kulude tegemiseks sama paragrahvi lõikes 4 sätestatud tähtajast lühema tähtaja või nõuda piisava tagatise esitamist. ELÜPS-i § 111 lõikes 1 on sätestatud, et kui pärast toetuse väljamaksmist selgub, et toetusraha on eeskirja eiramise või hooletuse tõttu makstud alusetult, sealhulgas kui seda ei ole kasutatud sihipäraselt, nõutakse toetusraha toetuse saajalt, sealhulgas valikumenetluse korras valitud toetuse saajalt, osaliselt või täielikult tagasi Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrustes (EL) nr 1303/2013 ja (EL) nr 1306/2013 ning teistes EL-i asjakohastes määrustes sätestatud alustel ja tähtaegadel.

ELÜPS-i § 82 lõike 4 kohaselt võib saadud toetust kasutada üksnes asjakohase tegevuse abikõlblike kulude eest tasumiseks. Nimetatud kulude eest peab olema tasutud toetuse andmise tingimustes sätestatud tähtaja jooksul, kuid hiljemalt 2023. aasta 1. juuliks.

Eelnõu § 33 sätestab dokumentide säilitamise korra, millest tulenevalt määruse alusel esitatud dokumente taotlejale ei tagastata ning nimetatud dokumente säilitatakse PRIA-s kuni 2032. aasta 31. detsembrini.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 artikli 37 kohaselt teeb komisjon lõppmakse vastavalt vahendite olemasolule pärast maaelu arengu programmi rakendamist käsitleva viimase iga-aastase eduaruande kättesaamist, võttes aluseks kehtiva rahastamiskava, asjaomase maaelu arengu programmi viimase rakendusaasta raamatupidamisaruanded ning asjakohase kontrollimise ja heakskiitmise otsuse. Nimetatud raamatupidamisaruanded esitatakse komisjonile kuue kuu jooksul pärast Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõikes 2 osutatud kulude rahastamiskõlblikkuse viimast kuupäeva ning need hõlmavad makseasutuse kantud kulusid kuni kulude rahastamiskõlblikkuse viimase kuupäevani. Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1303/2013 artikli 65 lõike 2 kohaselt on kulud Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest toetuse saamiseks abikõlblikud juhul, kui need on tekkinud toetuse saajal ja need on tasutud ajavahemikus alates programmi komisjonile esitamise kuupäevast või 1. jaanuarist 2014 – olenevalt sellest, kumb kuupäev on varasem – kuni 31. detsembrini 2023. Lisaks on kulud EAFRD-st toetuse saamiseks abikõlblikud ainult juhul, kui makseasutus maksab asjaomase abi tegelikult välja ajavahemikus 1. jaanuarist 2014 kuni 31. detsembrini 2023. Liikmesriikide kogemus näitab, et Euroopa Komisjoni viimane makse tavaliselt hilineb, ja seepärast sätestatakse dokumentide säilitamise lõpptähtpäevana 2032. aasta 31. detsembri, mis peaks sisaldama ka väikese varu. Dokumentide säilitamise kohustus kohaldub toetuse andmisega seotud isikule.

Eelnõu §-s 34 on sätestatud rakendussätted.

Eelnõu § 34 lõikega 1 tunnistatakse määrus nr 15 kehtetuks.

Eelnõu § 34 lõigetes 2–4 on sätestatud erisused 2017. aastal toimuvaks esimeseks taotlusvooruks. Lõikes 2 sätestatud erisuse tegemine on vajalik, kuna taotlusvoor on

kavandatud 2017. aasta veebruaris, kui FIE-de tuludeklaratsiooni vormi E andmete Maksu- ja Tolliametile esitamise tähtaeg ei ole veel möödunud. Lõike 3 erisusega sätestatakse, et 2017. aasta esimeses voorus saavad taotluste hindamisel eelistuse taotlejad, kes omavad kohustust KSM-i või LHT alusel, kui on neil olnud asjakohane kohustus 2016. aastal. Mahetootjaks loetakse taotlejad, kes on taotluse esitamise seisuga mahepõllumajanduse valdkonnas tunnustatud või üleminekuperioodil. Lõikes 4 sätestatud erisuse tegemine on vajalik, kuna eelnõu valmimise ja kavandatava taotlusvooru vaheline aeg on kõigi vajalike tegevuste kvaliteetseks elluviimiseks lühike. Erisus on vajalik vaid niisutusinvesteeringute korral, kuna võrreldes määrusega nr 15 on nimetatud nõuded uued ning taotlejatel ei olnud seetõttu võimalust enne eelnõu avalikustamist asjakohaste ettevalmistustega alustada.

3. Eelnõu vastavus Euroopa Liidu õigusele

Eelnõu väljatöötamisel võeti aluseks Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1698/2005 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 487–548), komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 807/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1305/2013 Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta ja kehtestatakse üleminekusätteid (ELT L 227, 31.07.2014, lk 1–17), komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 808/2014, milles sätestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1305/2013 (Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondist (EAFRD) antavate maaelu arengu toetuste kohta) rakenduseeskirjad (ELT L 227, 31.07.2014, lk 18–68), komisjoni rakendusmäärus (EL) nr 809/2014, millega kehtestatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 1306/2013 rakenduseeskirjad seoses ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi, maaelu arengu meetmete ja nõuetele vastavusega (ELT L 227, 31.07.2014, lk 69–124), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1303/2013, millega kehtestatakse ühissätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi, Euroopa Maaelu Arengu Euroopa Põllumajandusfondi ning Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta, nähakse ette üldsätted Euroopa Regionaalarengu Fondi, Euroopa Sotsiaalfondi, Ühtekuuluvusfondi ja Euroopa Merendus- ja Kalandusfondi kohta ning tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrus (EÜ) nr 1083/2006 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 320–469), Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) nr 1306/2013 ühise põllumajanduspoliitika rahastamise, haldamise ja seire kohta ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 352/78, (EÜ) nr 165/94, (EÜ) nr 2799/98, (EÜ) nr 814/2000, (EÜ) nr 1290/2005 ja (EÜ) nr 485/2008 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 549–607) ning komisjoni delegeeritud määrus (EL) nr 640/2014, millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1306/2013 ühtse haldus- ja kontrollisüsteemi osas, otsetoetuste, maaelu arengu toetuse ja nõuetele vastavuse süsteemiga seoses kohaldatavatest maksetest keeldumise ja nende tühistamise tingimuste osas ning kõnealuste toetuste ja süsteemiga seotud halduskaristuste osas (ELT L 181, 20.06.2014, lk 48–73).

Eelnõus nimetatud Euroopa Liidu õigusaktidega saab tutvuda internetis Euroopa Liidu õigusaktide andmebaasis aadressil <http://europa.eu.int/eur-lex>.

4. Määruse mõjud

Maaeluministri määrus kehtestatakse arengukava meetme 4.1 “Investeeringud põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamiseks” rakendamiseks.

Määrus aitab kaasa põllumajandusettevõtjate tulemuslikkuse parandamisele.

Määrus aitab kaasa põllumajanduslikust tootmisest tulenevate keskkonnamõjude leevendamisele ja likvideerimisele, seda eeskätt sõnnikuhoidlate nüüdisajastamise ja rajamise abil.

Määrus aitab kaasa energiatootmise tarnekindluse, mitmekesisuse ja hajutatuse suurendamisele ning põllumajandusest lähtuvate saasteainete vähendamisele. Tegemist on EL-i kliima- ja energiapoliitika eesmärkidega, mis on ka Eestile siduvad.

Suuremad ja mahukamad muudatused on seotud niisutuseks vajalike tegevuste lisandumisega toetavate tegevuste nimekirja. Täpsustavate ja selgitavate muudatuste tegemisel on arvesse võetud meetme 4.1 "Investeeringud põllumajandusettevõtete tulemuslikkuse parandamiseks" esimestes taotlusvoorude rakendamisel saadud kogemusi. Võrreldes määrusega nr 15 on muudatused ettevõtjatele positiivsed, kuna annavad lisavõimalusi toetuse taotlemiseks. Lisaks loob eelnõu ettevõtjatele paremad ja selgemad tingimused toetuse taotlemiseks.

Taotleja nõuete täitmise kontrollimiseks kasutatavate majandusaastate andmete täpsustamine tagab ettevõtjatele toetuse taotlemiseks paindlikumad tingimused, kuna asjakohased sätted võimaldavad kasutada värskemaid olemasolevaid andmeid ettevõtja majandusaasta kohta.

Osakaalude arvutamisel saadud tulemuste ning erinevate näitajate kajastamisega tagatakse ühene arusaam kõigile osapooltele ja välistatakse ebaselgus, kuhu paigutuvad erinevates vahemikes komakohtadega näitajad – eriti oluline on see lävendnõuete täitmise puhul ja hindamise korral.

Kuna Eestis põhjustab sademete hulga muutlikkus ja ebaühtlane jaotus põllumajanduskultuuride saagi ja kvaliteedi kõikumist, siis niisutamissüsteemide ehitamise või niisutamiseks vajalike statsionaarsete seadmete ostmise toetamine soodustab tootmist katmikalal ja vähendab lühiajaliste kuivade perioodide mõju avamaal, luues seega paremad võimalused põllumajandustoodete kvaliteetseks ja efektiivseks kasvatamiseks. Avamaal on niisutamine vajalik eelkõige stabiilse saagi saamiseks köögivilja- ja aiandussektoris. Kogu toetatava niisutustegevuse põhimõtteks on, et niisutusustegevus ei tohi halvendada veekogumi, millest niisutuseks vett võetakse, või seda ümbritseva keskkonna seisundit.

Toetatavate tegevuste loetellu niisutusinvesteeringute lisamine võib suurendada nimetatud tegevusega seotud rakendusüksustel – PRIA ja Keskkonnaamet – halduskoormust. PRIA halduskoormus suureneb seoses tegevuse lisandumisega kaasnevate täiendavate menetlusprotseduuride väljatöötamise ja rakendamisega. PRIA halduskoormus nimetatud meetme rakendamisel siiski märkimisväärselt ei muutu, kuna seoses elektroonsele taotlemisele ja menetlemisele üleminekuuga on loodud tingimused üldise halduskoormuse vähendamiseks. Keskkonnaameti halduskoormus suureneb seoses asjaoluga, et ta peab kontrollima, kas kavandav investeering vastab veemajanduskavade nõuetele ning kas see halvendab veekogumi või seda ümbritseva keskkonna seisundit või mitte. Nimetatud hinnangu andmisega seotud tegevused ei ole oma olemuselt Keskkonnaametile esmakordsed, kuid võivad suurendada töökoormust ajutiselt (enne taotlusvooru toimumist). Üldjuhul toimub toetuse raames üks taotlusvoor kalendriaastas. Eelmiste taotlusvoorude põhjal eeldame, et ühes taotlusvoorus niisutusinvesteeringuteks toetuse taotlejate arv jääb tõenäoliselt alla 30. Keskkonnaameti töökoormuse kasvu peaks minimaliseerima taotlejatele seatud võimalus keskkonnamõju eelhindamise tellimiseks asjakohase teenuse osutajalt. Nimetatud tegevus on ka ettevalmistava tööna abikõlblik.

Muudatus soodustab ka puuvilja- või marjakasvatussaaduste isevarustatuse taseme parandamist, mis on seni olnud alla 100%.

5. Määruse rakendamisega seotud tegevused, vajalikud kulud ja määruse rakendamise eeldatavad tulud

Põllumajandusettevõtjate investeringutoetust rahastatakse 85% ulatuses EAFRD-st ning 15% ulatuses Eesti riigi riigieelarvest. Arengukava meetme 4.1 “Investeeringud põllumajandusettevõtte tulemuslikkuse parandamiseks” kogueelarve on 145 miljonit eurot, millest Euroopa Liidu osa on 85% (123,25 miljonit eurot) ja Eesti riigi kaasfinantseering 15% (21,75 miljonit eurot). Kokku on meetme 4.1 raames toimunud kolm taotlusvooru, milles on määratud toetusi 74,9 miljonit eurot (51,7% kogu eelarvest).

6. Määruse jõustumine

Määrus jõustub üldises korras.

7. Eelnõu kooskõlastamine, huvirühmade kaasamine ja avalik konsultatsioon

Eelnõu esitati kooskõlastamiseks Rahandusministeeriumile, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumile ning Keskkonnaministeeriumile õigusaktide eelnõude elektroonilise kooskõlastamise infosüsteemi EIS kaudu ja arvamuse esitamiseks arengukava seirekomisjoni liikmetele. Eelnõu koostati koostöös PRIA-ga.

Majandus- ja Kommunikatsiooniministeerium ning Rahandusministeerium kooskõlastasid eelnõu vaikimisi. Keskkonnaministeerium kooskõlastas eelnõu märkustega. Ettepanekuid esitasid ka Pärnumaa Talupidajate Liit ja Eesti Põllumeeste Keskliit. Ettepanekud ning nendega arvestamine ja nende arvestamata jätmine on esitatud seletuskirja lisan.

(allkirjastatud digitaalselt)

Illar Lemetti
Kantsler